

İSKENDERUN TEKNİK
ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**YÜKSEK
LİSANS
TEZİ**

**DENİZCİLİK MESLEK
LİSELERİ MEZUNLARININ
EĞİTİMDEN SONRAKİ KARIYER
TERCİHLERİNİN İNCELENMESİ:
MDTO MESLEKİ VE TEKNİK
ANADOLU LİSESİ MEZUNLARI
ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA**

Mesut ÖNSESVEREN

**DENİZ ULAŞTIRMA MÜHENDİSLİĞİ
ANABİLİM DALI**

TEMMUZ 2023

İSKENDERUN TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**DENİZCİLİK MESLEK LİSELERİ MEZUNLARININ EĞİTİMDEN
SONRAKİ KARIYER TERCİHLERİNİN İNCELENMESİ: MDTO
MESLEKİ VE TEKNİK ANADOLU LİSESİ MEZUNLARI ÜZERİNE BİR
ÇALIŞMA**

Mesut ÖNSESVEREN

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
DENİZ ULAŞTIRMA MÜHENDİSLİĞİ ANABİLİM DALI**

**İSKENDERUN TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

TEMMUZ 2023

Mesut ÖNSESVEREN tarafından hazırlanan “DENİZCİLİK MESLEK LİSELERİ MEZUNLARININ EĞİTİMDEN SONRAKİ KARIYER TERCİHLERİNİN İNCELENMESİ: MDTO MESLEKİ VE TEKNİK ANADOLU LİSESİ MEZUNLARI ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ ile İskenderun Teknik Üniversitesi Deniz Ulaştırma Mühendisliği Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Turgay BATTAL

Deniz Ulaştırma İşletme Mühendisliği Anabilim Dalı, İskenderun Teknik Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum.

Başkan: Dr. Öğr. Üyesi Prof. Dr. Meltem EKEN

Denizcilik İşletmeleri Yönetimi Anabilim Dalı, İskenderun Teknik Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum.

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Ender YALÇIN

Deniz Ulaştırma İşletme Müh. Anabilim Dalı, Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum.

Tez Savunma Tarihi: 22/08/2023

Jüri tarafından kabul edilen bu tezin Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

.....

Doç. Dr. Ersin BAHÇECİ

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

ETİK BEYAN

İskenderun Teknik Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez üzerinde Yükseköğretim Kurulu tarafından hiçbir değişiklik yapılamayacağı için tezin bilgisayar ekranında görüntülediğinde asıl nüsha ile aynı olması sorumluluğunun tarafıma ait olduğunu,
 - Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
 - Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
 - Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
 - Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
 - Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,
- bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

İmza

Mesut ÖNSESVEREN

22/08/2023

DENİZCİLİK MESLEK LİSELERİ MEZUNLARININ EĞİTİMDEN SONRAKİ KARIYER
TERCİHLERİNİN İNCELENMESİ: MDTO MESLEKİ VE TEKNİK ANADOLU LİSESİ
MEZUNLARI ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA
(Yüksek Lisans Tezi)

Mesut ÖNSESVEREN

İSKENDERUN TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Temmuz 2023

ÖZET

Türkiye üç tarafı denizler ile çevrili, 2 tane önemli boğaza sahip, kıyı uzunluğu 8000 km yi geçen ve okyanuslar ile bağlantılı denizlere sahip bir coğrafyaya sahiptir. Bu özelliklerimiz Deniz ticareti için ülkemizi oldukça elverişli kılmaktadır. Global ölçekte gerçekleşen ticaretin %83'ünün de Deniz Yolu ile yapıldığı dikkate alındığında Deniz Ticaretinin ülkenin ekonomik olarak gelişme sürecindeki önemi yadsınamaz. Ülkemizin Deniz Ticaretinin beklenen ölçekte ve verimlilikte gerçekleşmesi adına baş aktör ise insan faktörüdür. Her alanda olduğu gibi Denizcilik alanında da nitelikli, eğitilmiş ve donanımlı iş gücüne ihtiyaç vardır. Ülkemizde Mesleki Eğitim ve Öğretimin alanlarından biri olan Denizcilik alanında iyi eğitilmiş ara eleman ihtiyacı göze çarpmaktadır. Bu eksikliği karşılama noktasında önemli saç ayaklarından olan Denizcilik Meslek Liselerinden mezun olan öğrenciler bu ihtiyacı cevap vermeye yönelik eğitilmektedir. Ancak mezuniyet sonrası öğrencilerin kariyer tercihleri gözlemlendiğinde denizcilik alanında devam eden öğrencilerin sayılarının istenen oranda olmadığı gözlemlenmektedir.

Bu çalışmada Denizcilik Meslek Lisesinden mezun olan öğrencilerin eğitim gördükleri alanda meslek hayatına devam etmeme nedenleri ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu kapsamda Mersin Deniz Ticaret Odası Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesinden 2013-2021 yılları arasında mezun olan öğrencilere yönelik bir anket uygulanmış ve uygulanan bu ankete SPSS 22 programı aracılığıyla Frekans Dağılımı Analizi, Yüzde Analizi, Çaprazlama Analizi uygulanmıştır. Mevcut durum hakkında değerlendirmeler ve çözüm önerilerinde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler : Denizcilik eğitimi, istatistiksel analiz, deniz ulaştırma mühendisliği

Sayfa Adedi : 81

Danışman : Dr. Öğr. Üyesi Turgay BATTAL

AN ANALYSIS OF CAREER PATH CHOICES OF MARITIME VOCATIONAL HIGH
SCHOOL GRADUATES: A CASE STUDY ON MERSİN CHAMBER OF SHIPPING
VOCATIONAL AND TECHNICAL ANATOLIAN HIGH SCHOOL GRADUATES
(M. Sc. Thesis)

Mesut ÖNSESVEREN

ISKENDERUN TECHNICAL UNIVERSITY
INSTITUTE OF GRADUATE STUDIES

Temmuz 2023

ABSTRACT

Türkiye has a geography with 2 important straits, a coastline exceeding 8000 km and seas connected with the oceans. These features make it very possible to operate for maritime trade. Considering that %83 of global trade is done by Sea, the importance of maritime trade in the next economic development process is undeniable. In order to achieve the expected dimensions and productivity of the Maritime Trade of the Borders, the main actor is the human factor. As in every field, there is a need for an educated and skilled workforce in the maritime field in the regions. In our country, the need for well-trained intermediate staff in the field of Maritime, which is one of the fields of Vocational Education and Training, stands out. It is aimed at educating the students who graduated from Maritime Vocational High Schools, which is one of the important pillars of meeting this deficiency. However, when students observe their career preferences after graduation, the number of students continuing in the maritime field is not observed at the desired rate.

In this study, it was tried to reveal the reason why the students who graduated from Maritime Vocational High School did not continue their professional life in their field of education. In this context, a questionnaire was applied to the students who graduated from Mersin Chamber of Shipping Vocational and Technical Anatolian High School between 2013-2021 and Frequency Distribution Analysis, Percentage Analysis, Crosstab Analysis were applied to this questionnaire through SPSS 22 program. Evaluations and solution suggestions were made about the current situation.

Key Words : Maritime education, statistical analysis, maritime transportation
engineering

Page Number : 81

Supervisor : Asst. Prof. Dr. Turgay BATTAL

TEŞEKKÜR

Yüksek Lisans Öğrenim ve tez çalışmam süresinde her konuda desteğini esirgemeyen, bilgi deneyim ve tecrübesi ile sürekli yanımda olan Danışman Hocam Dr. Öğr. Üyesi Turgay BATTAL ve birikimlerinden istifade ettiğim diğer bölüm hocalarıma teşekkür ederim.

Ayrıca tüm eğitim hayatım boyunca maddi ve manevi olarak her zaman arkamda olan, her konuda azami derecede desteklerini hissettiğim babam Osman Önsesveren, annem Hatice Önsesveren'e çok teşekkür ediyorum.

Son olarak Yüksek Lisans sürecimde her zaman yanımda olan, motive ve teşvik eden eşim Zehra Önsesveren'e çok teşekkür ediyorum.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	iv
ABSTRACT.....	v
TEŞEKKÜR.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
ÇİZELGELERİN LİSTESİ.....	xi
ŞEKİLLERİN LİSTESİ.....	xii
SİMGELER VE KISALTMALAR.....	xiv
1. GİRİŞ.....	1
2. GENEL BİLGİLER.....	3
2.1. Kariyer Kavramı	3
2.2. Kariyer Planlama Süreci	4
2.3. Kariyer Planlamasında Bireyin Sorumlulukları.....	8
2.4. Kariyer Planlamasında Kurumun Sorumlulukları	9
2.5. Kariyer Tercihini Etkileyen Etmenler	9
2.5.1. Yaş.....	9
2.5.2. Aile.....	9
2.5.3. Cinsiyet	10
2.5.4. Yetenek ve ilgi	10
2.5.5. Ekonomik faktörler	11
2.5.6. Sosyal çevre	11
2.6. Eğitim ve Öğretim Kavramı	11
2.7. Mesleki ve Teknik Eğitim.....	13

2.8. Türkiye’de Mesleki ve Teknik Eğitim.....	15
2.9. Denizcilik Meslek Eğitimi	16
2.10. Dünyada Denizcilik Meslek Eğitimi.....	18
2.11. Türkiye’de Denizcilik Meslek Eğitimi.....	19
2.12. Türkiye’de Denizcilik Meslek Eğitimi Düzenleyen Ulusal Mevzuat	20
2.13. Gemi Adamları Eğitim Belgelendirme Vardiya Standartlar(STCW) Sözleşmesi	21
2.14. Denizcilik Eğitimi Veren Ortaöğretim Kurumlarının Mevcut Durumu.....	22
2.15. Denizcilik Eğitimi Veren Ortaöğretim Kurumlarının Öğretim Programı	27
2.16. Denizcilik Eğitimi Veren Ortaöğretim Kurumlarındaki Eğitimcilerin Durumu.....	29
2.17. Denizcilik Eğitimi Veren Ortaöğretim Kurumu Mezunlarına Mevcut Durumda Verilen Yeterlilikler	33
3.YÖNTEM VE ANALİZ	35
3.1. Araştırmanın Konusu.....	35
3.2. Araştırmanın Amacı	35
3.3. Araştırmanın Süreci.....	36
3.4. Anket Geliştirme Süreci	36
3.5 Ana Kütle, Örneklem.....	37
3.6. Araştırmanın Sınırlılıkları	38
3.7. Veri Toplama Yöntemi.....	38
3.8. Verilerin Analizi.....	39
4. YAPILAN ÇALIŞMA.....	40
4.1. MDTO Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Mezunlarının Profil Özellikleri	40
4.2. MDTO Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Mezunlarının Denizcilik Alanında Faaliyet Durumu.....	42

4.3. MDTO Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Mezunlarının Faaliyet Alanlarına Göre Durumları	45
4.4. Denizcilik Alanı ve Eğitimi ile İlgili Kişisel Görüşler	46
4.4.1. Öğrencilerin lise eğitimi öncesinde denizcilik alanını isteyerek seçme durumu	46
4.4.2. Öğrencilerin lise eğitimi sonrasında denizcilik alanına ilgi durumu.....	47
4.4.3. Öğrencilerin lise eğitimi sonrasında kişisel özellikleri deniz hayatına uygun bulma durumu.....	47
4.4.4. Öğrencilerin lisede verilen denizcilik eğitimini yeterli bulma durumu.....	49
4.4.5. Öğrencilerin lisede verilen ehliyeti yeterli bulma durumu	50
4.4.6. Öğrencilerin lise eğitimi sonrasında yükseköğretim sınavlarına hazır hissetme durumu	52
4.4.7. Öğrencilerin lise eğitimi sonrasında deniz stajı için iş fırsatı durumu	53
4.4.8. Öğrencilerin lise eğitimi sonrasında iş sorunundan dolayı farklı alanlara yönelme durumu	54
4.4.9. Öğrencilerin lise eğitimi sonrasında cinsiyet ayrımcılığı yaşama durumu.....	55
4.4.10. Öğrencilerin lise eğitimi sonrasında yabancı dil sınavları için yeterlilik durumu	57
4.4.11. Öğrencilerin lise eğitimi sonrasında denizcilik mesleğini zor bulma durumu.....	58
4.4.12. Öğrencilerin lise eğitimi sonrasında farklı iş fırsatlarından dolayı diğer iş kollarına yönelme durumu	59
4.4.13. Üniformalı ve disiplinli eğitimin öğrencilerin denizcilik alanına olan ilgine etkisi durumu.....	60
4.4.14. Öğrencilerin lise eğitimi sonrasında denizcilik fakültesi tercihi için yeterli puan alma durumu.....	61
4.4.15. Öğrencilerin lise eğitimi sonrasında deniz stajının mesleğe ilgi durumuna etkisi	62
4.4.16. Öğrencilerin lise eğitimi sonrasında ekonomik sebeplerden dolayı farklı işlere yönelme durumu	63

	x
5. ARAŞTIRMA BULGULARI	65
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	67
KAYNAKLAR	71
EKLER.....	77
EK-1. Anket formları	77
DİZİN.....	81

ÇİZELGELERİN LİSTESİ

Çizelge	Sayfa
Çizelge 2.1. Türkiye’de denizcilik alanında eğitim veren eğitim öğretim kurumları	20
Çizelge 2.2. Türkiye’de denizcilik alanındaki liselerin bölümlerine göre durumu	23
Çizelge 2.3. Türkiye’de denizcilik eğitimi alanındaki liselerin durumu	23
Çizelge 2.4. Mtal anadolu meslek ve anadolu teknik programı denizcilik alanı haftalık ders çizelgesi	27
Çizelge 2.5. Denizcilik alanı atamaya esas alanlar ve mezun olunması gereken yükseköğrenim programı	29
Çizelge 2.6. MEB denizcilik alanı öğretmenleri yeterlilikleri ve sayıları.....	32
Çizelge 2.7. GASM sınırlı işletim düzeyi ehliyet sınavları ve yeter puanları	34
Çizelge 3.1. Güvenilirlik analizi sonuçları.....	37
Çizelge 4.1. Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşlara göre dağılımı	40
Çizelge 4.2. Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyetlere göre dağılımı.....	41
Çizelge 4.3. Araştırmaya katılan öğrencilerin mezuniyet alanlarına göre durumu.....	41
Çizelge 4.4. Araştırmaya katılan öğrencilerin mezuniyet yıllarına göre durumu	41
Çizelge 4.5. Araştırmaya katılan öğrencilerin ehliyetlerine göre durumu.....	41
Çizelge 4.6. Cinsiyete göre denizcilik alanında faaliyete devam etme durumu	44
Çizelge 4.7. Alana göre denizcilik alanında faaliyete devam etme durumu.....	44
Çizelge 4.8. Araştırmaya katılan öğrencilerin faaliyet alanlarına göre durumu	44
Çizelge 4.9. Verilen ehliyet yeterliliğine göre öğrencilerin yeterli bulma durumu.....	51
Çizelge 4.10. Cinsiyet durumuna göre cinsiyet ayrımcılığı yaşama durumu	56

ŞEKİLLERİN LİSTESİ

Şekil	Sayfa
Şekil 2.1. Kariyer planlama süreci 1	5
Şekil 2.2. Kariyer planlama süreci 2	7
Şekil 2.3. Liselerde denizcilik eğitimini etkileyen etmenler.....	31
Şekil 4.1. Mezun öğrencilerin denizcilik alanında faaliyet durumu	43
Şekil 4.2. Denizcilik alanını bilerek ve isteyerek seçme durumu	46
Şekil 4.3. Lise eğitimi sonrasında denizcilik alanına ilgi durumu	47
Şekil 4.4. Öğrencilerin lise eğitimi sonrasında kişisel özelliklerini deniz hayatına uygun bulma durumu	48
Şekil 4.5. Öğrencilerin lisede verilen denizcilik eğitimini yeterli bulma durumu.....	49
Şekil 4.6. Öğrencilerin lise eğitimi sonrasında verilen ehliyeti yeterli bulma durumu	51
Şekil 4.7. Öğrencilerin lise eğitimi sonrasında yükseköğrenim sınavlarına hazır hissetme durumu	53
Şekil 4.8. Öğrencilerin lise eğitimi sonrasında deniz stajı için iş fırsatı durumu	54
Şekil 4.9. Öğrencilerin lise eğitimi sonrasında iş sorunundan dolayı farklı alanlara yönelme durumu	55
Şekil 4.10. Öğrencilerin lise eğitimi sonrasında cinsiyet ayrımcılığı yaşama durumu...	56
Şekil 4.11. Öğrencilerin lise eğitimi sonrasında yabancı dil sınavları için yeterlilik durumu	58
Şekil 4.12. Öğrencilerin lise eğitimi sonrasında denizciliği zor bulma durumu.....	59
Şekil 4.13. Öğrencilerin lise eğitimi sonrasında farklı iş fırsatlarından dolayı diğer iş kollarına yönelme durumu	60
Şekil 4.14. Üniformalı ve disiplinli eğitimin öğrencilerin denizcilik alanına ilgisine etkisi durumu	61
Şekil 4.15. Öğrencilerin lise eğitimi sonrasında denizcilik fakültesi tercihi için yeterli puanı alma durumu	62
Şekil 4.16. Öğrencilerin lise eğitimi sonrasında deniz stajının mesleğe ilgi Durumuna	

etkisi.....	63
Şekil 4.17. Öğrencilerin lise eğitimi sonrasında ekonomik sebeplerden dolayı farklı işlere yönelme durumu	64

SİMGELER VE KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış simgeler ve kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Simgeler

%

Açıklamalar

Yüzde

N

Frekans

Kısaltmalar

CIPD

Açıklamalar

İnsan Kaynakları Yönetimi Derneği

ÇÖP

Çerçeve Öğretim Programı

DEDK

Denizcilik Eğitimi Denetleme Kurulu

DMKKY

Denizcilere Mahsus Kılık Kıyafet Yönetmeliği

DTO

Deniz Ticaret Odası

GAKKESY

Gemi Adamları ve Kılavuz Kaptanlar Eğitim ve Sınav Yönetmeliği

GASM

Gemi Adamları Sınav Merkezi

GRT

Grostonaj

İMEAK DTO

İstanbul, Marmara, Ege, Akdeniz, Karadeniz Deniz Ticaret Odası

İTÜ

İstanbul Teknik Üniversitesi

IAMU

Dünya Denizcilik Üniversiteleri Birliği

ILO

Uluslararası Çalışma Örgütü

IMLA

Denizcilik Eğitimcileri Birliği

IMO

Uluslararası Denizcilik Örgütü

ITF

Uluslararası Taşımacılık İşçileri Federasyonu

KW

Kilovat

MDTO

Mersin Deniz Ticaret Odası

MEB

Millî Eğitim Bakanlığı

MTAL

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi

ÖSYM

Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi

UAB

Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı

UNESCO

Birleşmiş Milletler Eğitim Bilim ve Kültür Örgütü

SPSS	Sosyal Bilimler için İstatistik Paket Programı
STCW	Gemi adamlarının Eğitim Belgelendirme ve Vardiya Tutma Standartları
TDK	Türk Dil Kurumu
YDS	Yabancı Dil Sınavı
YÖK	Yüksek Öğretim Kurumu

1. GİRİŞ

Küreselleşen dünya ile birlikte ülkeler arası etkileşim ve ticaret günümüzde hat safhaya ulaşmıştır. Bu etkileşimin ve ticaretin içerisinde söz sahibi olmak, pastadan mümkün olabildiğince büyük bir pay alabilmek ülkelerin başlıca hedeflerinden biri haline gelmiştir. Bilindiği üzere uluslararası ticaretin önemli bir bölümü Deniz Taşımacılığı ile gerçekleşmektedir. Bu durum özellikle denize kıyısı olan açık denizler ile bağlantılı ülkeleri uluslararası ticarete bir adım öne çıkarmaktadır. Ülkemizde üç tarafı denizler ile çevrili, dünya üzerinde önemli bağlantı noktası olma mahiyetinde 2 önemli boğaza sahip bir deniz coğrafyasına sahiptir. Bu sahip olunan avantajlı durumdan mümkün olan maksimum ölçüde faydalanmak ülkemizin önemli hedeflerinden bir tanesidir.

Birçok sektörde olduğu gibi Deniz Taşımacılığında da küresel ölçekte bir rekabet durumu söz konusudur. Yaşanan rekabette devletler ve işletmeler sahip oldukları potansiyelleri bir üst noktaya taşıyarak öne geçmeyi, piyasaya hâkim olmayı hedefler. Bu potansiyellerden biri de insan kaynağıdır. Denizciliğin dinamiklerine göre doğru eğitilmiş, hem teorik hem de uygulamalı olarak başarılı eğitimler almış, çağın teknolojilerine hakim, fiziksel ve psikolojik olarak denizciliğin ağır şartlarına uyum sağlayabilen insan gücüne sahip olmak denizci ulusları avantajlı konuma getirmektedir. Bu insan gücüne ulaşabilmek adına da eğitim kurumlarına büyük vazife düşmektedir.

Denizcilik eğitimi uzun süreç gerektiren, maliyetli ve uygulama ağırlıklı bir meslek alanıdır. Eğitimi alacak kişilerin bu alana doğru yönlendirilmesi, mesleğin gerektirdiği kişilik özelliklerine haiz olması, donanım ve kapasite olarak yeterli bulunması gerekmektedir. Aksi bir durumda hem kişi için hem de devlet için emek, zaman ve maddi kayıp söz konusu olmaktadır. Eğitim süreci sonrasında donanımlı gemi adamlarının sektörde uzun süre çalışması, sektörel işgücü talebini karşılaması arzu edilen durumdur.

Bu meşakkatli eğitim sürecinde işgücünün doğru eğitilmesi ve yönlendirilmesi, denizcilik alanında çalışması noktasındaki olumsuz faktörleri ortaya çıkarmak ve mümkün olduğunca kolaylaştırmak, eğitilen işgücünün istihdam haline dönmesi noktasında verimliliği artıracaktır. Artan bu verimlilik hem devlet bazında hem işletme bazında hem de kişi bazında birer katma değer olarak geri dönecektir. Bunu sağlamak adına ise gemi adamlarının kariyer

tercihlerinin analizinin iyi yapılması, alanda çalışma noktasında karşılaşılan zorlukların ortaya çıkarılması ve kritiğinin yapılması zorunluluk haline gelmiştir.

Bu çalışmanın amacı Denizcilik Meslek Lisesinden mezun olan öğrencilerin kariyer tercihlerini incelemek, eğitim gördükleri denizcilik alanında istenen oranda faaliyet gösterme noktasında yaşanan olumsuz durumları saptamak ve eğitim süreci ile sonrasında karşılaştıkları sorunları ortaya koymak ve çözüm önerilerinde bulunmaktır. Çalışma zahmetli ve maliyetli bir eğitim alanı olan denizcilik alanında lise düzeyinde eğitim almış insan kaynağının mezuniyet sonrasında kariyer tercihlerini inceleyen ve karşılaşılan sorunları tespit edip çözüm önerileri sunan literatürdeki nadir çalışmalardan biri olması nedeniyle önem arz etmektedir.

Bu tezin çalışma metodu, mezun öğrencilere hazırlanan anketin uygulanması sonucu elde edilen veri ve değerlendirmelerin sunulması şeklindedir. Dolayısıyla nicel araştırma yöntemleri bu çalışmanın metodolojisini oluşturmaktadır.

2. GENEL BİLGİLER

2.1.Kariyer Kavramı

Günümüz dünyasında her alanda yaşanan teknolojik gelişmelerin çalışma hayatına yansması nedeniyle zamanla yeni meslek grupları ve iş kolları ortaya çıkmıştır. Ayrıca bu teknolojik gelişmeler bazı meslek gruplarının süreç içerisinde yok olmasına sebebiyet vermiştir. Süreç içerisinde zamanın koşullarına göre parlayan, popüler hale gelen meslek grupları olurken bir yandan da eski önemini kaybeden iş kolları olacaktır. Meslek gruplarının bu yaşadığı dönüşüm ve değişim yıllardır süregelmektedir.

Kişiler yaşamlarını idame etmek ve sürdürmek adına hayatlarında bir meslek ve kariyer tercihi yoluna girmektedir. Kariyer tercihleri bireylerin süreç içerisinde karakterlerine sirayet etmekte ve yaşam kalitesini belirlemektedir. Yanlış yapılan kariyer tercihi kişinin karakterine ve kariyer hedefine uygun olmayan bir işte çalışmasına sebep olmakta ve bu da kişinin iş hayatındaki başarısını olumsuz yönde etkilemektedir. Benzer durum kurum içinde geçerlidir (Parlak, 2016). Dolayısıyla zamanında yapılan doğru tercihlerin kişi, kurum ve devlet adına önemi yadsınamaz.

Kariyer genel olarak insanların azim ve kararlılık ile belli bir alanın ya da sahip olduğu meslek dalında kazandığı uzmanlıktır. İlgi duyduğu, çaba gösterdiği branşta sahip olunan yetkinliktir. İnsanların kariyer algıları, hedefleri ve beklentileri arasında birtakım farklılıklar olabilmektedir. Önemli olan bu hedef ve beklentilerin kendi arzusu olması ve gerçekçi olmasıdır. Kendi arzusu dışında ve hayatın süregelen gerçekleriyle bağdaşmayan tercihler sonrasında olumsuz durumlara sebebiyet vermektedir.

Kişinin psikolojik olarak tatmin olması ve iş doyumuna ulaşması gelişiminde kritik bir kavramdır. Kariyer kavramının olmazsa olmazı ise insandır. Kişi kendini gerçekleştirebilme, insani ve duygusal gereksinimlerini karşılama ve her anlamda tatmin olabilme adına kariyerinde yükselme arzu etme eğilimdedir (Kozak, 2001: 17). Nitekim insanlar kariyer hedeflerini gerçekleştirdiği ölçüde kendilerini mental ve fiziksel olarak tatmin olmuş hissetmektedir. Kariyer hedefinde başarıya ulaşmış insanlar kendilerini gerçekleştirme adına önemli bir yol katetmektedir.

Kariyer kişinin hayatı üzerinde büyük bir öneme sahip olan ve yaşadığımız yüzyılda hakkında çok fazla konuşulan kavramlardan bir tanesidir. Kişinin iş hayatına atılması ile başladığı varsayılan fakat çocukluk çağından süregelen biçimlendirdiği bir süreçtir (Özdemir ve Mazgal, 2012). Dolayısıyla Kariyer kavramı çocukluk döneminden başlayıp meslek hayatının sonuna kadar aktif olarak değişen, dönüşen uzun bir süreç olarak kabul edilmektedir.

Kariyer kavramı sadece yukarıya doğru, bir diğer deyişle örgütün üst basamaklarına doğru yapılan iş değişikliği ile alakalı olmayabilir. Çalışan mevcut statüsünden memnun olup yükselmek istemeyebilir ve halihazırdaki konumunu kendisine yeterli görebilir (Güzel, 2005). İnsanlar kariyer serüveninde bazı durumlarda fırsatı olsa dahi yükselmeyi tercih etmeyip, bulunduğu konumda daha mutlu olabilmektedir. Buradan terfi ve yükselme durumunun kişiler tarafından her zaman olumlu karşılanmayacağı anlaşılmaktadır.

Kariyer Kavramının literatürde yer bulan birçok farklı tanımı bulunmaktadır. Yapılan tanımlamalardan bazıları şu şekildedir:

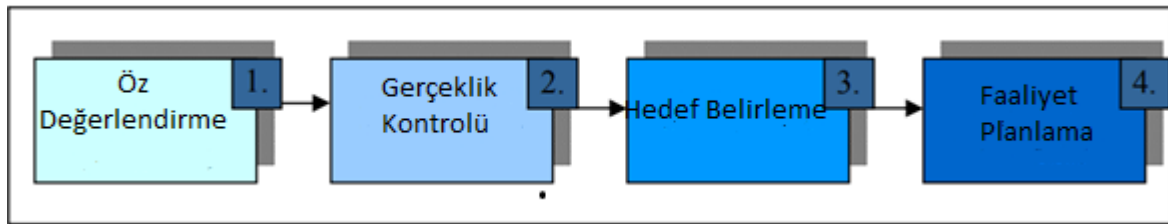
- Kariyer, genel olarak kullanılan manasıyla belirli bir iş alanda aşama kaydetmek ve sonucunda bu işle alakalı sorumluluk sahibi olmak, statü ve saygınlık elde etmek anlamına gelmektedir (Taştepe, 2001).
- Kariyer, bir kişinin faaliyet gösterdiği alanda günden güne aşamalı olarak devamlı bir şekilde tecrübe ve yetenek sahibi olma sürecidir (Bayraktaroğlu, 2006: 137).
- Kariyer; bireyin sorumluluğu altına gireceği işle alakalı vazifelerini, mevcut pozisyonunu, sonraki hedefleri ve gelecek sürecin planlamasını yapmasıdır (Aytaç, 2005: 11).
- Bir diğer Kariyer tanımı ise kişinin çalışma hayatı süresince tecrübe ve yeterlilik kazanması ile alakalı bir ifade olup; kişinin eriştiği statü ile ilgili sahip olduğu algı, tutum ve davranışları kapsar. (Sağdıç ve Demirkaya, 2009).
- Farklı bir tanıma göre kısaca; işgörenin hayatı boyunca elde ettiği işiyle alakalı tecrübe ve öğretilerdir (De Cenzo ve Robins, 1996).

2.2. Kariyer Planlama Süreci

Kariyer Planlaması, kişinin ilerideki yaşamında duyacağı ihtiyaçları karşılama hususunda önemli dönüm noktalarından biridir. Kariyer Planlamasının doğru ve gerçekçi olarak yapılması bireyin ilerleyen yaşamında bulunacağı konum ile doğrudan alakalı olabilmektedir. Kariyer planlaması yaparken kişinin sahip olduğu yeteneklerin iyi belirlenmesi ve gelecekte ihtiyaç duyacağı yetenekler ile sahip olduklarının örtüşmesi

gereklidir (Tüz, 2003). Nitekim kişiler ilgi duyduğu ve yetenek sahibi olduğu alanlarda daha başarılı olabilmektedir. Başarının sağlanması durumu ise çalışmada kişisel tatmin ve motivasyon durumunu artırmaktadır.

Kariyer planlama süreçleri çeşitli açılardan farklılık gösterebilir fakat tüm kariyer planlama süreçleri Şekil 2.1.'de gösterilen ana unsurları bünyesinde barındırır. Bunlar Özdeğerlendirme, Gerçeklik Kontrolü, Hedef Belirleme ve Faaliyet Planlamadır.

Şekil 2.1. Kariyer planlama süreci 1 (Antoniou, 2010).

Kariyer Planlama Aşamaları:

- Öz Değerlendirme süreci personelin kendi değerlerini, yeteneklerini, davranışsal eğilimlerini kontrol ettiği ve değerlendirdiği süreçtir.
- Gerçeklik Kontrolü sürecinde Personel kurumunun onun adına değerlendirmeleri nasıl yaptığı ve kurumun gelecek planlarının neresinde bulunduğu hakkında bilgi ve tavsiye verildiği süreçtir.
- Hedef Belirleme süreci personelin kendisiyle ilgili kısa yada uzun vadeli olarak pozisyonu ve gelişimiyle ilgili yönetici ile birlikte hedef koyduğu süreçtir.
- Faaliyet Planlama süreci ortaya konulan kısa ve uzun vadeli planların, başarmak için yapılacak olan faaliyetlerin planlandığı süreçtir.

Kariyer planlama sürecinde hem çalışılan organizasyonun hem de bireyin kendisinin sorumlulukları vardır. Karşılıklı olan bu sorumluluklar taraflar tarafından eksiksiz yerine getirilmelidir. Bireyler vasıf ve niteliklerini tanımlamalı ve eğitim ihtiyaçlarını belirlemelidir. Organizasyonlar ise ihtiyaç ve fırsatlarını belirleyerek planlama yapmalıdır. Ayrıca organizasyonlar işgörenlerine uygun eğitimi sağlamak ve kariyer gelişimine yardımcı olmakla sorumludur (Antoniou, 2010).

Kariyer Planlamasında kişinin bireysel hedef, arzu ve eforu ile örgütün ihtiyaçları, fırsatları ve gereksinimleri arasında bağlantı olmalıdır. Örgütler özellikle yüksek performanslı

personellerinin kariyer planlamasına ayrı bir dikkat vermeli, terfi ve fırsatlar konusunda mevcut performansını hesaba katmalıdır (Popescu, 2003).

Çalışanın yeterliliği, bilgi birikimi ve becerisinin artırılmasıyla mevcut durumda çalıştığı kurumun bünyesindeki ilerleyişinin planlanması, Kariyer Planlanması olarak düşünülmektedir. Kariyer Planlamasının iki aşaması bulunmaktadır. İlk aşamada çalışanın kendi yeteneklerini, kabiliyetlerini, iyi olduğu noktaları tespit edip anlama ve gelecekte ne yapmak istediği, nerede olmak istediğinin kararını vermesi sürecidir. Kişi bu ilk değerlendirmeyi doğru bir şekilde yapabiliyorsa isabetli bir kariyer planlaması evresinin ilk adımını atmış olur. İkinci aşama, kişinin kendisi için öngördüğü kariyer planlamasını örgütün veya kurumun açısından değerlendirmesi ve kritik etmesi sürecidir. Bu aşamada örgüt kendi menfaat ve çıkarlarını göz önüne alarak çalışanın amaç ve hedefleriyle kendisinininkini aynı noktada bir araya getirmeye çalışır. Asıl amaç da bu iki tarafın amaçlarından sapmadan bu süreci olumlu bir şekilde tatbik etmesidir (Sabuncuoğlu, 1997:70).

Kariyer Planlama süreci kurumlar için de önemli olan zahmetli ve maliyet olarak külfetli bir süreçtir. Kurumların işleyişini sürdürebilmesi, çetin piyasa koşullarında rekabet gücüne doğrudan bağlıdır. Kurumlar rekabet gücü ölçüsünde piyasada varolabilmektedir. Bu rekabet gücünü elde edebilmesi de çalışanların dış koşullara uyum sağlama, entegre olabilmekle yeteneği ile ilişkilidir. Bu amaçla kurumların, çalışanların kariyer gelişimine ve planlamasına gereken önemi vermesi hem kişi hem de kurum yararına olmaktadır (Alkan, 2014: 21).

Bütün bunlara ek olarak Kariyer Planlaması aşamasındaki kişi çevresiyle fikir alışverişi yapmaya ihtiyaç duyacaktır. Bu kişiler aile, yakın dostlar, danışmanlar ve planlama yapacağı iş alanında sektörel tecrübeye sahip profesyoneller olabilmektedir (Özgen ve Yalçın 2010).

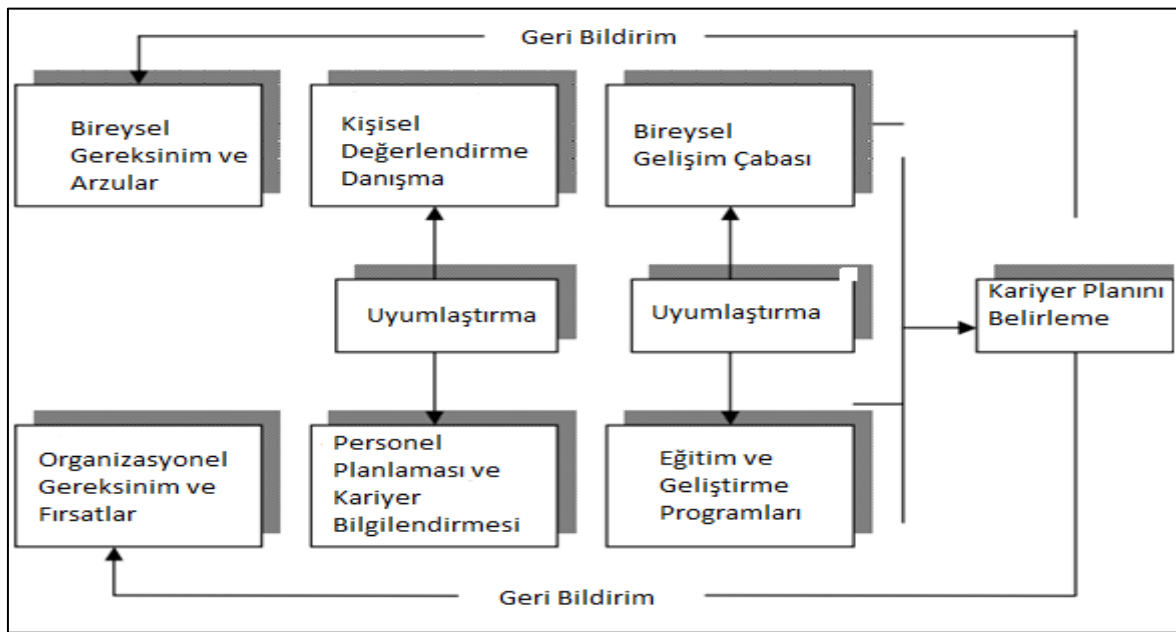
Kariyer Planlaması kavramının literatürde çeşitli Bilim insanlarıca yapılmış farklı tanımları bulunmaktadır. Yapılmış olan bu tanımların bazıları aşağıda verilmiştir:

- Kariyer Planlaması bireyin ömrü boyunca çalışma hayatında bulunacağı pozisyonların, amaçlarının ve istikbalinin belirli bir plana koyulması sürecidir (Aytaç, 2005: 11).
- Kariyer planlaması, kişinin sahip olduğu bilgi, donanım, yeteneklerini dikkate alarak olumlu ve olumsuz önlerini saptayıp bu ölçütler doğrultusunda kariyer

imkanlarını tespit edip, amaçlar ortaya koyması ve bu amaçları gerçekleştirebilme adına harekete geçme ve çabalama sürecidir (Gezer, 2010: 40).

- Kariyer planlaması, kişinin çevresindeki fırsatların farkına vararak belirli hedefler belirlemesi ve kendisine kariyer amaçları oluşturmasıyla birlikte bunları gerçekleştirebilmek için yapacağı faaliyetleri bir programa koyması sürecidir. (Ünver, 2005: 33).

Kariyer planlamasında organizasyon ve bireylerin karşılıklı istek ve menfaatleri göz önünde bulundurulmalıdır. Organizasyon ve bireylerin istekleri makul ölçüde birbirini karşılama halinde sağlıklı bir kariyer planlama süreci gerçekleşmektedir.

Şekil 2.2. Kariyer planlama süreci 2 (Antoniou, 2010).

Şekil 2.2.' de verilen süreç incelendiğinde Kariyer Planlama sürecinde ilk olarak bireylerin gereksinimleri ve arzuları ile organizasyonların gereksinim ve fırsatları vardır. Sonraki süreçte personelin kendi kişisel değerlendirmesi ile organizasyonun personel planlaması ve kariyer bilgilendirme prosesinin uyum sağlaması gerekir. Sonrasında personelin bireysel gelişim çabası ile kurumun eğitim ve geliştirme politikasının aynı doğrultuda olması lazımdır. Son olarak personelin kariyer planını belirlenir.

Kariyer Planlamasında Dikkat edilmesi gereken hususlar:

- Organizasyon üyeleri ihtiyaçları olan birer bireyler olarak ele alınmalı ve ihtiyaçları ve istekleri karşılanmalıdır.

- Organizasyon üyesi bireylerin ihtiyaçları karşılandığında daha motive olacaklarının bilincinde olunmalıdır.
- Bireylere gereken şekilde rehberlik edilip, yol gösterilirse gelişimine ve değişimine önyak olunacağını bilmesi gerekir (Antoniou, 2010).

2.3. Kariyer Planlamasında Bireyin Sorumlulukları

Kariyer planlamasının iki ana unsuru bilindiği üzere organizasyon ve bireydir. Kariyer planlamasında bu iki unsurunda önemli ödev ve sorumlulukları vardır. Birey, tüm hayatı boyunca gelişiminden birinci derecede sorumludur; organizasyon ise bireye uygun gelişim ortamını hazırlamak, memnuniyetini artırmak ve ona destek olmak konusunda sorumluluklarını yerine getirmelidir.

Zlate'e (2004) göre Bireysel Kariyer Planlama süreci 5 adımda ele alınabilir:

- Bireyin kendisi ile ilgili değer, beceri ve ilgi alanlarını tespit ettiği öz değerlendirme süreci
- Kurum içindeki ve dışındaki fırsatları araştırdığı keşif süreci
- Eğitimi ve gelişimi için kısa ve uzun vadede karar alma, hedef belirleme süreci
- Hedeflerine ulaşmak için yapılması gerekenlerin belirlendiği ve sıraya konulduğu planlama süreci
- Hedeflerin başarılması adına planlanan eylemlerin gerçekleştirildiği ve başarı veya başarısızlık durumuna göre aksiyon alınan son süreçtir.

Her kişinin Bireysel olarak kendi kariyerine bakış açısı kişinin özel durumuna göre değişmektedir. Kişinin bulunduğu pozisyon, sahip olduğu nitelikler, yaşam tarzı, yaş, aile, finansal beklentiler bu konuda önemli faktörlerdir. Bazı çalışanlar bir üst mertebeye terfi olmak isterler, bazıları ise yeni bir iş alanına yönelmeyi ve yeni kabiliyetler kazanmayı arzu ederler. Dolayısıyla iş görenlerin arzu ve istekleri her bireyin şahsında değişiklik gösterebilir (Chartered Institute of Personnel and Development - CIPD, 2005).

Bireyler kendilerini tüm gelişim süreçlerine hazırlıklı tutmak durumundadır. Fırsatları araştırma, hedeflerini oluşturma, bu hedeflere ulaşma açısından stratejik planlar hazırlama, bilinçli seçim ve değişiklikler yapma gibi süreçler bireysel kariyer planlama kapsamında değerlendirilebilir (Zlate, 2004: 377). Bireysel kariyer planlama sürecindeki kararların isabeti, kişinin kariyerindeki başarı ile yakından ilişkilidir.

2.4. Kariyer Planlamasında Kurumun Sorumlulukları

Çalışanların mevcut durumda çalıştığı kurum tarafından motive edilmeksizin kendi oluşturduğu kariyer hedeflerine ulaşabilmesi mümkün değildir. Bu noktada mutlaka kurumunun desteğini arkasında hissetmesi gerekir. Kurum ve çalışan arasında oluşturulan işbirliği ve sağlıklı diyalog çalışanın kariyer hedeflerine ulaşabilme ve kurumuna fayda sağlayabilme noktasında her zaman önemlidir. (Mavisu, 2010: 21). Kurumlar mevcut şartları dikkate alarak personelin kariyer gelişiminde personeline desteğini her zaman hissettirmelidir.

Kurumlar çalışanların bireysel kariyer hedeflerine ulaşabilmesi adına öncelikle çalışanın bu yöndeki arzusunu saptayıp, kurumun gereksinimleri doğrultusunda çalışanı bu konuda teşvik etmelidir (Çetiner, 2014: 19). Çalışanın bu konuda istekli olması hem kurumun hem de çalışanın bu yönde önünü açmakta ve amaçlanan duruma ulaşmak konusunda işini kolaylaştırmaktadır.

Kurumlar, bireylerin becerilerini kurumun menfaatleri doğrultusunda değerlendirerek ve uyum içerisinde gelişmesini sağlamak adına çalışanın talep ettiği rehberlik ve teşviki gerçekleştirmek durumundadır (Gültekin, 2010: 41-42).

2.5. Kariyer Tercihini Etkileyen Etmenler

2.5.1. Yaş

Kariyer tercihi yaparken bireyin bulunduğu yaş grubu ve hazır bulunuşluk seviyesi yapacağı tercihlerin isabeti noktasında bize fikir verebilir. (Polat, F., 2015). Kişinin yaş durumu ile birlikte durumsal farkındalığı artar ve tercihlerinde daha olgun kararlar verir. Ayrıca bazı meslek grupları için yaş şartı gereklidir. Yaş kriterini sağlayamayan adaylar o mesleği tercih edemeyebilir.

2.5.2. Aile

Aile kişinin dünyaya geldikten sonra etkileşime geçtiği ilk dış çevredir. Gelişim süresi boyunca kişi aile bireylerinden oldukça etkilenir. Ailedeki bilinç ve vizyon durumu, kültürel

ve sosyolojik gelişmişlik düzeyi kariyer tercihlerine pozitif yönde katkı sağlar. Aile ortamında değer verilen, ilgi gören, sevilme ve güvende hissetme ihtiyacı karşılanan birey hayatta vereceği kararlar da daha başarılı olabilmektedir.

Kariyer ve meslek tercihi noktasında, kişilik gelişimi oldukça önemlidir. Kişilik gelişimi ise sağlıklı bir aile ortamında istenen şekilde gerçekleşir (Kuzgun, 2003: 61-62). Bilinçli, eğitilmiş ebeveynler çocuklarının gelişimi noktasında daha duyarlı ve hassas olmaya meyillidir.

2.5.3. Cinsiyet

Bazı toplumlarda da kadınlar evliliğe yönlendirilirken, erkekler çalışma hayatı konusunda teşvik edilir (Ottu ve Idowu, 2014: 4). Bu durum kadınları iş hayatında yer edememesine ve erkek egemen bir toplum oluşmasına sebebiyet verir. Bazı toplumlarda bazı meslek gruplarının (Hemşirelik, Hosteslik, Tır Şoförlüğü, Tamircilik) sadece belli cinsiyete atfedildiği durumlar mevcuttur. Bu durum ise daha çok yaradılıştan gelen birtakım özelliklerden dolayı ortaya çıkmıştır. Ayrıca kadınların aile hayatını iş yaşamından daha fazla önemseydiği ve bu sebeple esnek kariyer planlaması yaptığı düşüncesi de varsayılmaktadır (Aytaç, 2005: 910-911).

2.5.4. Yetenek ve ilgi

Kariyer tercihini etkileyen en önemli faktörlerden biri yetenektir. Yetenek kalıtsal olarak gelen ve sonrasında geliştirilebilen bir unsurdur. Kişinin bir alanda yeteneği var ise işler daha kolaylaşmaktadır (Yazıcı, 2007: 91). Fakat kişinin bazı alanlara ilgisi çeşitli faktörlerin etkisiyle ortaya çıkabilir. Kişinin ilgi duyduğu ve yetenek sahibi olduğu alanda çalışması meslek hayatında başarıyı beraberinde getirmektedir.

Ayrıca ilgi ve yeteneklerin tespiti konusunda çocukluktan itibaren ailenin ve eğitimcilerin rolü önemlidir. Aileler ve eğitimciler, kişiyi ilgi ve yetenekleri doğrultusunda yönlendirmelidir. Yaş ilerledikçe, kişinin yaşantısı ve durumsal farkındalığı arttıkça bu yönelimi kendisi de gerçekleştirebilir.

2.5.5. Ekonomik faktörler

Kişiler hayatlarını sürdürmek ve masraflarını karşılamak adına meslek edinirler. Zamanın ve iş hayatının şartlarına göre parlayan, yüksek kazanç getiren çalışma alanları ortaya çıkmaktadır. Bu ekonomik kaygı da insanların kariyer tercihi aşamasında dikkate aldığı en temel unsurlardan biridir.

Ayrıca yaşanan ülkenin ekonomik durumu, meslek gruplarının bu ekonominin içinde nasıl yer aldığı ve geleceği dikkate alınarak tercih yapmak atlanılmaması gereken noktalardan biridir. Her meslek her ülkede aynı konumda yer almayabilir. Ülkedeki sanayinin, tarımın, teknolojinin ve çeşitli sektörlerin gelişmişlik durumu o ülkedeki gözde meslek gruplarını da değiştirebilmektedir (Çetinkaya, 1995: 10).

2.5.6. Sosyal çevre

Kişinin içinde bulunduğu sosyal çevrenin beklentisi, yönlendirmesi kişinin mesleki algısını ve yönelimini oldukça etkiler. Ailenin, yakın arkadaş grubunun, çevrede etkileşime geçilen diğer bireylerin değer ve düşünceleri, kişinin kariyer tercihi noktasındaki kararlarını yönlendirebilen sosyal değerlerdir (Kepçeoğlu, 1999: 65). İnsanlar yaşadıkları çevrenin birer parçasıdır ve etkileşime geçtiği her unsurdan bir ölçüde etkilenir. Bu etkileşimde hayatımızda alacağımız kariyer tercihi gibi önemli kararlara tesir eder.

2.6. Eğitim ve Öğretim Kavramı

Ülkemizin ekonomik ve sosyal olarak gelişebilmesi, çağdaş uygarlıklar seviyesine çıkabilmesi, gösterilen hedeflere ulaşabilmesi ancak eldeki tüm özkaynakların yerli yerinde kullanılması ile gerçekleşecektir. Bu özkaynakların en önemlisi insan kaynağıdır. İnsan kaynağının niteliği ülkelerde faaliyet gösterilen her alanda önem arz eder. Nitelikli insan gücüne olan ihtiyaç da günden güne artmaktadır. Hiç şüphesiz ki nitelikli insan gücü elde etme konusunda eğitim süreci ve bu sürecin kalitesi en önemli unsurdur. Reaves'e (1993) göre eğitimin girdisi olan insanın nitelikli bir çıktıya dönüşebilmesi efektif bir eğitsel süreç ile gerçekleşir.

Toplumsal yaşamın devamlılığı ve daha iyi bir yaşam düzeni için eğitim konusu üzerinde fazlaca düşünülmesi gereken bir kavramdır. Geçmişten günümüze eğitimin önemi, uygulama yöntemi ve işleviyle alakalı konular sürekli tartışma konusu olmuştur. İnsanoğlu eğitim olgusunu ortaya çıkarması hususunda konunun öznesi, eğitim sonucu değişip dönüşmesi yönüyle konunun nesnesi durumundadır (Taşçıer, 2021). Yani insanoğlu bu süreçte hem etkileyen, hem de etkilenen konumda yer almaktadır.

Eğitim; kişinin tavır, davranış ve tutumlarının ortaya konulan bir hedef doğrultusunda değişim sürecidir (Demirel ve Kaya, 2011). Ülke vatandaşlarının bilişsel, duyuşsal ve psikomotor kabiliyetlerinin olumlu yönde gelişmesinde rol oynayan bir süreçtir (Yeşilyurt, 2019). Kişilerin dış çevre ile uyumunu geliştiren; muhakeme, araştırma, özgüven yetilerini artıran, kişileri verimli ve mutlu bir fert haline getiren süreçtir (Binici ve Arı, 2004). Dolayısıyla eğitim kavramı insanlara tüm yaşamsal süreçte gerekli olan yetenek ve kabiliyetlerin kazandırıldığı, hayata karşı adaptasyonun kolaylaştırıldığı süreçtir.

Eğitim; yaşanan dönemle paralel olarak devamlı değişim halinde olan, ve sürekli yeni öğrenimler ile üstüne koyarak ilerleyen bir süreçtir. Bu sürecin en temel amacı ise, yaşadığı çağın gerektirdiği donanımlara sahip, ulusal ve global değerleri içselleştirmiş, yeniliklere açık çağdaş bireylerin yetişmesini sağlamaktır. Çağın teknolojilerinde yaşanan hızlı değişimler ile birlikte eğitim ve eğitim süreci de kendini yenilemek durumunda kalmaktadır. Çağa uygun eğitim sistemine sahip uluslar, iyi eğitilmiş ve kalifiye insan gücüne sahip olup bütün sektörlerde bir adım öne geçebilmektedir (MEB, 2018b).

Eğitim kavramı denilince akla gelen ve birbirleriyle çok sık karıştırılan bir diğer kavram ise öğretim kavramıdır. Eğitim kavramı öğretim kavramına göre daha kapsamlı ve genellikle birbirleriyle iç içedir (Taşpınar, 2012; Varış, 1996).

Öğretim belirli bir program çerçevesinde profesyonel kişilerce yürütülen ve değerlendirilen, öğrencinin en iyi şekilde gelişmesini ve yeni olguları öğrenmesini sağlayan ve sınırları belli olan kurs gibi belirli etkinliklerle oluşturulan uygulamalardır İnsan hayatının bazı dönemlerinde belirlenen bir program çerçevesinde ilerleyen süreç sonunda başarılı olma durumunda bir diploma veya belge ile ödüllendirilen, istenilen konuda gelişimi amaçlayan süreçtir (Taşpınar, 2012; Varış, 1996). Dolayısıyla öğretim süreci plan ve programlı formal bir süreçtir.

2.7. Mesleki ve Teknik Eğitim

Mesleki eğitim ve öğretim; kişilere belirlenmiş bir mesleğe ve zanaata özgü kabiliyet, yeterlilik ve donanım kazandırma sürecidir (UNESCO ISCED, 2012). Bahsedilen bu süreç sayesinde öğrenciler çalışacakları iş alanında sektörün talep ettiği kabiliyetleri kazanacağı eğitimleri almaktadır.

Mesleki eğitim, bireylere mesleki kabiliyetler kazandırılmasının aslında eğitimsel bir konu olduğunun düşünülmesiyle 1700'lu yıllar ve sonrasında ortaya çıkmış ve o günden beri Mesleki eğitim profesyonel bir alan olarak otoriteler tarafından kabul edilmiştir (Aytaç, 2006). Mesleki eğitimin profesyonel bir alan kabul edilmesiyle bu konu daha ciddi bir şekilde ele alınmaya başlanmıştır.

Eğitim ve öğretim, insanların yalnızca okuma ve yazma gelişimini artırmak için uygulanan bir süreç değildir. İnsanların hayatlarını sürdürebilmek adına çok çeşitli işler yapabilmesi ve birtakım kabiliyetleri de öğrenmeleri gerekir. Hayatımız boyunca yaptığımız işlerin % 80'i mesleki bilgi sahibi olmamızı gerektiren iş ve işlemlerdir. Bu yüzden bireylerin mesleki ve teknik becerilerini artırmaları yaşadığı toplum ve devlet adına kayda değer derecede önem taşımaktadır (UNESCO UNEVOC, 2006). Dolayısıyla Mesleki eğitim, bizim sadece profesyonel olarak bir meslekle uğraşmamızın yanında günlük hayattaki iş ve işlemlerde de bize yardımcı olan bir süreçtir.

Mesleki eğitim ve öğretim; ülkelerin ekonomik gelişim hızını ve genç nüfusun istihdam oranını artırmak ve toplumca ortaya koyulan hedefleri gerçekleştirmek yolunda toplum mühendisliğinin önemli araçlarından bir tanesidir. Mesleki eğitim ve öğretim, akademik olarak görece başarısız öğrencilere yetişkin çağa gelmeden evvel faydalı bir beceri kazandırılması hususunda kullanışlı ve vazgeçilmez bir unsurdur. Bu sayede ülke gençliği tehlikeli sokak hayatından uzak kalacak ve genellikle düşük seviyede olan hane halkı gelir seviyesini artırmanın ve bir meslek sahibi olmanın önü açılacaktır. (Psacharopoulos, 1997: 385). Böylelikle akademik manada nispeten başarısız olan genç nüfus da iş hayatıyla alakalı mesleki bilgi ve beceri sahibi olacak ve faydasız meşgaleler yerine kendini mesleki alanda geliştirecektir.

Küreselleşme ve piyasaların globalleşmesi sonucunda uluslararası firmalar arasında rekabet günden güne artmaktadır. Artan rekabette firmalar faaliyetlerini sürdürebilmek için maliyet, işgücü ve pazar gibi konularda rakiplerinin önüne geçmelidir. Rekabet unsurlarından birisi olan işgücü konusunda ticari şirketler Mesleki eğitim ve öğretim kurumlarından donanımlı ve yetişmiş personel talep etmektedir. Piyasanın nitelikli ve kendini geliştirmiş personel ihtiyacını karşılamak mesleki ve teknik eğitimden beklenen en mühim vazifedir (Belaya, 2018: 92).

Mesleki ve teknik eğitim, daha çok uygulamalı eğitimlerde başvuru ve başarı sağlanarak, verim alınan bir süreçtir. Mesleki ve teknik eğitimde verilen eğitimlerin, bilgi ve teknolojilerinin çok hızlı değişime uğradığı küresel sahnede güncel gereksinimlere yanıt verebilmesi için etkinliğinin çok yüksek olması gerekir. Bunun sağlanabilmesi ise doğru eğitim programı, içeriği ve sunumu ile mümkündür. Küreselleşme ve pazarda yaşanan değişimler sürekli olarak takip edilmeli, yaşanan bu gelişmelere karşılık mesleki ve teknik eğitim süreci derhal güncellenerek pazarın ihtiyacı karşılanmalı, pazarın ve sektörün gerisinde kalınmamalıdır (Mouzakitıs, 2010). Dolayısıyla mesleki eğitim güncel gelişmeler ile ne kadar paralel olursa ve bu gelişmelere ne derece karşılık verebilirse o denli başarılı olabilmektedir.

Eichhorst, Rodriguez, Schmidl ve Zimmerman (2015) tarafından yapılan çalışmada Mesleki ve teknik eğitim sürecini tamamlayan öğrencilerin çalışma hayatına dahil olup iktisadi faaliyetlerde rol oynamasının, ülke istihdamı ve sanayi için gerekli insan gücü arzını sağlama konusunda en efektif çözümlerden bir tanesi olduğu belirtilmiştir (Eichhorst ve diğerleri, 2015). Mesleki eğitim sürecini tamamlamış işgücünün sisteme entegrasyonundaki başarı ne denli yüksek olursa mesleki eğitim süreci de o denli başarılı sayılmaktadır. Bu durum bir noktada başarı ölçütü sayılmaktadır.

Meslekî ve teknik eğitimin asıl hedefi, vatandaşın sahip olduğu iş ve istihdam beklentisiyle ülkeninki arasında anlamlı bir paralellik oluşturmaktır. Bu sayede bu iki beklentinin paralellik göstermesiyle, ülkede sağlıklı bir istihdam ortamı ortaya çıkacaktır (Amoor, 2011). Ülke ve işletmeler ile işgörenin beklenti ve arzuları birbirleriyle örtüşmeli ve birbirini karşılamalıdır.

Kişilerin yetenek ve kabiliyetlerinin öne çıkarılması ve kişinin bu becerileri paralelinde verilen uygun bir eğitim sonrasında meslek sahibi olması yalnızca mesleki eğitim süreci ile sağlanmaktadır. Mesleki eğitim ile genel eğitim birbirleriyle iç içe ve birbirlerinin bir noktada tamamlayıcısıdır. Mesleki eğitim iş hayatından ayrı tutmamalıdır ve kalıcı bir başarı sağlamak isteniyorsa teorik eğitim uygulamalı eğitimlerle pekiştirilmelidir (Öztürk ve Göksoy 2022). İş hayatındaki uygulamalı ve operasyonel iş ve işlemlere işgörenin hızlı bir uyum süreci sağlaması adına eğitim sürecinde de uygulamalı eğitimin önemini doğru kavramak gerekmektedir.

2.8. Türkiye’de Mesleki Ve Teknik Eğitim

Ülkemizdeki eğitim sistemi 3 aşamadan oluşmaktadır. İlk olarak Temel Eğitim, sonrasında Ortaöğretim ve Yükseköğretim aşamaları vardır. Verilmekte olan Mesleki eğitim bu sistemin ortaöğretim aşamasında bulunmaktadır. Ortaöğretim kurumları altyapısını Temel eğitim sayesinde tamamlamaktadır. Mesleki ve teknik eğitim veren kurumların tamamı ise Ortaöğretim seviyesinde faaliyetlerini sürdürmektedir. Bu seviyede uygulanan eğitimle hedeflenen amaç; öğrencilere yeteri düzeyde genel kültür kazandırmak, toplumun sorunlarını tanımasını sağlamak ve sahip oldukları ilgi ve yeteneklere paralel olarak yükseköğretime ve iş hayatına yönlendirmektir (TUBİTAK, 2005).

Türkiye’de mesleki ve teknik eğitim örgün olarak Mesleki ve Teknik Anadolu Liseleri, Çok Programlı Anadolu Liseleri ve Mesleki Eğitim Merkezlerinde sürdürülmektedir. Yaygın olarak yürütülen mesleki ve teknik eğitim ise Mesleki Açık Öğretim Liselerinde gerçekleşmektedir. Meslekî ve Teknik Anadolu Liselerinde 54 alanda ve bu alanlara bağlı 199 dalda öğretim programı gerçekleştirilmektedir. Meslekî Eğitim Merkezlerinde ise 27 alanda ve bu alanlara bağlı 142 dalda öğretim programı gerçekleştirilmektedir (MEB, 2018b). Meslekî Açık Öğretim Lisesi ise sahip olduğu program içeriği açısından örgün eğitimdeki meslek liselerinin programıyla birebirdir. Süreç olarak farklılık göstermekte olup, eğitim öğretim uzaktan yürütülmekte, mezun olma koşulu ders geçme ve kredi sistemiyle gerçekleşmektedir (Soylu, 2014).

Mesleki eğitim ile genel eğitim birbirinden ayrılamaz bir bütün olup, birbirlerini tamamlamaktadır. Ayrıca Mesleki eğitimin iş hayatından ve iş hayatında faaliyet gösteren kurumlardan ayrı düşünülmemeyeceği aşikardır. Bundan dolayı ülkemizde de sözü edilen

alanda istenilen seviyeye gelebilmek için, teorik ve uygulamalı mesleki eğitim modelleri tatbik edilmiş ve verilen genel eğitimle senkronize bir şekilde ilerlemesi amaçlanmıştır. Ülkemizde hali hazırda uygulamada olan mesleki ve teknik eğitimin mevcut duruma gelmesinde Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı'nın (2007-2013) son derece büyük payı vardır. Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı, İşletmelerde Beceri Eğitimi olarak adlandırılan, teorik ve uygulamalı eğitimi senkronize eden bir uygulamanın ortaya çıkmasının temellerini atmıştır (Öztürk ve Göksoy 2022).

Mesleki ve teknik eğitimin niteliği günümüzde ülkemizin dünya ülkeleri arasından etkin yer etme konusunda Memleket Meselesi olarak ele alınmalıdır. Mesleki eğitimin niceliği ve niteliği, millet olarak devamlı kalkınmanın şart koşullarındandır (MEB Eğitim Kongresi Özet Raporu, 2016).

2.9. Denizcilik Meslek Eğitimi

Deniz taşımacılığında yaşanan kazaların %80'inden fazlasında insan faktörünün etkisi vardır. Yaşanan deniz kazalarında insan hatasının rolü bu nedenle çok büyüktür, dolayısıyla denizcilerin yüksek kalitede verilmiş bir denizcilik eğitimine sahip olmaları bu kazaların meydana gelmeden önce önlenmesi adına kıymetlidir. Bu sayede can ve mal güvenliği sağlanarak, daha temiz ve sorunsuz operasyonlar gerçekleşir (Baylon ve Santos, 2011).

Pekşen, Alkan ve Yıldız (2015) tarafından yapılan çalışmada gemilerin uluslararası ölçekte hizmet gösteriyor olmasının, denizcilik alanında yürürlüğe konulacak olan prosedürlerin de küresel bir şekilde uygulanması gerekliliğini ortaya çıkardığı belirtilmiştir. Bu nedenle nitelikli gemi adamların yetiştirilmesi sürecinde de uluslararası standartlara uygun denizcilik eğitiminin verilmesi bir zorunluluktur (Pekşen ve diğerleri, 2015).

Donanımlı insan gücüne her sektörde olduğu gibi denizcilik alanında da ihtiyaç vardır. Bu ihtiyacı karşılamak adına her zaman olduğundan daha işlevsel bir denizcilik eğitim sistemine sahip olmamız gerekir. Denizcilik eğitim süreci zahmetli ve masraflı bir süreçtir. Ayrıca Denizcilik eğitiminde; alanın kendine has özellikleri sebebiyle uygulamalı eğitim, teorik eğitimden öne çıkmaktadır. Eğitim kurumlarındaki uygulamalı eğitimin gerçekleştirildiği ortamlar ise Atölyeler, Laboratuvarlar ve Simülasyon merkezleridir.

Denizcilik meslek eğitimi, ortaöğretim seviyesinden başlamakta ve devamında yükseköğrenime kadar devam etmektedir. Fakat özellikle yükseköğrenime devam etmek istemeyip çalışma hayatına atılmak isteyen öğrenciler meşakkatli bir meslek icra edecekleri için öğrencilerin eğitiminde pedagoji ve psikoloji bilimi esas alınmalıdır.

Denizcilik mesleğini yapacak kişilerin psikolojik ve fiziksel olarak mesleğe hazır hale getirilmesi için verilecek eğitim nitelikli olmalıdır. Meslekte istenilen seviyeye ulaşabilmek ve başarılı olabilmek için sadece teknik ve teorik bilgi yeterli değildir. Mesleğin fitratı gereği kişilerin psikolojik olarak da güçlü olmaları gerekmektedir (Deniz, 2012). Bu nedenle verilen Denizcilik meslek eğitimlerinde, Psikolojik Gelişim ve Psikolojik Hazır bulunuşluk meselelerinin dikkatle üzerinde durulması gerekmektedir. Böylelikle eğitim süreci sonrasında öğrenciler deniz hayatına daha kolay entegre olacaktır.

Pritchard'a (2003) göre ortaöğretim seviyesinde denizcilik eğitimi 1978/1995 STCW Sözleşmesinin asgari niteliklerini karşılayacak ve yükseköğrenimin altyapısını hazırlayacak verilmelidir. Özellikle ortaöğretim seviyesi denizcilik kültürünün oluşturulduğu, öğrencilerin gelişme çağına olduğu bir dönem olduğu için öğrencilerin psikolojik ve zihinsel seviyesine uygun denizcilik eğitimi verilmesi gerekmektedir.

Ortaöğretim seviyesindeki denizcilik eğitimi doğru planlama ve eğitim ile yapılırsa meslekle genç yaşlarda bağ kurmuş eğitimli işgücü ihtiyacı uzun vadede sorunsuz olarak karşılanabilir. Bu stratejik süreç, eğitimi alıp da sonrasında meslekle bağını koparan eğitimli işgücü kaybını önler (Gölbol, 2018). Böylelikle ülke olarak maddi ve manevi emek harcanan bu süreçte birtakım kayıpların önüne geçerek, yüksek yüzdelikle öğrenciler sektöre yönlendirilir.

Deniz ortamında personel tehlike içeren birçok operasyon ile karşı karşıya kalmaktadır. Ve yaşanan can ve mal kayıplarının birçoğu bu tehlikeli operasyonlar sırasında gerçekleşmektedir. Yapılmakta olan bu operasyonların eğitimi, kurumlarda uygulamalı bir şekilde tatbik edilmelidir. Atölyeler ve Simülasyonlar bu operasyonların eğitimini güvenli ve daha ekonomik olarak verebileceğimiz ortamlardır. Özellikle simülasyonlarda verilen eğitim daha çok teknolojik tabanlı olduğu için öğrencilerin gerekli miktarda teknolojik bilgiye sahip olması önemlidir. Eğitimcilerin ise alan tecrübeli ve yeterli pedagojik eğitime sahip olması, eğitimin niteliğini artıracak hususlardandır (Jamil ve Bhuiyan, 2021).

Denizcilik alanı gibi eğitim sürecinin yerinde gerçekleştirilmesi maliyetli ve çoğunlukla mümkün olmayan daha çok uygulamalı alanlarda; Köprüüstü, Ana Makine Simülasyonları, Atölye ve Laboratuvarlarda yapılan eğitimler hem daha ekonomik hem de öğretici olmaktadır. Bahsi geçen bu eğitim alanlarında, alanında yetkin denizci eğitimcilerden faydalanılması gerekmektedir. Özellikle simülasyonlar sadece okula gelen üst düzey ziyaretçilere okul tanıtım amaçlı olarak göstermek için değil, eğitim ve öğretim amaçlı kullanılmalıdır.

2.10. Dünyada Denizcilik Meslek Eğitimi

Denizyolu taşımacılığının ilk çağlardan itibaren ulusal ve uluslar arası taşımacılıkta oldukça aktif olarak kullanıldığı bilinmektedir. Deniz yolu taşımacılığının, ulaşılan tarihi kaynaklara göre ilk olarak Akdeniz’de başladığı düşünülmektedir. Gemilerin diğer transfer araçlarına göre oldukça büyük kapasitede olması ve diğer taşıma türlerine göre oldukça ekonomik olması, dünya ticaretinde en çok kullanılan taşımacılık türü olmasını sağlamıştır. (Albayrak, 2009).

Dünyada Uluslararası Denizcilik Örgütü’(IMO)ne taraf ülkelerde verilmekte olan denizcilik eğitimi ile ilgili kurumların sahip olması gereken asgari standartlar, hazırlanan model kurs programları ile taraf ülkelere bildirilir (Özdöner, 2011). Taraf ülkeler belirlenen bu asgari standartları karşılamak ile sorumludur.

Denizcilik eğitimleri; üniversite, fakülte, enstitü, denizcilik bölümleri, liseler ve çeşitli eğitim kurumları tarafından STCW 78/95’de belirlenen uluslararası standartları karşılayacak şekilde anlaşmaya taraf ülkelerde verilmektedir (Pekşen, 2011).

Dünyada IMO’nun tespit etmiş olduğu standartlarla eşdeğer, regülasyonlara uygun Denizcilik eğitiminin tatbik edilmesi, niteliğin artırılması, entegrasyonun sağlanması, sektörel işbirliği ve fikir alışverişini sağlamak adına Dünya Denizcilik Üniversiteleri Birliği (IAMU) kurulmuştur. Dünyadaki seçkin üniversitelerin üye olduğu bu kuruluşun yanı sıra Denizcilik Eğitimcileri Birliği (IMLA) kuruluşu dünya üzerindeki denizcilik eğitimcileri arasında işbirliğini ve koordinasyonu gerçekleştirmek adına kurulmuştur (Özdöner, 2011).

2.11. Türkiye’de Denizcilik Meslek Eğitimi

Ülkemiz dünya üzerinde iki önemli boğaz olan Çanakkale ve İstanbul boğazına sahip, kıyı uzunluğu 8 000 km’yi geçen ve okyanuslar ile bağlantısı olan denizlere sahip bir deniz coğrafyasına sahiptir (Ulusal Denizcilik Şurası, 1997).

Ülkemizin üç tarafının denizler ile çevrili olması, denizcilik açısından ülkemizi avantajlı bir duruma sokmaktadır. Buna ek olarak deniz yolu taşımacılığı diğer taşımacılık türlerine göre daha ekonomik olması sebebiyle özellikle uluslararası alanda en çok tercih edilen taşımacılık türüdür. Global ölçekte gerçekleşen uluslararası ticaretin %83’ü deniz yolu ile gerçekleşmektedir. Buna paralel olarak da ülkemizin gerçekleştirdiği dış ticaretin de %88’i 2019 yılı itibariyle aynı şekilde deniz yolu taşımacılığı ile gerçekleşmiştir (İMEAK, 2020).

Yukarıda bahse konu oranlar dikkate alındığında Deniz ticaretinin ülkenin ekonomik olarak gelişme sürecindeki önemi yadsınmaz. Ülkemizde Deniz ticaretinin beklenen ölçekte ve verimlilikte gerçekleşmesi adına baş aktör ise insan faktörüdür. Yetişmiş ve iyi eğitilmiş iş gücü, kaliteli bir denizcilik eğitimi ile mümkündür. Dolayısıyla verilecek olan kaliteli denizcilik eğitimi, sonuç olarak ülkenin dünya üzerinde denizcilik alanındaki konumunu azımsanmayacak ölçüde etkileyecektir.

Türkiye’de verilmekte olan denizcilik eğitimi, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından ortaöğretim kurumları ve özel denizcilik kurslarında; Yükseköğretim Kurulu tarafından meslek yüksekokulları, yüksekokul ve fakültelerde verilmektedir. Verilen bu eğitimlerde uluslararası standart ve gereksinimlerin karşılanması gerekmektedir. Ve bu eğitim faaliyetleri Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığının denetim mekanizması altında gerçekleştirilmektedir (Koca, 2016).

Uluslararası Denizcilik Örgütü (IMO), ülkemizde denizcilik eğitimi hususunda Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığını yetkili otorite olarak tanımıştır. Ülkemizde denizcilik eğitimi 31 Fakülte, 44 Meslek Yüksekokulu, 62 Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi ve 32 Özel Denizcilik Eğitim Kursunun faaliyetleri sonucu gerçekleştirilmektedir (İMEAK, 2021). Türkiye’de 2021 yılı ile beraber denizcilik alanında eğitim öğretim faaliyeti gösteren kurumların sayısı Çizelge 2.1.’de gösterilmiştir.

Çizelge 2.1. Türkiye’de denizcilik alanında eğitim veren eğitim – öğretim kurumları (İMEAK, 2021).

Denizcilik Eğitimi Veren Kurumlar	Adet
Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	62
Meslek Yüksek Okulu	44
Fakülte	31
Özel Denizcilik Kursu	32
Toplam	169

Türkiye’de sayıları artmakta olan denizcilik eğitim kurumları belirlenen standartlara uygun olarak yetiştirdikleri öğrencilerin ulusal ve uluslararası alanda sektörün içerisinde yer almasını sağlayarak dünya denizciliğinde aktif rol oynama yolunda ülkemize katkı sağlamaktadır. STCW’95 (Gemi Adamlarının Eğitim, Belgelendirme ve Vardiya Tutma Standartları) konvansiyonu IMO tarafından verilecek olan denizcilik eğitiminde uluslararası standartları belirlemek ve gemi adamlarının yeterli eğitim alabilmesi adına kalite ihtiyacını karşılamak amacıyla ortaya konmuştur (Pekşen ve diğerleri, 2015).

Ülkemizde IMO’nun bir üyesi olarak STCW sözleşmesinin taraflarından biridir. STCW Sözleşmesi dikkate alınarak 31.07.2002 tarih ve 24832 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Gemi adamları Yönetmeliği ve bu yönetmelik referans alınarak 08.04.2002 tarih ve 483 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Eğitim Sınav Yönergesi hazırlanmıştır (Deniz, Yorulmaz ve Büyük, 2015). Denizcilik eğitimi veren programlar, Yükseköğretim Kurulunun kanun esaslarına ek olarak Uluslararası Sözleşmeler ve Eğitim Sınav Yönergesinde bahsi geçen standartlar çerçevesinde öğretim programları düzenlemekle yükümlüdür. Belirlenen bu standartlar ayrıca Avrupa Birliği yükseköğretim standartları ile paralellik göstermektedir (Bayer, Demirel, Koray ve Büyük, 2015).

2.12. Türkiye’de Denizcilik Eğitimi Düzenleyen Ulusal Mevzuat

Ülkemizde Denizcilik eğitimi ile ilgili ulusal mevzuat “Gemi Adamları Yönetmeliği, Gemi adamları ve Kılavuz Kaptanlar Sınav ve Eğitim Yönergesi, Telsiz Operatör Yeterlikleri ve Sınav Yönetmeliği, Denizcilik Eğitimi Denetleme ve Kalite Standartları Hakkında Yönetmelik” şeklinde 4 ana yönetmelik ile ortaya konmaktadır. Bahse konu bu yönetmeliklerin nasıl yürürlüğe konulacağı, uygulanacağı konusunda eğitim kurumlarını teftiş ve denetleme yetkisine sahip olan kurumumuz Denizcilik Müsteşarlığına bağlı olan Denizcilik Eğitimi Denetleme Kurumu (DEDK) dur (Saray, 2020).

DEDK ülkemizde Denizcilik eğitimi veren kurumları; programlarına girmeye hak kazanan öğrencilerin sağlık durumları başta olmak üzere eğitim programı, ders ekipmanları, eğitimcilerin sahip olduğu yeterlikler ve diğer birçok konuda denetler. Denizcilik Müsteşarlığı Ülkemizde STCW' nin 2, 3 ve 4. Bölümlerinde bulunan yeterlik sertifikalarının verilmesi adına belirlenmiş kuruluştur (Albayrak, 2009).

2.13. Gemi adamları Eğitim, Belgelendirme Ve Vardiya Standartları (STCW) Sözleşmesi

Gemi Adamları Eğitim, Belgelendirme ve Vardiya Standartları (STCW) Sözleşmesi gemi adamlarının eğitim, belgelendirme ve vardiya tutma esasları ile ilgili prosedürleri ortaya koyan sözleşmedir. STCW 1978 Sözleşmesi uluslararası alanda ticari gemilerde çalışan gemi adamlarının yeterli eğitimi almasını ve bu eğitimin küresel anlamda standardizasyonunu sağlamayı amaçlamaktadır (STCW 95).

14 Haziran-7 Temmuz 1978 tarihleri arasında 73 taraf ülke IMO Genel Kurulunca Gemi Adamlarının Eğitim, Belgelendirme ve Vardiya Tutulması Çalışması ile ilgili olarak uluslararası standartların kabulü STCW 78 Sözleşmesi konusunda mutabık kalarak sözleşmeye üye olmuşlardır. Sözleşmeye taraf olan ülkeler sözleşmenin kendisi ve ek maddelerinin yürürlüğe konulabilmesi adına gerekli olan mevzuatları ortaya koymayı taahhüt etmişlerdir (STCW 95).

STCW Sözleşmesi uygulamaya konulduğu tarihten itibaren 1991, 1994, 1995, 1997, 1998, 2004, 2006, 2010, 2014, 2015, 2016 ve 2018 yıllarında değişikliklere tabi tutulmuştur. Alanda yaşanan gelişmelere paralel olarak sözleşme hükümleri revizyona uğramıştır (IMO, 1978). Yapılan bu değişikliklerden en kapsamlı olanları 1995 ve 2010 yıllarından gerçekleştirilen Manila Değişiklikleridir.

STCW Kodu iki bölümden oluşmaktadır:

- Bölüm A: Denizde çalışan her yeterlilikteki personel için taraf devletlerce uyulması gerekli asgari yeterlilikleri detaylandıran zorunlu bölümdür.
- Bölüm B: Taraf devletlerin sözleşmeyi uygulama esnasında yardımcı olabilecek rehber ve tavsiye niteliğindeki bölümdür (STCW 95).

Ülkemiz “Gemi adamlarının Eğitim, Belgelendirme ve Vardiya Standartları Hakkındaki Uluslararası Sözleşme (STCW 78)’ye 20.04.1989 tarih ve 3539 sayılı kanun kabul edilerek taraf devletlerden biri olmuştur (Erdal, 2003). Denizcilik iş alanının, efektif bir şekilde tatbik edilmesi için profesyonel gemi adamlarına büyük ölçüde talebi vardır. STCW sözleşmesinde koyulan uluslararası standartlar her yeterlilikteki gemi adamı için uygulanır. Bu nedenle Denizcilik eğitimi alanında faaliyet gösteren kurum ve kuruluşlar ortaya koyulan bu standartlara azami dikkati göstermek durumundadır (Jim ve Leung, 2009).

2.14. Denizcilik Eğitimi Veren Ortaöğretim Kurumlarının Mevcut Durumu

Ülkemizde Denizcilik eğitimi veren Mesleki ve Teknik ortaöğretim kurumlarının genel olarak Denize kıyı bölge illerinde eğitim faaliyetlerini sürdürdüğü görülmektedir. Bu anlamda Denizcilik eğitimi için ülkenin iç bölgeleri tercih edilmemektedir. Bu durum özellikle uygulamanın önemli olduğu Denizcilik alanında, uygulama eğitimlerinin sağlanması ve sektörel faaliyetlere yakınlık konusunda öğrencilere ve kurumlara kolaylık sağlamaktadır (Saray, 2020). Bu yüzden denizcilik eğitim kurumları genel itibarıyla denize kıyı bölgelerde yoğunlaşmıştır. Önemli limanların ve denizcilik şirketlerinin bulunduğu kıyı şehirleri bu noktada öğrencilere de avantaj sağlamaktadır. Böylelikle sektör ile eğitim kurumu arasındaki işbirliği daha sağlıklı olmaktadır.

Mevcut durumda ülkemizde ortaöğretim kurumlarında Denizcilik eğitimi Gemi Yönetimi, Gemi Makinaları, Gemi Elektroniği ve Su ürünleri dalları olmak üzere 4 dalda verilmektedir (Deveci, 2021).

Ülkemizde 2021-2022 Eğitim ve Öğretim Yılı dikkate alındığında Denizcilik Eğitimi veren Ortaöğretim Kurumlarında hali hazırda faaliyet gösteren 62 okulun 29’u yalnızca Denizcilik Bölümünde, 13’ü ise yalnızca Gemi Yapımı bölümünde eğitim faaliyeti göstermektedir. Okulların 20’si ise hem Denizcilik hem Gemi Yapımı bölümünde eğitim faaliyeti devam etmektedir. 2021-2022 Eğitim Öğretim sezonunda Denizcilik Alanındaki Liselerde eğitim gören toplam öğrenci sayısının %75,4’lük kısmını Denizcilik alanı öğrencileri, %24,6’lık kısmını ise Gemi Yapımı alanı öğrencileri oluşturmaktadır (İMEAK, 2021).

Çizelge 2.2. Türkiye’de denizcilik alanındaki liselerin bölümlerine göre durumu (İMEAK, 2021).

Bölüm Adı	Okul Sayısı		Öğrenci Sayısı		Son 2 Yıl Öğrenci Sayısı Değişimi
	2020-2021	2021-2022	2020-2021	2021-2022	
Denizcilik	49	49	9016	8223	-793
Gemi Yapımı	32	33	3149	2686	-463
Genel Toplam	61	62	12165	10909	-1256

STCW sözleşmesine mutabık olan ülkemizde, IMO’nun yetkili kıldığı kurumumuz olan Ulaştırma Ve Altyapı Bakanlığı Gemi Adamları Yönetmeliği ve Eğitim Sınav Yönergesini yürürlüğe koymuştur. Bu yönergeler dikkate alınarak Milli Eğitim Bakanlığı tarafından Çerçeve Öğretim programları oluşturulur. Ders Öğretmenleri ise bu çerçeve öğretim programlarını baz alarak dersin yıllık planlarını hazırlayarak, süreç içerisinde eğitimler yapılır. Bu eğitimler yetkili otorite tarafından süreç içerisinde çeşitli denetimlere tabi tutulur (MEB, 2017). Ülkemizde denizcilik alanında eğitim faaliyeti göstermekte olan liselerin durumu Çizelge 2.3’de gösterilmiştir.

Çizelge 2.3. Türkiye’de denizcilik eğitimi alanındaki liselerin durumu (İMEAK, 2021).

Sıra NO	Okul Adı	İl Adı	Bölüm Adı	Öğrenci Sayısı		Son 2 Yıl Öğrenci Sayısı Değişim
				2020-2021	2021-2022	
1	Pendik Barbaros Hayrettin Paşa MTAL	İstanbul	Denizcilik	301	289	-12
			Gemi Yapımı	390	334	-56
	Toplam Pendik Barbaros Hayrettin Paşa MTAL			691	623	-68
2	Piri Reis MTAL	İstanbul	Denizcilik	263	266	3
			Gemi Yapımı	366	346	-20
	Toplam Piri Reis MTAL			629	612	-17
3	Beykoz Barbaros Hayrettin Paşa MTAL	İstanbul	Denizcilik	472	456	-16
			Gemi Yapımı	169	152	-17
	Toplam Beykoz Barbaros Hayrettin Paşa MTAL			641	608	-33
4	Fettah Tamince MTAL	Antalya	Denizcilik	450	445	-5
			Gemi Yapımı	135	119	-16
	Toplam Fettah Tamince MTAL			585	564	-21
5	Sefa Atakaş Denizcilik MTAL	Hatay	Denizcilik	296	304	8
			Gemi Yapımı	171	154	-17
	Toplam Sefa Atakaş Denizcilik MTAL			467	458	-9

Çizelge 2.3. (Devam) Türkiye’de denizcilik eğitimi alanındaki liselerin durumu (İMEAK, 2021).

6	Yalova Altınova Tersane Girişimcileri A.Ş. MTAL	Yalova	Denizcilik	199	187	-12
			Gemi Yapımı	215	202	-13
	Toplam Yalova Altınova Tersane Girişimcileri A.Ş. MTAL			414	389	-25
7	Hasan Kemal Yardımcı MTAL	Rize	Denizcilik	269	239	-30
			Gemi Yapımı	171	145	-26
	Toplam Hasan Kemal Yardımcı MTAL			440	384	-56
8	Konak Nevvar Salih İşgören Eğitim Kampüsü-4 MTAL	İzmir	Denizcilik	364	356	-8
9	Hacı Rahime Ulusoy MTAL	İstanbul	Denizcilik	386	353	-33
10	Atatürk MTAL	Ordu	Denizcilik	328	289	-39
			Gemi Yapımı	34	51	17
	Toplam Atatürk MTAL			362	340	-22
11	Pakmaya Kenan Kaptan MTAL	Balıkesir	Denizcilik	261	247	-14
			Gemi Yapımı	84	80	-4
	Toplam Pakmaya Kenan Kaptan MTAL			345	327	-18
12	Nedime Serap Ulusoy MTAL	Samsun	Denizcilik	264	227	-37
			Gemi Yapımı	109	75	-34
	Toplam Nedime Serap Ulusoy MTAL			373	302	-71
13	Çeşme Ulusoy Denizcilik Teknolojisi MTAL	İzmir	Denizcilik	271	286	15
14	Akdeniz Mersin Deniz Ticaret Odası MTAL	Mersin	Denizcilik	311	264	-47
15	Armatör Yakup Aksoy MTAL	Çanakkale	Denizcilik	238	187	-51
			Gemi Yapımı	92	65	-27
	Toplam Armatör Yakup Aksoy MTAL			330	252	-78
16	Şehit İdari Ataşe Çağlar Yücel MTAL	İzmir	Denizcilik	294	239	-55
17	Ziya Kalkavan MTAL	İstanbul	Denizcilik	327	237	-90
18	Köyceğiz Şehit Ömer Halisdemir MTAL	Muğla	Denizcilik	233	227	-6
19	Hatice Erdem MTAL	Zonguldak	Denizcilik	180	160	-20
			Gemi Yapımı	73	66	-7
	Toplam Hatice Erdem MTAL			253	226	-27
20	Şehit Volkan TANTÜRK MTAL	Kocaeli	Denizcilik	-	106	106
			Gemi Yapımı	-	113	113
	Toplam Şehit Volkan TANTÜRK MTAL			-	219	219
21	Özel Eryetiş Reis Denizcilik ve Gemiadamları Yetiştirme Kursu	İstanbul	Denizcilik	160	194	34
22	Taşucu Prof. Dr. Durmuş Tezcan MTAL	Mersin	Denizcilik	92	79	-13
			Gemi Yapımı	137	104	-33
	Toplam Taşucu Prof. Dr. Durmuş Tezcan MTAL			229	183	-46
23	Adviye-Ertuğrul Acun MTAL	Aydın	Denizcilik	205	178	-27
24	Bodrum Turgut Reis MTAL	Muğla	Denizcilik	188	175	-13

Çizelge 2.3. (Devam) Türkiye’de denizcilik eğitimi alanındaki liselerin durumu (İMEAK, 2021).

25	Çayeli Ahmet Hamdi İshakoğlu MTAL	Rize	Denizcilik	181	171	-10
26	Tatvan Seydi Ali Reis MTAL	Bitlis	Denizcilik	204	170	-34
27	75. Yıl MTAL	Muğla	Denizcilik	151	167	16
28	Manavgat Ticaret ve Sanayi Odası MTAL	Antalya	Denizcilik	162	124	-38
			Gemi Yapımı	61	34	-27
	Toplam Manavgat Ticaret ve Sanayi Odası MTAL			223	158	-65
29	Kaptanı Derya MTAL	İstanbul	Denizcilik	118	142	24
30	Konak Çınarlı MTAL	İzmir	Denizcilik	174	137	-37
31	Kumbağ MTAL	Tekirdağ	Denizcilik	168	134	-34
32	Bodrum MTAL	Muğla	Denizcilik	126	132	6
33	Van Piri Reis MTAL	Van	Denizcilik	148	121	-27
34	Çakabey MTAL	Adana	Denizcilik	82	50	-32
			Gemi Yapımı	91	47	-44
	Toplam Çakabey MTAL			173	97	-76
35	Tirebolu Piri Reis MTAL	Giresun	Denizcilik	82	48	-34
			Gemi Yapımı	58	47	-11
	Toplam Tirebolu Piri Reis MTAL			140	95	-45
36	Buluncak Kaptan Ahmet Fatoğlu MTAL	Giresun	Denizcilik	125	91	-34
37	Karşıyaka Çok Programlı Anadolu Lisesi	Balıkesir	Denizcilik	79	83	4
38	İstanbul Teknik Üniversitesi MTAL	İstanbul	Denizcilik	60	82	22
39	Mersin MTAL	Mersin	Gemi Yapımı	84	78	-6
40	Güzelbahçe Borsa İstanbul MTAL	İzmir	Denizcilik	78	63	-15
			Gemi Yapımı	25	13	-12
	Toplam Güzelbahçe Borsa İstanbul MTAL			103	76	-27
41	Didim MTAL	Aydın	Denizcilik	86	71	-15
42	Milas MTAL	Muğla	Denizcilik	84	71	-13
43	Pendik Halil Kaya Gedik Metal Teknolojisi MTAL	İstanbul	Gemi Yapımı	50	69	19
44	Piri Reis MTAL	Kastamonu	Denizcilik	38	42	4
			Gemi Yapımı	32	24	-8
	Toplam Piri Reis MTAL			70	66	-4
45	Hereke Nuh Çimento MTAL	Kocaeli	Denizcilik	84	65	-19
46	Bozburun Deniz Ticaret Odası Çok Programlı Anadolu Lisesi	Muğla	Denizcilik	76	65	-11
47	Işıklı MTAL	Rize	Denizcilik	87	64	-23
48	Espiye Ş. Cengiz Sarıba MTAL	Giresun	Denizcilik	65	60	-5
49	Bandırma MTAL	Balıkesir	Gemi Yapımı	56	59	3

Çizelge 2.3. (Devam) Türkiye’de denizcilik eğitimi alanındaki liselerin durumu (İMEAK, 2021).

50	Mustafa Kemal MTAL	Muğla	Gemi Yapımı	73	54	-19
51	İÇDAŞ Biga MTAL	Çanakkale	Gemi Yapımı	67	50	-17
52	Prof. Dr. Necmettin Erbakan MTAL	Sinop	Denizcilik	55	43	-12
			Gemi Yapımı	0	0	0
	Toplam Prof. Dr. Necmettin Erbakan MTAL			55	43	-12
53	Kurucaşile Çok Programlı Anadolu Lisesi	Bartın	Gemi Yapımı	44	42	-2
54	Gündoğan Fahriye Ilıcak MTAL	Muğla	Gemi Yapımı	58	41	-17
55	Mehmet Necati Vidinli MTAL	Ordu	Gemi Yapımı	68	40	-28
56	Of Hacı Mehmet Bahattin Ulusoy MTAL	Trabzon	Denizcilik	41	37	-4
57	Sürmene Türk Telekom MTAL	Trabzon	Gemi Yapımı	56	35	-21
58	Bartın MTAL	Bartın	Gemi Yapımı	32	20	-12
59	Finike Cumhuriyet MTAL	Antalya	Gemi Yapımı	-	16	16
60	Gemlik MTAL	Bursa	Gemi Yapımı	40	11	-29
61	Karaburun Mordoğan Fatma Emin Karaağaç Çok Programlı Anadolu Lisesi	İzmir	Denizcilik	0	0	0
62	Ceyhan MTAL	Adana	Gemi Yapımı	0	0	0
63	Gölcük MTAL	Kocaeli	Denizcilik	110	-	-110
			Gemi Yapımı	108	-	-108
	Toplam Gölcük MTAL			218	-	-218
			Genel Toplam	12.165	10.909	-1.256

Çizelge 2.3 incelendiğinde 2021-2022 Eğitim Öğretim Yılında, önceki seneye göre önemli miktarda öğrenci sayısında azalma tespit edilmiştir. 2020-2021 Eğitim Öğretim Yılında toplamda 12 165 olan öğrenci sayısı 2021-2022 Eğitim Öğretim yılında 10 909’a düşmüştür.

2.15. Denizcilik Eğitimi Veren Ortaöğretim Kurumlarının Öğretim Programı

Ülkemizde Denizcilik Eğitimi standartları Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığının ortaya koymuş olduğu Gemi adamları ve Kılavuz Kaptanlar Yönetmeliği ve Gemi adamları ve Kılavuz Kaptanlar Eğitim ve Sınav Yönergesi ile belirlenmiştir. Mevzuatları oluştururken taraf olduğumuz STCW Sözleşmesi temel alınmıştır. Ülkemizde uluslararası seviyede denizcilik eğitimi veren ortaöğretim kurumları “Denizcilik Eğitimi Veren Ortaöğretim Okul/Kurumlarının STCW Sözleşmesi Gereklere Kapsamında Sürekli İzlenmesine ve Değerlendirilmesine Yönelik Protokol” kapsamında belirli zaman aralıklarında denetimlere

tabi tutulmaktadır. Buna paralel olarak Denizcilik Alanı ve alan altında yer alan dallarda çağa uygun standartlarda Örgün Öğretim Programı hazırlanmıştır. Hazırlanan programlarda Gemi Elektronik ve Haberleşme, Gemi Makineleri İşletme ve Güverte İşletme dalları bulunmaktadır (MEB, 2022).

Mevcut durumda ‘‘Mesleki ve Anadolu Liseleri Protokol Kapsamındaki Okullar için Anadolu Meslek Programı Denizcilik Alanı Çerçeve Öğretim Programı’’ ve ‘‘Mesleki ve Anadolu Liseleri Anadolu Meslek ve Anadolu Teknik Programı Denizcilik Alanı Çerçeve Öğretim Programı’’ olmak üzere 2 farklı çerçeve öğretim programı uygulanmaktadır. Çizelge 2.4.’ de protokol kapsamı dışındaki Denizcilik alanı Güverte İşletme Dalı Öğretim Programı verilmiştir.

Çizelge 2.4. MTAL Anadolu Meslek Ve Anadolu Teknik Programı Denizcilik Alanı (Güverte İşletme Dalı) Haftalık Ders Çizelgesi (MEB, 2022).

Ders Kategorileri	Dersler	9. Sınıf	10. Sınıf	11. Sınıf	12. Sınıf	
					AMP	ATP
Ortak Dersler	TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI(*)	5	5	5	5	
	DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ	2	2	2	2	
	TARİH	2	2	2	-	
	T.C. İNKILAP TARİHİ VE ATATÜRKÇÜLÜK	-	-	-	2	
	COĞRAFYA	2	2	-	-	
	MATEMATİK	6	5	-	-	
	FİZİK	2	2	-	-	
	KİMYA	2	2	-	-	
	BİYOLOJİ	2	2	-	-	
	FELSEFE	-	2	2	-	
	YABANCI DİL	5	2	2	2	
	BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR/GÖRSEL SANATLAR/MÜZİK	2	2	2	-	
SAĞLIK BİLGİSİ VE TRAFİK KÜLTÜRÜ	-	-	1	-		
Toplam		30	28	16	11	
Meslek Dersleri	MESLEKİ GELİŞİM ATÖLYESİ	2	-	-	-	Akademik Destek Dersleri
	TEMEL DENİZCİLİK ATÖLYESİ(*)	7	-	-		
	YÜZME	2	-	-		
	GEMİCİLİK VE GEMİ MANEVRALARI ATÖLYESİ(*)	-	8	-		

Çizelge 2.4. (Devam) MTAL Anadolu Meslek Ve Anadolu Teknik Programı Denizcilik Alanı (Güverte İşletme Dalı) Haftalık Ders Çizelgesi (MEB, 2022).

	DENİZDE EMNİYET(*)	-	4	-		
	METEOROLOJİ	-	2	-		
	MESLEKİ YABANCI DİL	-	2	-		
	SEYİR VE ELEKTRONİK SEYİR ATÖLYESİ(*)	-	-	10		
	KÜRESEL DENİZCİLİK ACİL DURUM EMNİYET HABERLEŞME SİSTEMİ (GMDSS) (*)	-	-	4		
	DENİZ HUKUKU	-	-	2		
	YÜK İŞLEM	-	-	3		
	İŞLETMELERDE MESLEKİ EĞİTİM(*)	-	-	-	24	
	AKADEMİK DESTEK DERS SAATİ TOPLAMI	-	-	-	-	31
	MESLEK DERS SAATİ TOPLAMI	11	16	19	24	-
	SEÇMELİ MESLEK DERS SAATİ TOPLAMI	-	-	9	7	-
	SEÇMELİ DERS SAATİ TOPLAMI	2	-	-	-	-
	REHBERLİK VE YÖNLENDİRME	-	-	-	-	1
	TOPLAM DERS SAATİ	43	45	45	43	

Çerçeve Öğretim Programları dört senelik plan dahilinde hazırlanmıştır. Haftalık olarak uygulanan ders programında ortak dersler, meslek dersleri, seçmeli dersler, seçmeli meslek dersleri ve akademik destek dersleri bulunmaktadır. Öğrenciler 9. Sınıfta alana yönelik temel mesleki dersleri almakta, 10 ve 11. Sınıflara geldiklerinde ise seçtikleri dallara ait olan dersleri görmektedir. 12. sınıfa geldiklerinde ise Anadolu Teknik Programında akademik destek dersleri, Anadolu Meslek programında ise İşletmelerde Mesleki Eğitim ve seçmeli meslek dersleri müfredatta uygulanır. Liselere Merkezi sınav puanıyla yerleşen öğrenciler 12 sınıfta Anadolu Teknik Programını seçip gerekli akademik destek derslerini başarıyla tamamlayarak Anadolu Teknik Programından veya tercihinin istinaden seçmeli meslek dersleri ile İşletmelerde Mesleki Eğitimi tamamlayarak Anadolu Meslek Programından diplomalarını alırlar. 9. Sınıfta Anadolu Meslek Programına kayıt olan öğrenci sonraki yıllarda gerek koşulları sağlaması halinde, Anadolu Teknik Programına geçiş başvurusunda bulunabilir. Anadolu Meslek Programında ilerleyen öğrencilerin 12. Sınıfta Seçmeli Meslek Dersleri ve İşletmelerde Staj eğitimine devam etmesi gerekir. 12.sınıfta Anadolu Teknik Programında ilerleyen öğrenciler ise akademik destek dersleri seçip yıl boyunca bu dersleri alacaktır (MEB, 2022).

2.16. Denizcilik Eğitimi Veren Ortaöğretim Kurumlarındaki Eğitimcilerin Durumu

Milli Eğitim Bakanlığı, Öğretmen Alanları, Atama ve Ders Okutma Esasları Kılavuzunda, Öğretmen olarak atamaya esas alınacak alanları ve atanacakların alanlara göre mezun olması gereken yükseköğretim programlarını ilan etmektedir. Kılavuza göre Tablo 1.2' de Denizcilik Alanında Atamaya esas olarak Gemi Yönetimi, Gemi Makinaları, Gemi Elektroniği ve Su Ürünleri Dalları mevcuttur. Mezun Olunması Gereken Yükseköğrenimi kısmında (*) ile işaretlenen bölüm mezunu kişiler Bakanlık ve Yükseköğretim Kurulu (YÖK) iş birliği ile açılmakta olan Öğretmenlik Meslek Bilgisi Tezsiz Yüksek Lisans Programını ya da Pedagojik Formasyon Eğitimi Sertifika Programını başarı ile tamamlamak zorundadır. Aynı bölümde (**) ile gösterilen bölümler ise 2. Öncelik durumundadır.

Çizelge 2.5. Denizcilik alanı atamaya esas alanlar ve mezun olunması gereken yükseköğrenim programı (MEB Öğretmen Alanları, Atama ve Ders Okutma Esasları, 2014).

Alanlar	Mezun Olunması Gereken Yükseköğrenim Programı
Gemi Yönetimi	1. Güverte Bölümü (*) 2. Deniz Ulaştırma İşletme Mühendisliği (*) 3. Balıkçılık Teknolojisi Mühendisliği (*) (**) 4. Su Ürünleri Bölümü/Mühendisliği (*) (**) (**) 1 ve 2'nci sıradaki bölüm mezunlarınca İhtiyacın karşılanamaması durumunda atanırlar.
Gemi Makineleri	1. Gemi Makineleri İşletme Mühendisliği (*) 2. Gemi İnşaatı ve Gemi Makineleri Mühendisliği (*) 3. Motor Öğretmenliği (**) 4. Otomotiv Öğretmenliği/Eğitimi (**) 5. Otomotiv Mühendisliği (*) (**) 6. Otomotiv Teknolojisi Eğitimi (**) (**) 1 ve 2'nci sıradaki bölüm mezunlarınca İhtiyacın karşılanamaması durumunda atanırlar.
Gemi Elektroniği	1. Elektrik Öğretmenliği/Eğitimi 2. Elektronik Öğretmenliği/Eğitimi 3. Elektronik ve Haberleşme Öğretmenliği 4. Elektronik ve Bilgisayar Öğretmenliği 5. Telekomünikasyon Öğretmenliği 6. Elektrik-Elektronik Mühendisliği (*) 7. Elektrik ve Elektronik Mühendisliği (*) 8. Elektronik Mühendisliği(*) 9. Elektronik ve Haberleşme Mühendisliği(*)
Su Ürünleri	1. Su Ürünleri Bölümü/Mühendisliği (*) 2. Balıkçılık Teknolojisi Mühendisliği (*) 3. Su Ürünleri Fakültesi; • Su Ürünleri Temel Bilimleri/Temel Bilimler(*) • Avlama ve İşleme Teknolojisi (*) • Su Ürünleri Avlama ve İşleme Teknolojisi (*) • Avlama ve İşleme (*), Yetiştiricilik (*) • Su Ürünleri Yetiştiriciliği (*), Balıkçılık Teknolojisi (*)

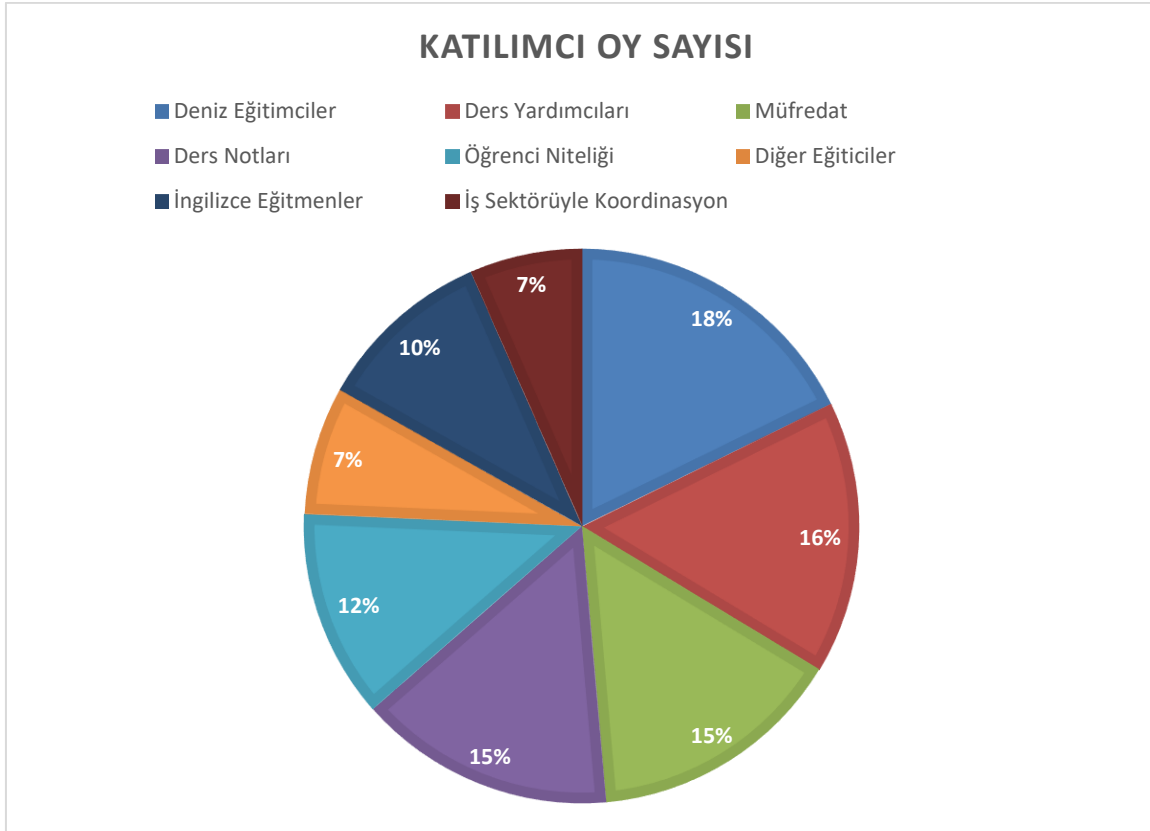
Global ölçekte gerçekleşen ticaret, dünya ekonomisinin önemli bir kısmını teşkil etmektedir. Bununla paralel olarak büyük bir işgücü potansiyeline sahip denizcilik alanı tüm dünyada gerçekleşen ticaretin önemli bir kısmını oluşturur (Albayrak, 2009). Denizcilik alanının uluslararası ticaretteki bu konumu ülkemizin de bu alana profesyonelce yaklaşımını ve akılcı hamleler ile alanda söz sahibi gelme isteğini artırmıştır.

Denizcilik Türkiye’de meslek dalları arasında önü açık ve gelecek vadeden bir alandır. Ülkemizde denizcilik sektörü sürekli gelişmektedir. Gelişen sektörün işgücü talebine istinaden kaliteli işgücü ihtiyacını karşılamak gerekir. Ve eğitilmiş personel ihtiyacı da sürekli artmaktadır. Dolayısıyla sektörün ihtiyacı olan istenilen donanımdaki insan gücü ihtiyacını karşılamak zaruri duruma gelmiştir (Nas, 2006). Bu zaruri durumu karşılama noktasında eğitimcilerin rolü büyük önem taşımaktadır.

Nitelikli deniz insanı yetiştirebilmek için gerekli olan ön koşul yeterli donanımda ve deniz tecrübesine sahip eğitimidir. Türkiye’de bulunan denizcilik eğitim kuruluşları ve eğitim gören öğrenci sayısı her geçen gün hızla artmakta iken deniz tecrübesine sahip insan aynı oranda artmamaktadır (Nas ve Çelik, 2013). Deniz tecrübesine sahip sektöre hâkim profesyonellerin eğitici olma noktalarında motivasyonlarının artırılması bu konuda önem arz etmektedir.

Deniz tecrübesine sahip eğitimci eksikliği denizcilik eğitimi vermekte olan ortaöğretim düzeyindeki eğitim kurumlarında büyük oranda baş göstermektedir (Özdöner, 2011). Yaşanan bu problem Denizcilik Meslek Liselerindeki alan eğitimine bazı noktalarda olumsuz tesir etmektedir.

Demirel’in “Liselerde Eğitimin Kalitesini Etkileyen Etmenler” çalışmasında çalışmayı uyguladığı eğitimciler; verilen seçenekler arasında Denizci Eğitimcilerin, Denizcilik Eğitimi etkileyen en önemli unsur olduğu noktasında aşağıda Şekil 2.3’de görüldüğü üzere daha fazla görüş bildirmiş ve hemfikir olmuşlardır (Demirel, 2012).

Şekil 2.3. Liselerde denizcilik eğitimini etkileyen etmenler (Demirel, 2012).

Şekil 2.3.'den de anlaşılacağı üzere Ortaöğretim Düzeyinde Denizcilik Eğitiminin kalitesi üzerinde Denizci Eğitimcilerin önemi büyüktür. Denizci Eğitimcilerin pedagojik olarak ve mesleki bilgi beceri açısından donanımlı olması verilen eğitim kalitesini artırır. Ayrıca bu eğitimcilerin Denizcilik tecrübesine sahip, sektörden gelen insanlar olması diğer bir kritik noktadır.

Denizcilik eğitimi veren ortaöğretim kurumlarındaki eğitimi inceleyen çalışmalarda en büyük problem denizci kökenli eğitimci sayısının azlığı olarak gösterilmiştir. Özdöner (2011) yılında yaptığı “Ortaöğretimde Denizcilik Eğitiminin STCW 78’e göre İncelenmesi” adlı yüksek lisans tez çalışmasında MEB’e bağlı ortaöğretim kurumlarında derse giren öğretmenlerin deniz tecrübesini incelemek adına bir anket uygulamıştır. Ankete katılım gösteren 51 kadrolu öğretmenden yalnızca 20 tanesinin Deniz tecrübesine sahip olduğu tespit edilmiştir. Çizelge 2.6’da öğretmenlerin sayıları ve yeterlilikleri belirtilmiştir.

Çizelge 2.6. MEB denizcilik alanı öğretmenleri yeterlilikleri ve sayıları (Özdöner, 2011).

Yeterlilikler	Yeterlilikteki Öğretmen Sayısı
Uzakyol Kaptan	-
Uzakyol Birinci Zabit	1
Uzakyol Vardiya Zabit	3
Uzakyol Baş Mühendis	-
Uzakyol II. Mühendis	-
Uzakyol Vardiya Mühendis	-
Kaptan	2
Birinci Zabit	-
Vardiya Zabiti	1
Baş Makinist	-
II. Makinist	-
Makine Zabiti	2
Sınırlı Kaptan	3
Sınırlı Vardiya Zabiti	2
Sınırlı Baş Makinist	2
Sınırlı Makine Zabiti	4

Milli Eğitim Bakanlığına bağlı Liselerde görev alacak eğitimciler ile ilgili olarak, Gemi Adamları ve Kılavuz Kaptanlar Eğitim ve Sınav Yönetmeliği (GAKKESY) (2018) Madde 40'da "MEB'e bağlı liselerde görevlendirilen öğretmenlerin istihdam edilme şartları, Milli Eğitim Bakanlığı Mevzuatına göre belirlenir ve görevlendirilmeleri kurumlarınca yapılır. Ancak, bu Yönergenin 42. maddesinde belirtilen, deniz tecrübesine sahip eğitimci tarafından verilmesi gereken güverte ve makine bölümlerine ait meslek derslerini verecek eğitimcilerin bu Yönerge kapsamında düzenlenmiş ve geçerli bir "Denizci Eğitimci Belgesine" sahip olması gerekmektedir." ifadesi bulunmaktadır (GAKKESY, 2018).

Ülkemizde Ortaöğretim kurumlarında Denizcilik eğitimi verecek olan eğitimcilerin GAKKESY'den anlaşıldığı üzere Denizci Eğitimci Belgesine sahip olması gerekir. GAKKESY'ne göre Denizci Eğitimci belgesi almak isteyen eğitimcilerin:

Güverte Bölümü İçin:

- En az lisans mezunu olmak,
- En az Uzakyol Birinci Zabiti yeterliğine sahip olmak şartıyla en az iki yıl birinci zabitlik yapmış olmak,
- En az Uzakyol Birinci Zabiti yeterliğine sahip olmak şartıyla Bakanlıkta en az 5 yıl hizmet etmiş olmak,
- Deniz Harp Okulu mezunu olup, en az Uzakyol Kaptan yeterliğine sahip olmak veya Deniz Kuvvetleri Komutanlığına bağlı eğitim kurumlarında aktif olarak en az 3 yıl eğitimci olarak görev yapmış olmak ve en az Uzakyol Vardiya Zabiti yeterliğine haiz olmak,

- En az Uzakyol Vardiya Zabiti yeterliğine sahip olmak şartıyla, doktora eğitimine devam etmek veya doktora unvanı ya da daha üst bir akademik yeterliğe sahip olmak,
- En az Uzakyol Vardiya Zabiti yeterliğine sahip olmak ve azami işletme düzeyi eğitimlerinde görev verilmek şartıyla, Milli Eğitim Bakanlığında Denizcilik Alanı Öğretmeni olarak atanmış olmak.
- En az Uzakyol Vardiya Zabiti yeterliğine sahip olmak şartıyla, YÖK'e bağlı denizcilik eğitimi veren eğitim kurumlarında öğretim elemanı olarak en az 5 yıl çalışmış veya ders vermiş olmak,

Makine Bölüm İçin:

- En az lisans mezunu olmak,
- En az Uzakyol İkinci Mühendisi yeterliğine sahip olmak şartıyla en az iki yıl ikinci mühendislik yapmış olmak,
- En az Uzakyol İkinci Mühendisi yeterliğine sahip olmak şartıyla Bakanlıkta en az 5 yıl hizmet etmiş olmak,
- Deniz Harp Okulu mezunu olup, en az Uzakyol Başmühendis yeterliğine sahip olmak veya Deniz Kuvvetleri Komutanlığına bağlı eğitim kurumlarında aktif olarak en az 3 yıl eğitimci olarak görev yapmış olmak ve en az Uzakyol Vardiya Mühendisi yeterliğine sahip olmak,
- En az Uzakyol Vardiya Mühendisi yeterliğine sahip olmak şartıyla, doktora eğitimine devam etmek veya doktora unvanı ya da daha üst bir akademik yeterliğe sahip olmak,
- En az Uzakyol Vardiya Mühendisi yeterliğine sahip olmak ve azami işletme düzeyi eğitimlerinde görev verilmek şartıyla, Milli Eğitim Bakanlığında Denizcilik Alanı Öğretmeni olarak atanmış olmak.
- En az Uzakyol Vardiya Mühendisi yeterliğine sahip olmak şartıyla, YÖK'e bağlı denizcilik eğitimi veren eğitim kurumlarında öğretim elemanı olarak en az 5 yıl çalışmış veya ders vermiş olmak şartları aranır (GAKKESY, 2018).

2.17. Denizcilik Eğitimi Veren Ortaöğretim Kurumu Mezunlarına Mevcut Durumunda Verilen Yeterlilikler

Denizcilik Eğitimi Veren Ortaöğretim Kurumlarından mezun olan öğrencilerin Sınırlı Güverte ve Sınırlı Makine Zabiti sınavlarına girip ehliyet alabilmesi için okullarının Denizcilik Müsteşarlığına bağlı Denizcilik Eğitimi Denetleme Kurulu tarafından yapılan denetlemelerde yeterli görülmesi gerekmektedir (Demirel, 2012).

Gemi adamları ile alakalı ilgili yönetmeliğin 9. ve 19. maddelerinde yapılan değişiklikle birlikte Ortaöğretim Düzeyinde Denizcilik eğitimi alan lise mezunlarının Vardiya Zabiti ve Makine Zabiti olmasının önü kesilmiştir.

Denizcilik ortaöğretim kurumlarından mezun olan öğrencilere mevcut durum itibarıyla deniz stajlarını tamamlamalarının ardından Gemi Adamları Sınav Merkezi (GASM)'nin

yaptığı sınavlarda başarılı olması takdirinde Sınırlı Güverte ve Sınırlı Makine Zabiti ehliyeti verilmektedir. Sınırlı Vardiya Zabiti ehliyeti almak isteyen öğrencilerin YDS Sınavının İngilizce Bölümünden 45 puan yada YDS Sınavına eşdeğer olarak ÖSYM tarafından kabul görülen sınavlardan denk puanları alması gerekmektedir. Sınırlı Makine zabiti ehliyeti almak isteyen öğrencilere bu şekilde bir zorunluluk yoktur. Sınırlı Vardiya Zabiti ve Sınırlı Makine Zabiti adayları için deniz staj süresi 12 aydır. GASM sınavlarına girmeye hak kazanan öğrencilerin girmesi gereken sınavlar ve yeter puanlar Çizelge 2.7’de gösterilmiştir.

Çizelge 2.7: GASM sınırlı işletim düzeyi ehliyet sınavları ve yeter puanları (GAKKESY, 2018).

Ehliyet	Ders Kodu	Sınav Konusu	Yeter Puan
Sınırlı Vardiya Zabiti	01	Seyir	50/100
	03	Gemicilik	50/100
	04	Denizde Haberleşme	50/100
	05	Denizde Güvenlik	50/100
	06	Yük İşlemleri ve Gemi Stabilitesi	50/100
Sınırlı Makine Zabiti	51	Ana Makine Operasyon ve Bakımı	50/100
	52	Gemi Yardımcı Makineleri Operasyon ve Bakımı	50/100
	53	Elektrik	50/100

3. YÖNTEM VE ANALİZ

3.1. Araştırmanın Konusu

Araştırmanın konusu Denizcilik Meslek Liselerinden mezun olan öğrencilerin mezuniyet sonrası kariyer tercihleri incelemek ve bu tercihleri yapma noktasında etkili olan etmenleri ortaya koymaktır. Denizcilik alanı dışında kariyer tercihi gerçekleştiren öğrencilerin hangi alanda faaliyet gösterdikleri hususu çalışma kapsamı dışında tutulmuştur. Bu doğrultuda Mersin Deniz Ticaret Odası Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesinden 2013-2021 yılları arasında mezun olan öğrencilerin ortaöğretim eğitimi sonrasındaki kariyer tercihleri incelenmiş ve kariyer tercihlerini etkileyen unsurları ortaya çıkarmak adına hazırlanmış anket uygulanmıştır.

3.2. Araştırmanın Amacı

Bulduğumuz dönemde Denizcilik sektöründe ülkemizde ve dünyada nitelikli ve iyi eğitim görmüş ara eleman sıkıntısı baş göstermektedir. Denizcilik sektöründe ara eleman arzı noktasında yaşanan eksikliği karşılama noktasında Denizcilik Meslek Liselerine önemli bir rol biçilmiştir. Fakat bahsedilen lise mezunlarının mezuniyet sonrası kariyer planlamaları gözlemlendiğinde eğitim gördükleri alanda devam etme hususunda bir takım sorunlar gözlenmekte ve mezunların eğitim gördükleri alanda devam etme oranı istenen seviyede olmamaktadır.

Bu araştırmanın amacı ilk olarak Denizcilik Meslek Lisesi mezunlarının kariyer tercihlerini ortaya koymaktır. Sonrasında yapılan bu tercihlere sebep olan etmenleri tespit ederek, öğrencileri eğitim gördükleri alana yönlendirme noktasında etkili bir yol haritası hazırlamaktır.

Araştırma sonrasında elde edilen veriler:

- Lise eğitimi öncesinde öğrencilerin eğitim göreceği mesleki alanı seçme konusunda isteklerini dikkat alma ve doğru yönlendirme noktasında,
- Lise eğitimi sırasında öğrencilere Denizcilik Meslek sevgisini aşılama noktasında,
- Liselerde verilen Denizcilik eğitiminin yeterliliği noktasında,

- Lise eğitimi sonrasında öğrencilere verilen yeterliliğin durumu noktasında,
- Lise eğitiminden sonra üniversite sınavında başarılı olmak için verilen eğitimin yeterliliği noktasında,
- Lise eğitiminin üniformalı ve disiplinli olmasının öğrencilerin kariyer tercihlerine etkisi noktasında,
- Lise eğitimi sonrasında öğrencilerin yapmak zorunda olduğu Deniz Stajları için yeterli iş fırsatı bulup bulamadığı noktasında,
- Lise eğitimi sonrasında özellikle kadın öğrencilerin staj/iş bulma hususunda karşılaştıkları cinsiyet ayrımcılığını tespit etme noktasında,
- Lise eğitimi sonrasında Deniz Stajı süresinde yaşadıkları zorlukları tespit etme noktasında,
- Lise eğitimi ve Deniz Stajı sonrasında öğrencilerin yeterliliği alabilmek adına girdikleri Yabancı Dil sınavlarına yeterliliği noktasında,

Yaşanan olumlu ve olumsuz durumları ortaya koymak ve gerekli çalışmaları yapmak adına referans olacaktır.

3.3. Araştırmanın Süreci

Araştırmada öncelikle Kariyer, Eğitim ve Öğretim, Mesleki ve Teknik Eğitim, Denizcilik Meslek Eğitimi ile ilgili Ulusal ve Uluslararası alanyazın taranmıştır. Konu ile alakalı yayınlanmış Yüksek Lisans ve Doktora Tezleri, Makale ve Bildiriler incelenmiştir. Ayrıca Denizcilik ile alakalı Ulusal ve Uluslararası kurum ve kuruluşların yayınlamış olduğu yönetmelik, sözleşme ve raporlardan istifade edilmiştir.

Daha sonra Çalışma süreci aşağıdaki ilerleyişe göre gerçekleştirilmiştir ;

- Mezun öğrencilerin alanlara ve yıllara göre sayısı tespit edilmesi
- Anket formunun oluşturulması
- Hazırlanan anket formunun mezun öğrencilere ulaşılarak tatbik edilmesi
- Elde edilen verilerin analizi
- Raporlama

3.4. Anket Geliştirme Süreci

Araştırmada kapsamında veri toplama yöntemi olarak kullanılacak anketin hazırlanması sürecinde soru, önerme ve değişkenlerin tespit edilmesi adına ilk etapta ulusal ve uluslararası literatürden faydalanılmış ve uzman görüşlerine danışılmıştır. Konu ile alakalı olarak aşağıda verilen çalışmalarda uygulanan anketlerden çalışmaya uyarlanarak faydalanılmıştır.

- Şakiroğlu, A. (2007). Uzakyol Zabitlerinin Kariyer Planlama Ölçütleri Üzerine Bir Analiz.
- Köseoğlu, B. (2010). Uzakyol Güverte Zabitlerinin Kariyer Planlama Ölçütleri, Dokuz Eylül Üniversitesi Denizcilik Fakültesi Deniz Ulaştırma İşletme Mühendisliği Bölümü Mezunları (1999–2008) Üzerine Bir Analiz.
- Deveci, B. (2021). Denizcilik Meslek Liselerinde Ters Yüz Edilmiş Eğitim Modelinin Uygulanabilirliğinin Analizi.
- Deniz, B. (2012). Türkiye’de Denizcilik Meslek Eğitimi (Sorunlar Ve Çözüm Önerileri).

Sonrasında anket oluşturulmuştur. Anketin geliştirilme ve uygulanma süreci aşağıda sırasıyla ifade edilmiştir.

- Şubat 2023’de anket anketin ilk versiyonu hazırlanmış ve sonrasında uzman görüşleriyle bazı soru, önerme ve değişkenlerde düzenlemeler yapılmıştır.
- Mart 2023’de anket son halini almış, sonrasında pilot çalışması yapılarak anketin Sosyal Bilimler için İstatistik Paket Programında (SPSS) güvenilirlik analizi yapılmış ve Cronbach Alpha Katsayısı 0.781 olarak tespit edilmiştir.

Çizelge 3.1. Güvenilirlik analizi sonuçları

Cronbach's Alpha	Madde Sayısı
0,781	16

- 1951 yılında Lee Cronbach in geliştirdiği çoklu kodlama ve likert tipli soruların bulunduğu ölçeklerde iç tutarlılık analizini ölçmeye yaran Cronbach Alpha analizinde;
 - ✓ $0 < R < 0.40$ arası değerler güvenilir değil
 - ✓ $0.4 < R < 0.60$ arası değerler az güvenilir
 - ✓ $0.6 < R < 0.8$ arası değerler güvenilir
 - ✓ $0.8 < R < 1$ arası değerler oldukça güvenilir kabul edilir (Yıldız ve Uzunsakal, 2018).

Bu nedenle anketimiz Cronbach Alpha katsayısına göre güvenilir olarak değerlendirilmiştir ve son halini almıştır.

- Mayıs ayında İskenderun Teknik Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu onayıyla anket mezun öğrencilere uygulanmıştır.

3.5. Ana Kütle Örneklem

Çalışmanın Ana Kütesini 2013- 2021 yılları arasında Güverte ve Makine dallarından mezun olan 597 öğrenci oluşturmaktadır. Anketin uygulanması sürecinde e-posta, yüz yüze görüşme ve iletişim uygulamaları aracılığıyla 265 kişiye ulaşılmıştır ve 179 kişiden geri dönüş sağlanmıştır. Çalışmanın Örneklemine ise bu yıllarda mezun olup anket uygulanan

179 kişi oluşturmuştur. Çalışmanın örneklem seçiminde 2013-2021 yılları arasının tercih edilmesinin nedeni 8 yıllık sürecin mezun öğrencilerin kariyer tercihlerini belirlemek ve bunun neden, sonuç analizlerini yapmak adına yeterli bir zaman dilimi olduğunun düşünülmesidir.

3.6. Araştırmanın Sınırlılıkları

Çalışma, mezun öğrencilere ulaşmadaki zorluk ve ulaşılan öğrencilerin anketi doldurma noktasındaki birtakım isteksizliği gibi birtakım zorluklar içerisinde gerçekleşmiştir. Ayrıca çalışma aşağıda belirtilen varsayımlar üzerine gerçekleştirilmiştir.

- Çalışmaya katılan mezun öğrencilerin soru ve önermelere doğru ve samimi şekilde yanıt verdikleri varsayılmıştır.
- Çalışmanın gönüllülük esasına dayandığı, elde edilecek bilgi ve bulguların sadece akademik amaçlı kullanılacağı, 3. Kişilerle paylaşılmayacağı katılımcılara belirtilmiştir.
- Çalışmanın geçerliliği ve güvenilirliğini korumak adına katılımcılardan isim, işyeri gibi bilgiler istenmemiştir.

3.7. Veri Toplama Yöntemi

Çalışmada veri toplama aracı olarak nicel araştırma yöntemlerinden biri olan Anket kullanılmıştır. Literatürdeki kaynaklar taranarak ve gözlemler sonucunda öğrencilerin kariyer tercihine etki eden unsurlar ortaya konulmuştur. Bu unsurlar dikkate alınarak anket hazırlama konusunda uzman kişilerin görüşleri de alınarak anket hazırlanmıştır. Hazırlanan anket 2 bölümden oluşmaktadır. İlk bölüm 7 sorudan oluşan ‘‘Kişisel ve Mesleki Bilgiler’’ kısmıdır. Bu kısımda katılımcıların Demografik Bilgilerinin saptanmasına yönelik sorular sorulmuştur. İkinci Bölüm ise 16 önermeden oluşan ‘‘Denizcilik Alanı ve Eğitimi ile İlgili Kişisel Görüşler’’ kısmıdır. Bu kısımda katılımcıların Denizcilik Alanı ve Eğitimi ile İlgili Kişisel Görüşlerinin saptanmasına yönelik önermeler verilmiştir. Bu anket formu Ek 1’de gösterilmiştir.

Hazırlanan anket 05.05.2023-22.05.2023 tarihleri arasında mezun öğrencilere uygulanmıştır. Katılımcılara anket formu elektronik ortamda iletilmiş ve uygulanmıştır. Mezun öğrencilerden deniz iş kolu haricinde farklı alanlarda kariyer tercihi yapanların anketi doldurma konusunda gönülsüzlükleri tespit edilmiştir. Mezun olan öğrencilerden Denizcilik

alanında faaliyet gösterenler ile iletişim daha rahat kurulmuş olup anket uygulanma noktasında nispeten daha hevesli bir kitle ile karşılaşılmıştır.

3.8. Verilerin Analizi

Akademik bir araştırmanın en önemli bölümü verilerin analizi bölümüdür. Spss ve Minitab gibi bazı paket programlar bu işlemler için en sık kullanılan analiz programlarıdır. Bu analizleri en doğru yöntem ile yapmak çalışmamızı nitelikli kılacaktır (Büyüköztürk, 2018). Verilerin analizi için SPSS (Sosyal Bilimler için İstatistik Paketi- Statistical Package for the Social Science) paket programı kullanılmıştır. Bu süreçte Frekans Dağılımı Analizi, Yüzde Tekniği Analizi ve Çaprazlama Analizi yöntemlerinden faydalanılmıştır.

4. YAPILAN ÇALIŞMALAR

Bu aşamada MDTO Mesleki ve Teknik Anadolu lisesinden mezun olan öğrencilerin kendilerine uygulanan anket sorularına verdiği cevaplar frekans dağılımı ve yüzdeler şeklinde ortaya konulmuş ve sonuçlar üzerinde değerlendirmeler ve yorumlamalarda bulunulmuştur.

4.1. MDTO Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Mezunlarının Profil Özellikleri

Araştırmanın örneklemini 2013-2021 yılları arasında mezun olan 179 kişiden oluşmaktadır. Uygulanan anketler incelendiğinde 16 tane anketin hatalı ve tutarsız bilgilerle doldurulduğu saptanmış ve 163 anket araştırma kapsamında değerlendirmeye alınmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşlara göre dağılımı Çizelge 4.1’ de verilmiştir.

Çizelge 4.1. Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşlara göre dağılımı

Yaş	N	%
18	6	3,7
19	17	10,4
20	21	12,9
21	26	16,0
22	20	12,3
23	20	12,3
24	15	9,2
25	17	10,4
26	10	6,1
27	7	4,3
28	4	2,5
Total	163	100,0

Çizelge 4.1’ de görüldüğü üzere 18 yaşında 6 kişi (%3,7), 19 yaşında 17 kişi (%10,4), 20 yaşında 21 kişi (%12,9), 21 yaşında 26 kişi (%16), 22 yaşında 20 kişi (%12,3), 23 yaşında 20 kişi (%12,3) , 24 yaşında 15 kişi (% 9,2), 25 yaşında 17 kişi (%10,4), 26 yaşında 10 kişi (%6,1), 27 yaşında 7 kişi (%4,3), 28 yaşında 4 kişi (%2,5) araştırmaya katılmıştır. Araştırmaya katılan mezun öğrencilerin yaş dağılımı görüldüğü şekilde gerçekleşmiştir.

Çizelge 4.2. Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyetlere göre durumu

Cinsiyet	<i>N</i>	%
KADIN	20	12,3
ERKEK	143	87,7
Total	163	100,0

Çizelge 4.2 'de görüldüğü üzere araştırmaya 20 kadın (%12,3), 143 erkek (%87,7) mezun öğrenci katılmıştır. Denizcilik alanının genel manada cinsiyet durumuna göre tercih edilirlilik durumu da dikkate alındığında elde edilen cinsiyete göre ankete katılım oranı olağan olarak değerlendirilmektedir.

Çizelge 4.3. Araştırmaya katılan öğrencilerin mezuniyet alanlarına göre durumu

Bölüm	<i>N</i>	%
Güverte	78	47,9
Makina	85	52,1
Total	163	100,0

Çizelge 4.3.'de görüldüğü üzere araştırmaya 78(%47,9) mezun öğrenci Güverte alanından 85(%52,1) mezun öğrenci Makine alanından katılmıştır. Alanlara göre mezun öğrencilerin katılım oranlarının birbirine yakın olduğu görülmektedir. Bu durum çalışmada her iki alanında efektif olarak değerlendirilmesi, çalışmanın geçerliliği ve güvenilirliği açısından olumlu karşılanmıştır.

Çizelge 4.4. Araştırmaya katılan öğrencilerin mezuniyet yıllarına göre durumu

Mezuniyet Yılı	<i>N</i>	%
2021	27	16,6
2020	39	23,9
2019	19	11,7
2018	24	14,7
2017	17	10,4
2016	9	5,5
2015	16	9,8

Çizelge 4.4. (Devam) Araştırmaya katılan öğrencilerin mezuniyet yıllarına göre durumu

2014	5	3,1
2013	7	4,3
Total	163	100,0

Çizelge 4.4.' de görüldüğü üzere 2021 yılı mezunu 27 kişi (%16,6), 2020 yılı mezunu 39 kişi (%23,9), 2019 yılı mezunu 19 kişi (%11,7), 2018 yılı mezunu 24 kişi (%14,7), 2017 yılı mezunu 17 kişi (%10,4), 2016 yılı mezunu 9 kişi (%5,5), 2015 yılı mezunu 16 kişi (%9,8), 2014 yılı mezunu 5 kişi (%3,1), 2013 yılı mezunu 7 kişi (%4,3) katılmıştır. Genel olarak ankete katılan kişi sayısının mezuniyet tarihi olarak günümüzden geçmişe doğru olacak şekilde azaldığı görülmüştür.

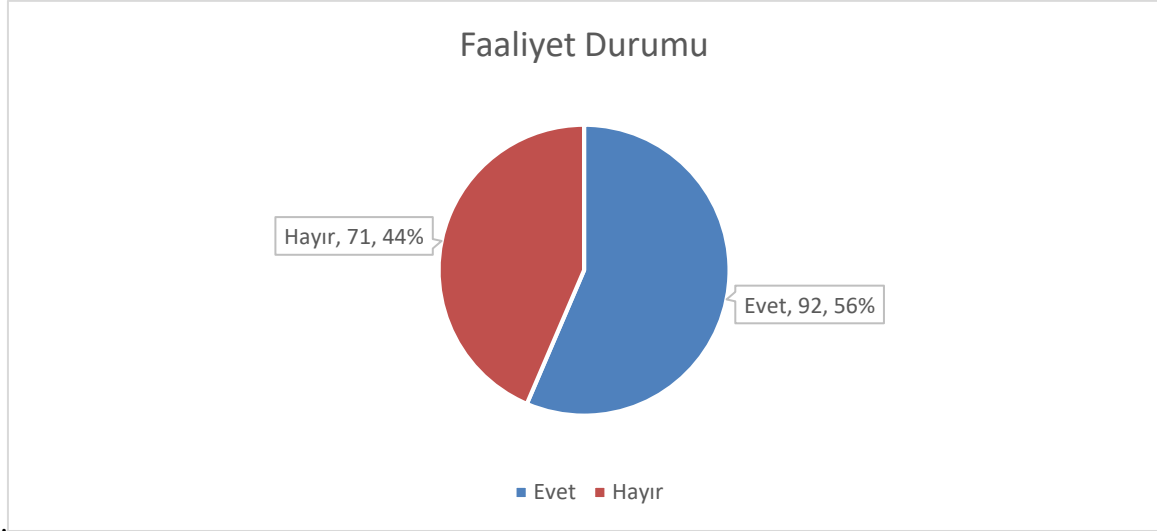
Çizelge 4.5. Araştırmaya katılan öğrencilerin ehliyetlerine göre durumu

Ehliyet	N	%
3000 Grt	64	39,3
3000 Kw	62	38,0
500 Grt	16	9,8
750 Kw	21	12,9
Total	163	100,0

Çizelge 4.5'de görüldüğü üzere araştırmaya katılan mezun öğrencilerin mezun olduğu ehliyet yeterlilik durumu 64 kişi (%39,3) 3000 Grt, 62 Kişi (%38) 3000 Kw, 16 kişi (%9,8) 500 Grt, 21 kişi (%12,9) 750 Kw olarak belirlenmiştir.

4.2. MDTO Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Mezunlarının Denizcilik Alanında Faaliyet Durumu

Araştırma kapsamında uygulanan ankette öğrencilere halihazırda Denizciliğin herhangi bir alanında faaliyet gösterip göstermediği sorulmuştur. Denizcilik Fakültesi ve Denizcilik Meslek Yüksek Okullarının çeşitli bölümlerinde eğitim görenler, Askeri Okullarda Eğitim görmekte olanlar ve Askeri Gemilerde çalışanlar, Ticari gemilerde çalışanlar, Denizcilik alanında faaliyet gösteren firmalarda çalışanlar, Denizcilik alanında faaliyet gösteren kişiler olarak değerlendirilmiştir. Mezun öğrencilerin Denizcilik Alanında Faaliyet durumu Şekil 4.1' de gösterilmiştir.

Şekil 4.1. Mezun öğrencilerin denizcilik alanında faaliyet durumu

Şekil 4.1 incelendiğinde ankete katılan mezun öğrencilerden 92 kişinin (%56,44) lise öğrenimi sonrasında denizcilik alanına devam etmekte olduğu görülmüştür. 71 kişinin (%43,56) ise halihazırda denizcilik alanında faaliyet göstermediği saptanmıştır. Mezuniyet sonrası Denizcilik alanında faaliyet göstermeyenlerin oranı % 43,56 sektör adına ciddi bir emek, maliyet ve yetişmiş insan gücü kaybıdır. Denizcilik gibi eğitim sürecinin meşakkatli ve pahalı olduğu bir alanda yetişen insan gücünün sektöre hizmet doğrultusunda yönlendirilememesi ülke adına da önemli bir kayıptır. Yaşanan bu kayıpların en aza indirilmesi adına bunun sebeplerinin iyi analiz edilmesi gerekmektedir. Mezuniyet sonrası Denizcilik alanında devam eden öğrencilerle, etmeyenlere nispeten daha fazla iletişim halinde olunması durumunun anketin sonuçlarını bir miktar etkilediği düşünülmektedir. Bu farklılığın anket uygulanması sürecinde Denizcilik alanında faaliyet gösteren öğrencilere daha kolay ulaşımı ortaya çıkardığı varsayılmaktadır. Bu kolay ulaşım da anket uygulanan öğrenciler arasında denizcilik alanında faaliyet gösteren öğrencilerin oranının artmasına sebep olması muhtemeldir. Ayrıca özellikle anket uygulama sürecinde mezuniyet sonrası Denizcilik alanında faaliyet göstermeyen öğrencilerde anketi doldurma noktasındaki isteksizlik ve kaçınma da göze çarpmıştır.

Çizelge 4.6. Cinsiyete göre denizcilik alanında faaliyete devam etme durumu

Cinsiyetiniz	Denizcilik Alanında Faaliyet Durumu		Toplam
	Evet	Hayır	
KADIN	8	12	20
	40,0%	60,0%	100,0%
ERKEK	84	59	143
	58,7%	41,3%	100,0%
Toplam	92	71	163
	56,4%	43,6%	100,0%

Çizelge 4.6’de cinsiyete göre alanda çalışma hayatına devam durumu analizi yapıldığında erkeklerin %58,7 devam oranına kadınların ise %40 devam oranına sahip olduğu görülmektedir. Cinsiyetler arasında yaklaşık %20 lik bir oran farkı bulunmaktadır. Buradan mezuniyet sonrası erkeklerin daha yüksek oranda mezuniyet alanında çalışma faaliyetine devam ettiği sonucuna varılabilir. Bu duruma sektörde yaşanan cinsiyet ayrımcılığı ve alanın daha çok erkek egemen bir sektör olmasının sebebiyet verdiği düşünülmektedir.

Çizelge 4.7. Alana göre denizcilik alanında faaliyete devam etme durumu

Eğitim Alınan Bölüm	Denizcilik Alanında Faaliyet Durumu		Total
	Evet	Hayır	
Güverte	40	38	78
	%51,3	%48,7	100,0 %
Makina	52	33	85
	%61,2	%38,8	100,0 %
Toplam	92	71	163
	%56,4	%43,6	100,0 %

Çizelge 4.7.’ de mezun olunan bölüme göre alanda çalışma hayatına devam durumu analizi yapıldığında Güverte mezunlarının %51,3’ü , makine mezunlarının %61,2’sinin denizcilik alanında çalışmaya devam ettiği anlaşılmıştır. Makina alanı mezunlarının alanda devam etme oranının güverteye göre yaklaşık %10 kadar fazla olduğu anket verilerine göre hesaplanmıştır.

4.3. MDTO Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Mezunlarının Faaliyet Alanlarına Göre Durumları

Araştırma kapsamında çalışmaya katılan öğrencilere halihazırda Denizciliğin hangi alanında faaliyet gösterdikleri sorulmuştur.

Çizelge 4.8. Araştırmaya katılan öğrencilerin faaliyet alanlarına göre durumu

Faaliyet Alanları	N	%
Denizcilik Fakültesi veya Meslek Yüksek Okulunda Eğitim Görmekteyim	16	9,8
Askeri Okullarda Eğitim Görmekte veya Askeri Gemilerde Çalışmaktayım	2	1,2
Sahil Güvenlik Akademisinde eğitim görmekte veya Sahil Güvenlik Komutanlığına bağlı botlarda çalışmaktayım.	7	4,3
Devlet Kurumlarına bağlı, özel amaçlı, eğitim ve araştırma gemilerinde çalışmaktayım	2	1,2
Ticari gemilerde çalışmaktayım	55	33,7
Denizcilik Alanında faaliyet gösteren firmaların kara departmanlarında çalışmaktayım	10	6,1
Denizcilik Alanında herhangi bir faaliyet göstermiyorum	71	43,5
Total	163	100,0

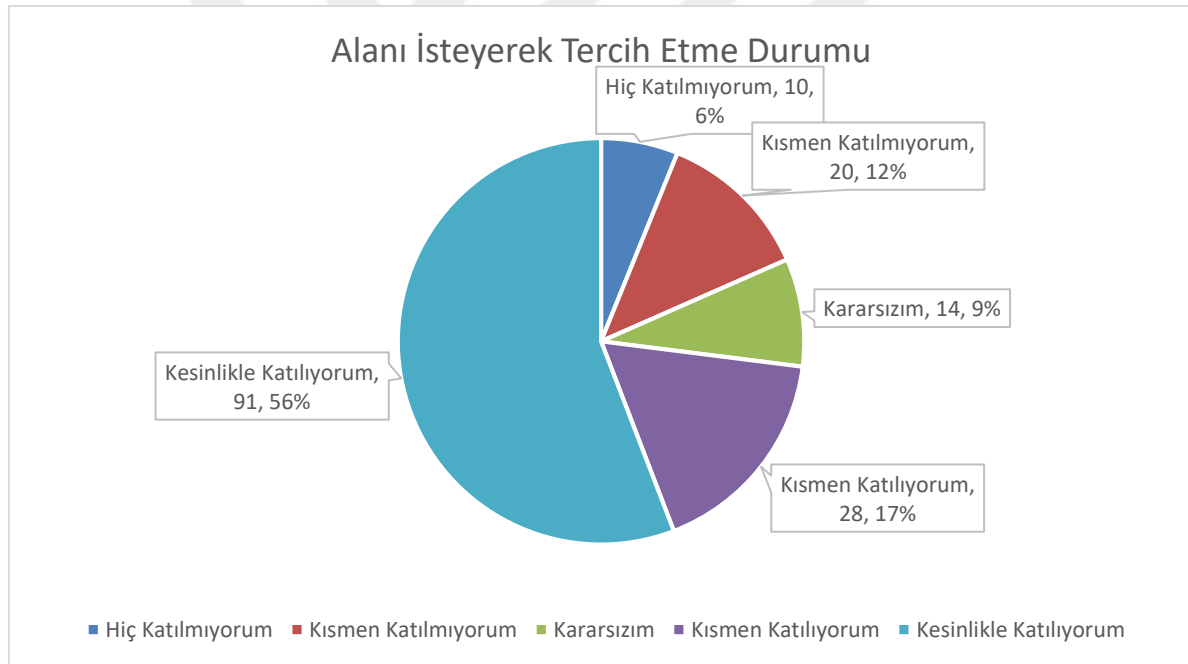
Çizelge 4.8.' de görüldüğü üzere Denizcilik Fakültesi veya Meslek Yüksekokulunda Eğitim görmekte olanlar 16 kişi (%9,8), Askeri Okullarda Eğitim Görmekte Olanlar veya Askeri Gemilerde Çalışanlar 2 kişi (%1,2), Sahil Güvenlik Akademisinde eğitim görmekte veya Sahil Güvenlik Komutanlığına bağlı botlarda çalışmakta olanlar 7 kişi (%4,3), Devlet Kurumlarına bağlı, özel amaçlı, eğitim ve araştırma gemilerinde çalışmakta olanlar 2 kişi (%1,2), Ticari gemilerde çalışmakta olanlar 55 kişi (%33,7), Denizcilik Alanında faaliyet gösteren firmaların kara departmanlarında çalışmakta olanlar 10 kişi (%6,1) olarak belirlenmiştir. Buradan Mezuniyet sonrası Denizcilik alanında faaliyete devam eden öğrencilerin genel olarak %57'lik kısmının Ticari gemilerde istihdam sağladığı görülmektedir.

4.4. Denizcilik Alanı ve Eğitimi ile İlgili Kişisel Görüşler

Araştırma kapsamında uygulanan anketin bu bölümünde mezun öğrencilere Denizcilik Alanı ve Eğitimiyle ilgili kişisel görüş, ilgi ve tutumlarını ölçen 16 soruluk 5’li Likert ölçek hazırlanmış ve uygulanmıştır.

4.4.1. Öğrencilerin lise eğitimi öncesinde denizcilik alanını isteyerek seçme durumu

İnsan hayatında kişilerin arzu ettiği ve yeteneğinin bulunduğu alanda eğitim görmesi ve ilerlemesi, hem eğitim sürecinde hem de sonraki iş hayatındaki başarısında doğrudan etkili olmaktadır. Çalışmamızda yer alan anketimizin 2. Kısmının 1. önermesinde “Lise öğrenimi öncesinde denizcilik alanını bilerek ve isteyerek tercih ettim önermesi ” ifadesi verilmiştir.

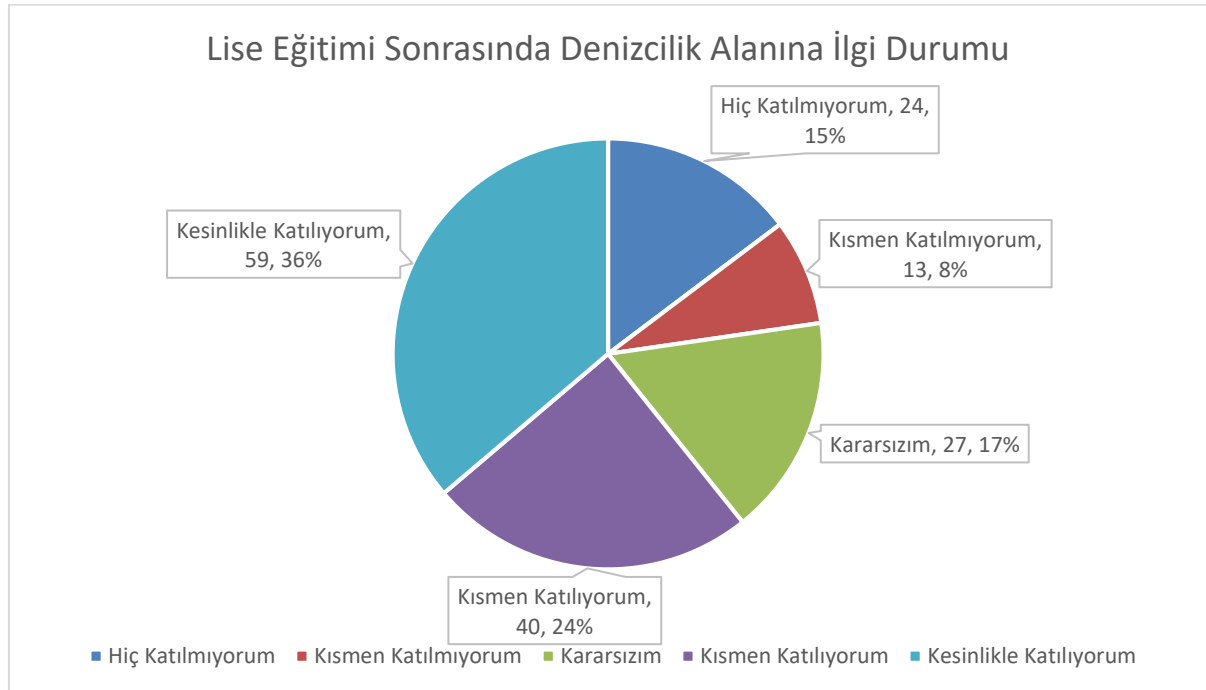

Şekil 4.2. Denizcilik alanını bilerek ve isteyerek seçme durumu

Şekil 4.2. incelendiğinde mezun öğrencilerin %56 (91 kişi)’sının “ Kesinlikle Katılıyorum ” seçeneğini tercih ettiği, %17 (28 kişi)’sinin “ Kısım Katılıyorum ” seçeneğini tercih ettiği görülmüştür. Toplamda %73’lük bir kısmının bu tercihi bilinçli yaptığı anlaşılmaktadır. Bu oran öğrencilerin eğitim hayatındaki başarısı ve mezuniyet sonrası alanında kariyerine devam etme durumu için olumlu olarak kabul edilmektedir.

4.4.2. Öğrencilerin lise eğitimi sonrasında denizcilik alanına ilgi durumu

Öğrencilerin tercih ettikleri mesleki alanlarda gördükleri eğitim süreci sonrasında alana olan ilgi ve sevgileri, ilerleyen yıllarda kariyerine aynı alanda devam etme ve başarılı olma sürecinde kritik noktalardan bir tanesidir. Bu noktada eğitimciler ve aileler de büyük oranda sorumluluğa sahiptir. Çalışmamızda yer alan anketimizin 2. Kısmının 2. önermesinde “Lise öğrenimi sonrasında denizcilik alanına ilgim ve sevgim arttı” ifadesi verilmiştir.

Şekil 4.3. Lise eğitimi sonrasında denizcilik alanına ilgi durumu

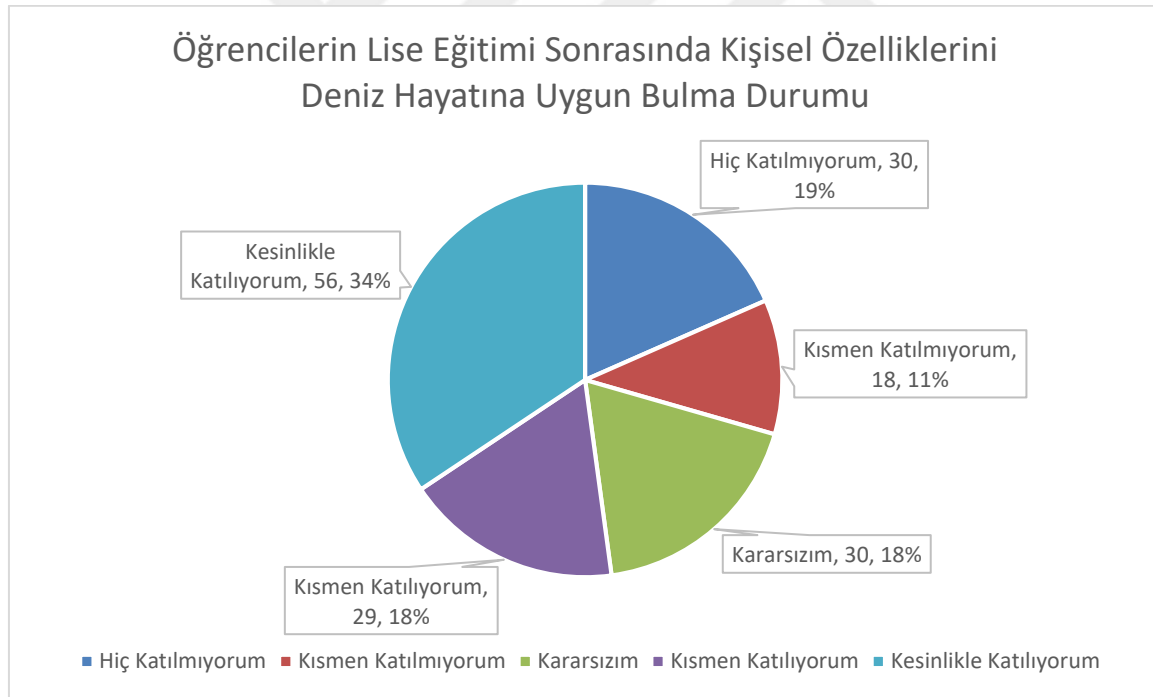
Şekil 4.3. incelendiğinde mezun öğrencilerin %36(59 kişi)’sı “Kesinlikle Katılıyorum” seçeneğini seçmiştir. %24(40 kişi)’ü “Kısım Katılıyorum” seçeneğini tercih etmiştir. Genel olarak %60(99 kişi)’i lise eğitiminden sonra alana ilgisinin arttığı belirtmiştir. Mezun öğrencilerin denizcilik eğitimi sonrası alana olan ilgi durumunun artması, mezuniyet sonrası alana devam etme konusu adına olumlu olarak değerlendirilmektedir.

4.4.3. Öğrencilerin lise eğitimi sonrasında kişisel özelliklerini deniz hayatına uygun bulma durumu

Denizcilik alanında eğitim gören ve bu işi yapmayı düşünen kişilerin fizyolojik ve psikolojik olarak bu işe hazır olması gerekmektedir. Tek başına akademik başarı sektörde başarılı

olmak adına yetersiz olabilmektedir. Akademik başarısı yüksek kişilerin çalışma alanında çok kez başarılı olamadığı gözlemlenmiştir (Deniz, 2012).

Denizcilik alanı sosyal yaşam, aile hayatı, çalışma şartları vb. özellikleri nedeniyle kendine özgü zorlukları barındıran bir iş sahasıdır. Her meslekte olduğu gibi bu alanda da kariyerlerini sürdürmek isteyen kişilerin mesleğin gerektirdiği kişisel özelliklere sahip olması, meslekteki başarı adına önemli olmaktadır. Öğrenciler lise dönemi boyunca aktif olarak denizde çalışmasa da Denizcilik mesleğini tanımakta ve mesleğin gerektirdiği koşullara aşina olmaktadır. Bu tanıma süreci sonrasında mesleği kendi kişisel özelliklerine uygun bulan öğrencinin sonraki kariyer yaşantısını Denizcilik alanı üzerinde inşa etmesi daha sağlıklı olmaktadır. Çalışmamızda yer alan anketimizin 2. Kısmının 3. önermesinde “Lise öğrenimi sonrasında kişisel özelliklerimi deniz hayatına uygun buldum” ifadesi verilmiştir.

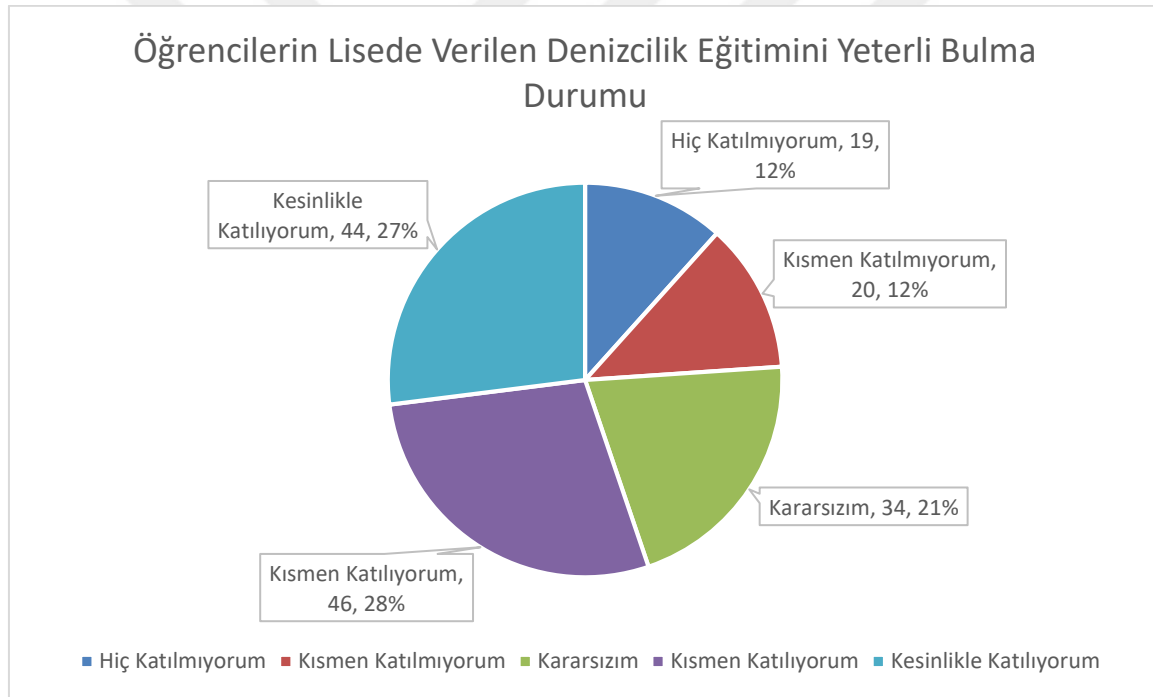

Şekil 4.4. Öğrencilerin lise eğitimi sonrasında kişisel özelliklerini deniz hayatına uygun bulma durumu

Şekil 4.4. incelendiğinde mezun öğrencilerin %34(56 kişi)'ü “Kesinlikle Katılıyorum” seçeneğini %18(29)'i ise “Kısım Katılıyorum” seçeneğini tercih etmiştir. Bu durumun oranın istenen seviyede olmaması sebebiyle mezuniyet sonrası alana devam etme konusunda negatif bir etkiye sahip olacağı düşünülmektedir.

4.4.4. Öğrencilerin lisede verilen denizcilik eğitimini yeterli bulma durumu

Öğrencilerin eğitim hayatında aldıkları teorik ve uygulamalı eğitimin kalitesi, çalışma hayatındaki ve sosyal hayatındaki durumunu doğrudan etkileyen faktörlerden biridir. Kişiler iş hayatına başlar başlamaz bilhassa ilk yıllarda eğitim kurumlarında aldıkları teorik ve uygulamalı eğitimi kullanmaktadır. Denizcilik alanı için de süreç bu şekilde ilerlemektedir. Öğrencinin liseyi bitirdikten sonra özellikle deniz stajındaki performansı aldığı eğitimin kalitesi ile doğrudan etkili olmaktadır. Bu performans da kişinin stajdan sonra kurumdaki durumuyla alakalı önemli bir konudur. Çalışmamızda yer alan anketimizin 2. Kısmının 4. önermesinde “Lisede verilen denizcilik eğitimini yeterli bulurum” ifadesi verilmiştir.

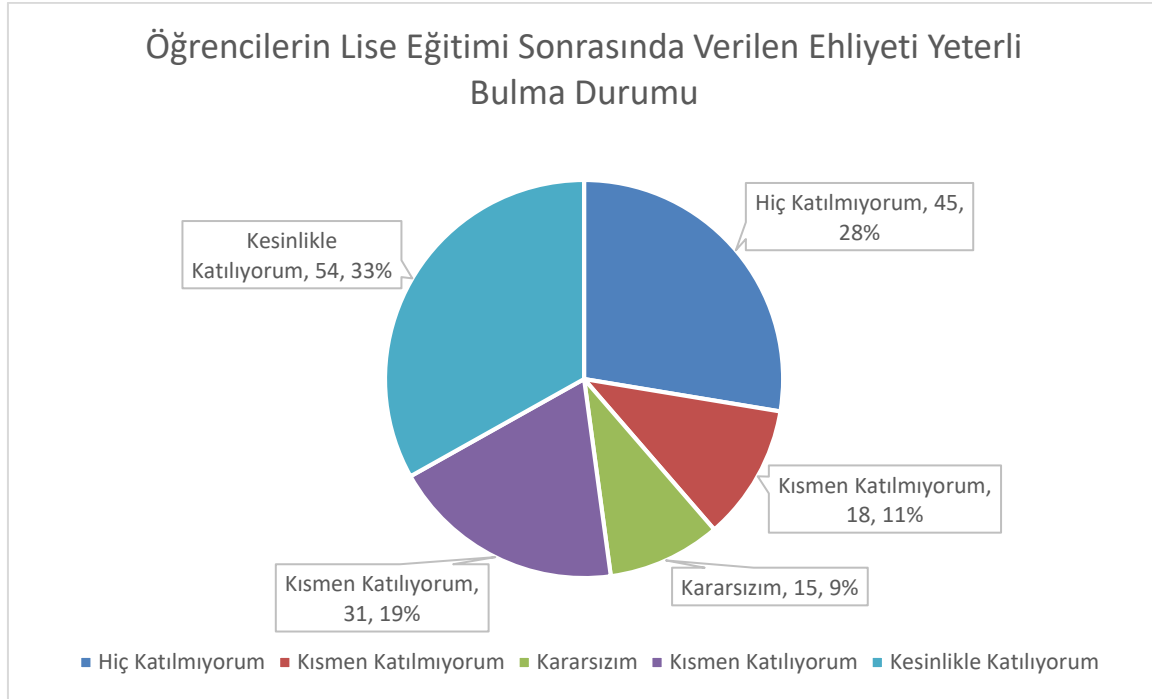
Şekil 4.5. Öğrencilerin lisede verilen denizcilik eğitimini yeterli bulma durumu

Şekil 4.5 incelendiğinde mezun öğrencilerin yalnızca %27(44 kişi)’si “Kesinlikle Katılıyorum” seçeneğini seçmiştir. %28(46 kişi)’lik kısmı ise “Kısım Katılıyorum” seçeneğini seçmiştir. Durum analiz edildiğinde yaklaşık %55’lik bir kısmın eğitimden memnun olduğu düşünülmektedir. Geriye kalan %45’lik kısmın kararsız yada memnun olmadığı düşünüldüğünde Denizcilik Meslek Liselerinde verilen Mesleki Eğitimin kalitesi sorguya açık olarak değerlendirilmektedir. Verilen eğitimin kalitesi özellikle alan öğretmenlerinin olmak üzere öğretmenlerin yeterliliği ve formasyonu, okulun donanımı ve

fiziki koşulları, çerçeve öğretim programı ile derinden alakalıdır. Anketten anlaşılakta olan bu görece negatif durum; üzerinde kafa yorulması gereken bir konu olup, eğitimin kalitesi ile alakalı mezun öğrencilerin sahip olduğu bu izlenimin sebeplerinin ortadan kaldırılması alana devam etme hususunda önemlidir.

4.4.5. Öğrencilerin lisede verilen ehliyeti yeterli bulma durumu

Eğitim sisteminde öğrenciler belirli nitelikte eğitimler alıp; süreç sonunda başarılı olmaları halinde diploma, sertifika ve yeterliliklere sahip olmaktadır. Eğitim sonunda sahip oldukları bu belgeler kişilerin devlet nazarında o alanda kabiliyetli ve ihtisaslı olduğu anlamına gelmektedir. Denizcilik alanında da Liseler, Meslek Yüksek Okulları, Fakülteler, Özel Denizcilik Kursları öğrencilere sahip oldukları yeterliliklere göre sertifika ve ehliyetler vermektedir. Bu yeterlilikler ve sertifikalar kişinin çalışacağı gemi boyutlarını, tiplerini, iş imkanını, maaşını ve çalışma şartlarını etkilemektedir. MDTO Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Mezunları, 2020 yılı mezunları da dahil olmak üzere, Güverte Bölümü için Vardiya Zabiti (3000 Grt), Makine Bölümü için Makine Zabiti (3000 Kw) yeterliliğine hak kazanmıştır. Daha sonra Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığının kararıyla öğrencilerin aldıkları yeterlilik Güverte Bölümü için Sınırlı Vardiya Zabiti (500 Grt), Makine Bölümü için Sınırlı Makine Zabiti (750 Kw) yeterliliğine düşürülmüştür. Çalışmamızda yer alan anketimizin 2. Kısmının 5. önermesinde “Lise öğreniminden sonra verilen ehliyeti yeterli buluyorum” ifadesi verilmiştir.

Şekil 4.6. Öğrencilerin lise eğitimi sonrasında verilen ehliyeti yeterli bulma durumu

Şekil 4.6. incelendiğinde mezun öğrencilerin %33(54 kişi)'ü ‘‘Kesinlikle Katılıyorum’’ seçeneğini tercih etmiştir.%28(45 kişi)'i ise ‘‘Hiç Katılmıyorum’’ seçeneğini tercih etmiştir. Diğer seçeneklerin de oranları incelendiğinde genel olarak ehliyeti yeterli bulma konusunda öğrencilerin olumlu ve olumsuz düşüncelerin yakın bir dağılım sergilediği görülmektedir.

Çizelge 4.9. Verilen ehliyet yeterliliğine göre öğrencilerin yeterli bulma durumu

Ehliyet	Öğrencilerin Lise Eğitimi Sonrasında Verilen Ehliyeti Yeterli Bulma Durumu					Total
	Hiç Katılmıyorum	Kismen Katılmıyorum	Kararsızım	Kismen Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
3000 Grt	7	7	7	14	29	64
	10,9%	10,9%	10,9%	21,9%	45,3%	100,0 %
3000 Kw	7	9	6	16	24	62
	11,3%	14,5%	9,7%	25,8%	38,7%	100,0 %
500 Grt	12	1	2	0	1	16
	75,0%	6,3%	12,5%	0,0%	6,3%	100,0 %
750 Kw	19	1	0	1	0	21
	90,5%	4,8%	0,0%	4,8%	0,0%	100,0 %

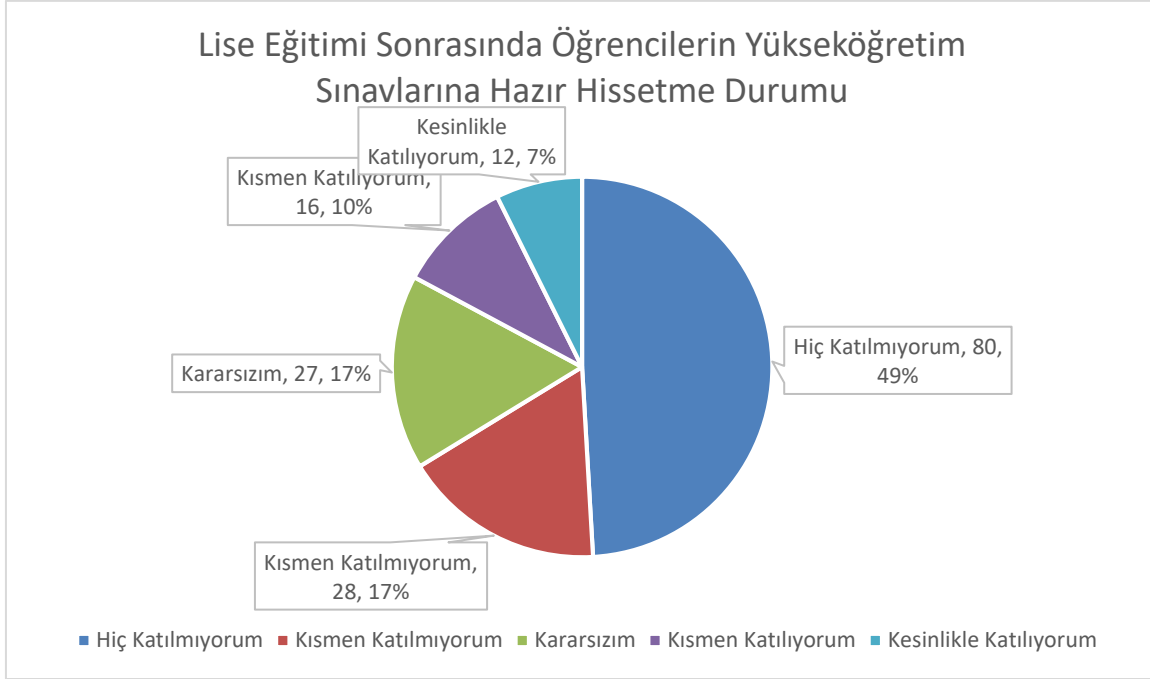
Çizelge 4.9 incelendiğinde ise öğrencilerin ehliyet yeterlilikleri güverte sınıfı için Vardiya Zabiti(3000 Grt) olduğunda “Kesinlikle Katılıyorum” seçeneğini %45,3(29 kişi) tercih etmiş iken bu ehliyet yeterliliği Sınırlı Vardiya Zabiti (500 Grt) yeterliliğine düşürüldükten sonra bu oran %6,3(1 kişi)’e düşmüştür. Benzer bir durum Makine alanı içinde gözlenmektedir. Nitekim makine sınıfı için ehliyet yeterliliği Makine Zabiti (3000 Kw) iken “Kesinlikle Katılıyorum” seçeneğini %38,7(24 kişi) tercih etmiş iken ehliyet yeterliliği Sınırlı Makine Zabiti (750 Kw) yeterliliğine düşürüldükten sonra bu oran %0(0 Kişi)’a düşmüştür.

Görüldüğü üzere özellikle ehliyet düşürüldükten sonra öğrencilerin yeterli bulma durumu gözle görülür derecede düşmüştür. Verilen yeterliliğin düşürülmesi öğrencilerin mezuniyet sonrası staj/iş imkânı bulmasını olumsuz derece etkilemekte ve bu olumsuz durum alan mezunlarının Denizcilik alanında kariyerlerine devam etme konusunda istenmeyen sonuçlara sebep olmaktadır.

4.4.6. Öğrencilerin lise eğitimi sonrasında yükseköğretim sınavlarına hazır hissetme durumu

Mesleki ve Teknik Liselerin öncelikli amacı sektörlerin ihtiyaç duyduğu ara eleman talebini karşılamaktır. Genel olarak eğitim öğretim programları da buna göre şekillendirilmektedir. Eğitim programlarında genel olarak mesleki dersler yoğunlukta, kültür dersleri ise çok daha azınlıkta olacak şekilde planlanmaktadır. Bu durum öğrencilerin mezuniyetleri sırasında Yükseköğretime Giriş Sınavlarında başarısız olmalarına neden olmakta ve diğer liselerdeki öğrencilerin gerisinde kalmalarına yol açmaktadır.

Çalışmamızda yer alan anketimizin 2. Kısmının 6. önermesinde “Lisede öğreniminden sonra üniversite sınavında başarılı olmak için kendimi akademik olarak yeterli buldum” ifadesi verilmiştir.

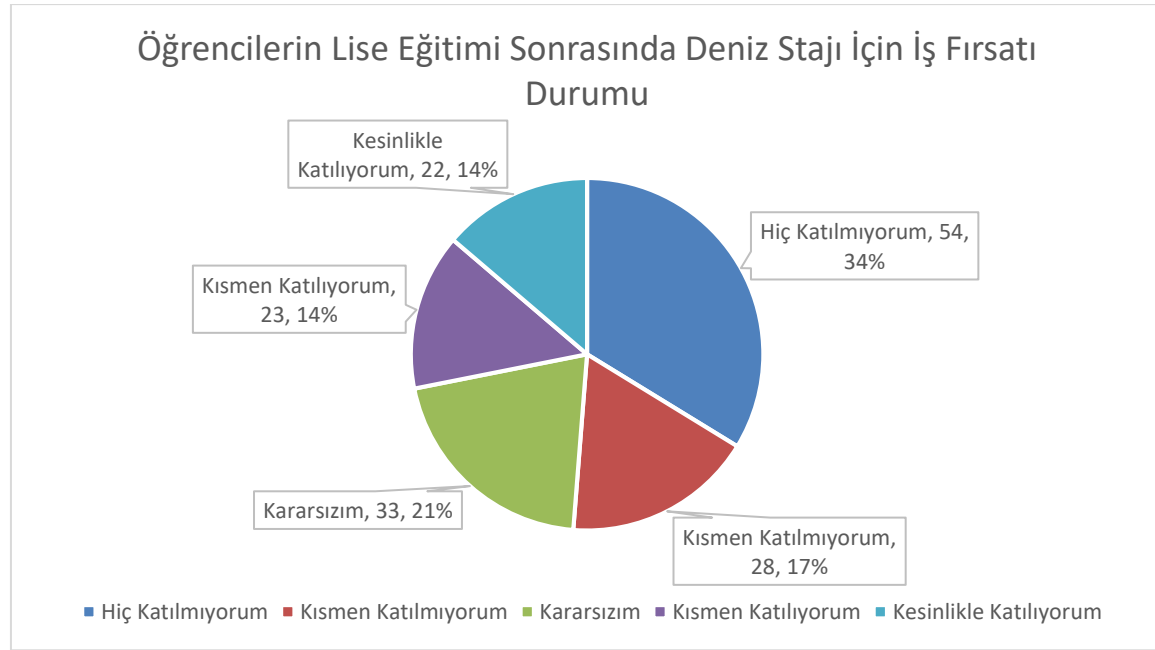
Şekil 4.7. Öğrencilerin lise eğitimi sonrasında yükseköğretim sınavlarına hazır hissetme durumu

Şekil 4.7. incelendiğinde mezun öğrencilerin %49(80 kişi)’u ‘‘Hiç Katılmıyorum’’, %17(28 kişi)’si ‘‘Kısmen Katılmıyorum’’ seçeneğini tercih etmiştir. Konu ile ilgili olumsuz düşünceye sahip kişilerin oranı toplamda %66 olmuştur. ‘‘Kesinlikle Katılıyorum’’ seçeneğini tercih eden kişilerin oranı ise %7(12 kişi) kişidir. Oranlar ve kişi sayıları dikkate alındığında genel olarak mezunların kendilerini yükseköğretim sınavlarına hazır hissetmediği görülmüştür. Bu eksiklik durumu aynı alanda yükseköğretim hayatına devam etme arzusunda olan öğrenciler için sorun teşkil etmekte ve lise öğrenimini bu alanda almasına rağmen yükseköğrenimine bu alanda devam edememesine sebep olmaktadır. Diğer lise türlerinden (Anadolu, Fen) öğrenciler lise hayatında daha fazla kültür dersi görüp, daha sınava yönelik bir eğitim hayatı geçirmesi sebebiyle yükseköğrenim sınavlarında Mesleki ve Teknik Lise mezunlarının önüne geçmekte ve bu durumu Mesleki ve Teknik Lise mezunlarının yükseköğrenim şansını düşürmektedir.

4.4.7. Öğrencilerin lise eğitimi sonrasında deniz stajı için iş fırsatı durumu

Staj süreçleri kişilerin eğitim hayatı sırasında ve sonrasında öğrendiklerini tatbik etme ve uygulama fırsatı sunarak, kişilerin meslek hayatına adapte olma sürecini kolaylaştırmaktadır. Güverte ve Makine Bölümü mezunlarımız, mezun olduktan sonra

ehliyetlerini alabilmeleri adına 1 yıl Açık Deniz Stajını yapmakta ve ardından Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığına bağlı Gemi Adamları Sınav Merkezi(GASM)'nin düzenlediği sınavlarda başarılı olmaları halinde ehliyetlerini almaktadır. Çalışmamızda yer alan anketimizin 2. Kısmının 7. önermesinde “Lisede öğrenimi sonrasında deniz stajını yapmak için yeterli iş fırsatı buldum ” ifadesi verilmiştir.

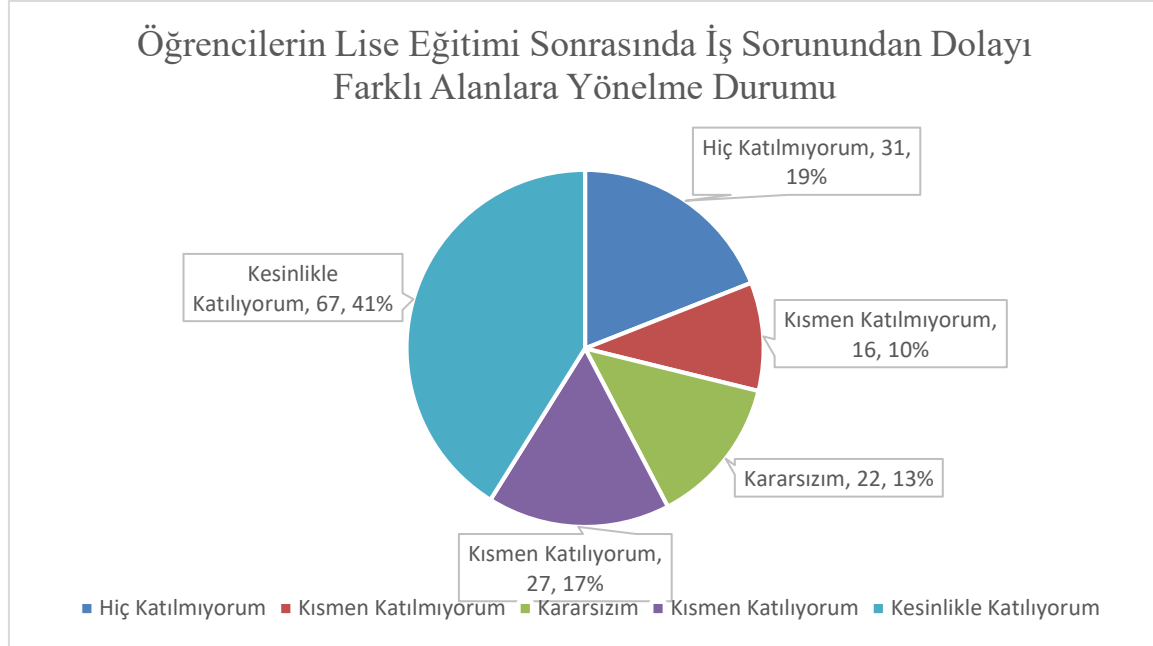
Şekil 4.8. Öğrencilerin lise eğitimi sonrasında deniz stajı için iş fırsatı durumu

Şekil 4.8 incelendiğinde mezunların %34(54 kişi)'ü “Hiç Katılmıyorum” seçeneğini, %17(28 kişi)'si “Kısmen Katılmıyorum” seçeneğini tercih etmiştir. Yalnızca mezunların %14(22 kişi)'ü “Kesinlikle Katılıyorum” seçeneğini tercih etmiştir. Mezunlarının çoğunluğunun bu konuda olumsuz durumla karşılaştığı sonucuna ulaşılmaktadır. Staj bulmakta yaşanan sıkıntı mezunların eğitim hayatı sonrasında alana devam etme konusunda arzu ve isteklerini kırabilmekte ve eğitim süreci sonunda alana devam etme düzeyini olumsuz etkileyebilmektedir.

4.4.8. Öğrencilerin lise eğitimi sonrasında iş sorunundan dolayı farklı alanlara yönelme durumu

Belli bir alan üzerine eğitim tamamlamış kişiler genelde ilk olarak çalışma hayatında ihtisas gördüğü alanda çalışmak istemektedir. Eğitim hayatı sürecinde o alana aşinalık sağlamakta ve alanı üzerinde fikir, bilgi, donanım sahibi olmaktadır. Mezuniyet sonrası kişinin alanı

üzerine iş bulamaması, kişiyi ve o alandaki kariyerini sekteye uğratmakta ve buda arzu edilmeyen bir durum ortaya çıkarmaktadır. Çalışmamızda yer alan anketimizin 2. Kısmının 8. önermesinde “Lise eğitimi sonrasında alanımda iş bulmakta zorlandığım için farklı alanlara yöneldim” ifadesi verilmiştir.

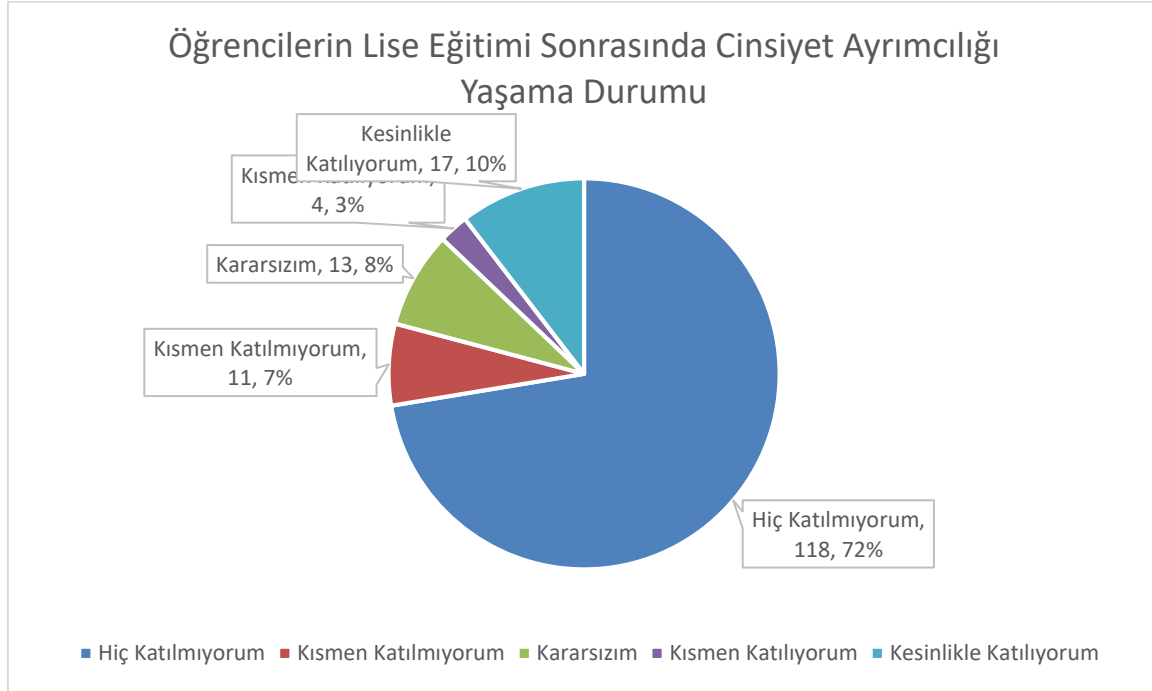
Şekil 4.9. Öğrencilerin lise eğitimi sonrasında iş sorunundan dolayı farklı alanlara yönelme durumu

Şekil 4.9. incelendiğinde mezunların %41(67 kişi)’i “Kesinlikle Katılıyorum” seçeneğini tercih etmiştir. %17(27 kişi)’si “Kısım Katılıyorum” seçeneğini tercih etmiştir. Oranlar dikkate alındığında mezun öğrencilerin çoğunluğu eğitim hayatı sonrasında iş sorunuyla karşı karşıya kaldığı noktada fikir belirlemiştir. Karşılaşılan bu olumsuz durumun da mezunların alanında kariyerine devam etme konusunda sorun çıkardığı düşünülmektedir.

4.4.9. Öğrencilerin lise eğitimi sonrasında cinsiyet ayrımcılığı yaşama durumu

Günümüzde çeşitli sektörlerde çalışanların cinsiyeti noktasında belirli önyargılar vardır. Bu önyargılar, çalışma alanına göre kişilere cinsiyeti sebebiyle zorluk çıkarmaktadır. Benzer bir durum denizcilik alanında da mevcuttur. Denizcilik alanı ve çalışma koşulları sektör nazarında daha çok erkek egemen bir iş sahası olarak nitelenmektedir. Bu yanlış düşünce özellikle denizciliği kendine meslek olarak seçmiş kadın çalışanların önüne kariyeri ile ilgili

duvar örmektedir. Çalışmamızda yer alan anketimizin 2. Kısmının 9. önermesinde ‘‘Lisede öğrenimi sonrasında cinsiyet ayrımcılığı nedeniyle alanımda iş/staj bulmakta zorlandım’’ ifadesi verilmiştir.

Şekil 4.10. Öğrencilerin lise eğitimi sonrasında cinsiyet ayrımcılığı yaşama durumu

Şekil 4.10 incelendiğinde katılımcıların %72(118 kişi)’si ‘‘Hiç Katılmıyorum’’ seçeneğini tercih etmiştir. Mezun öğrencilerin büyük bir çoğunluğu Cinsiyet Ayrımcılığı yaşamadığını belirtmiştir. Fakat görülen oranlardaki bu duruma mezun öğrencilerin %87,7’sinin erkek olması ve genel olarak çalışma alanının erkek egemen bir saha olmasının sebep olduğu düşünülmektedir.

Çizelge 4.10. Cinsiyet durumuna göre cinsiyet ayrımcılığı yaşama durumu

Cinsiyetiniz	Hiç Katılmıyorum	Kısmen Katılmıyorum	Kararsızım	Kısmen Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Toplam
	KADIN	5	1	1	0	
	25,0%	5,0%	5,0%	0,0%	65,0%	100,0%
ERKEK	113	10	12	4	4	143
	79,0%	7,0%	8,4%	2,8%	2,8%	100,0%

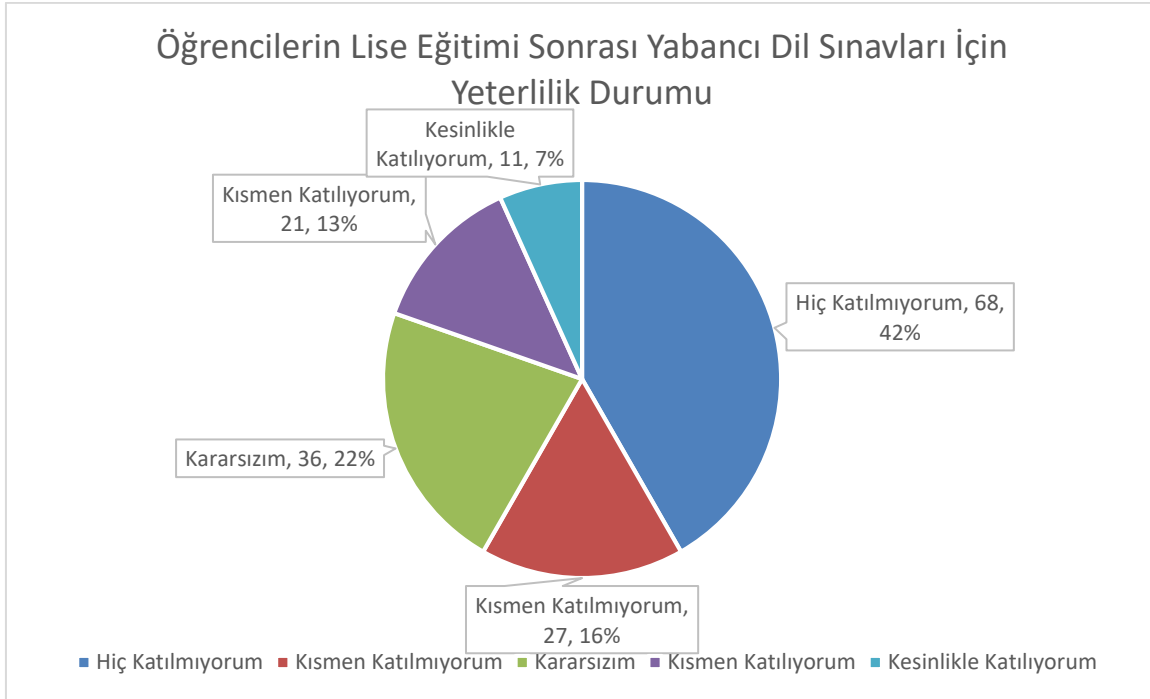
Çizelge 4.10. incelendiğinde Kadın mezunların %65(13 kişi)'i mezuniyet sonrası alanda cinsiyet ayrımcılığına uğradığı yönünde fikir belirtmiştir. Bu oran erkek mezunlara göre (%2,8) anlamlı derecede fazladır. Ve buradan kadın mezunların erkek mezunlardan daha fazla cinsiyet ayrımcılığına uğradığı sonucuna ulaşılabilmektedir. Bu durum öncelikli olarak kadın mezunları eğitim dönemi sonrasında denizcilik alanına devam etme noktasında değiştiremeyeceği bir durum yüzünden dezavantajlı duruma düşürmektedir.

4.4.10. Öğrencilerin lise eğitimi sonrası yabancı dil sınavları için yeterlilik durumu

Denizcilik alanı global ölçekte gerçekleşen uluslararası bir iş sahasına sahip olması nedeniyle bu mesleği yapacak kişilerin İngilizce kabiliyetinin yüksek olması gerekmektedir. Nitekim Denizcilik dili de Dünya üzerinde İngilizce kabul edilmektedir. Ülkemizde de yetkili otoriteler bazı yeterliliklerin ilk alımında ya da ehliyet yükseltme öncesinde YDS veya uluslararası eşdeğer sınavlardan yeterli puan şartı koşmaktadır.

Şu an ki mevcut durumda Denizcilik lisesi Güverte bölümü mezunlarına Sınırlı Vardiya Zabiti, Makina Bölümü Mezunlarına Sınırlı Makine Zabiti Ehliyeti verilmektedir. Bu yeterliliklerden Sınırlı Güverte Zabiti ehliyetini alabilmek için YDS sınavının İngilizce alanından 45 puan yada YDS Sınavına eşdeğer olarak ÖSYM tarafından kabul görülen sınavlardan denk puanları alması gerekmektedir. Sınırlı Makine zabiti ehliyeti almak isteyen öğrencilerin herhangi bir dil yeterlilik sınavına girmesine gerek yoktur (Gemi Adamları ve Kılavuz Kaptanlar Yönetmeliği, 2018).

Çalışmamızda yer alan anketimizin 2. Kısımının 10. önermesinde “Lise öğrenimi sonrası yeterliliğimi alabilmek için yapılan yabancı dil sınavları için kendimi yeterli buldum.” ifadesi verilmiştir.

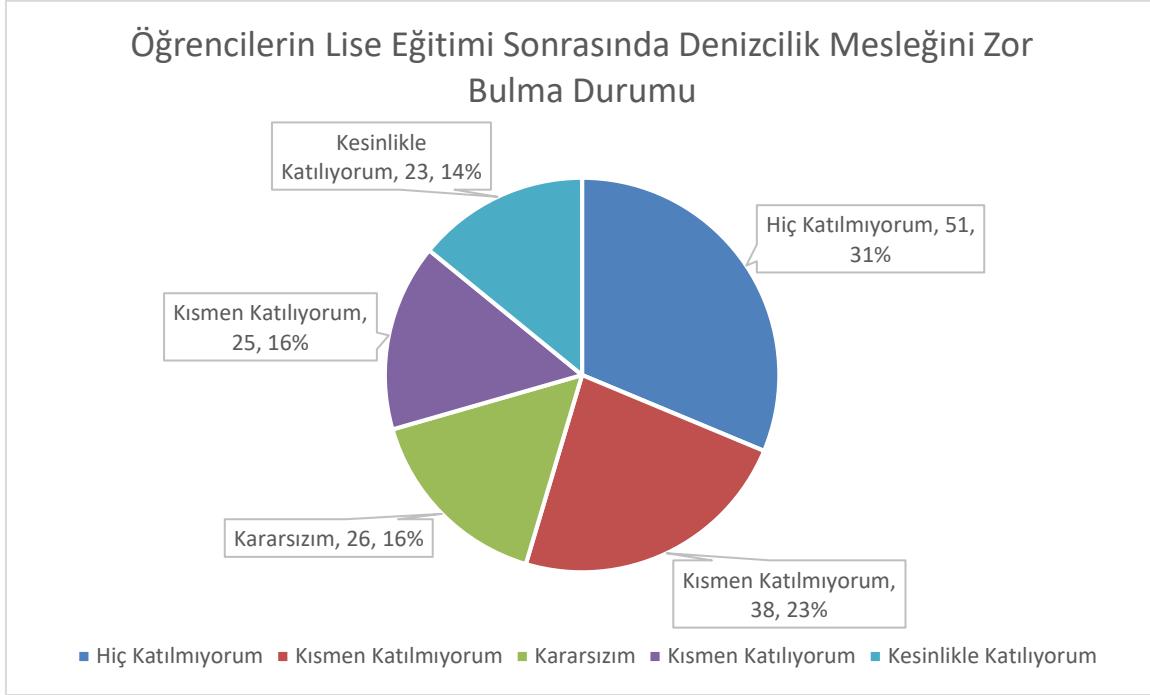
Şekil 4.11. Öğrencilerin lise eğitimi sonrası yabancı dil sınavları için yeterlilik durumu

Şekil 4.11 incelendiğinde Mezun öğrencilerin %42(68 kişi)'si “Hiç Katılmıyorum” seçeneğini, %16(27 kişi)'sı ise “Kısmen katılmıyorum” seçeneğini tercih etmiştir. Tercih oranları dikkate alındığında Mezun öğrencilerin çoğunluğu Yabancı Dil Sınavları için kendini yetersiz bulmaktadır. Bu durum mezunların staj sonrası yeterliliğini alma noktasında ve sonrasındaki meslek hayatı açısından arzu edilmeyen bir durum ortaya çıkarmaktadır. Ayrıca bu durumun mezuniyet sonrasında kendi alanlarında devam etme konusunda negatif bir etkiye sahip olduğu düşünülmektedir.

4.4.11. Öğrencilerin lise eğitimi sonrasında denizcilik mesleğini zor bulma durumu

Denizcilik, çalışma şartları düşünüldüğünde zor ve ekstrem bir meslektir. Bu zorluklar gemi adamının eğitim sürecinden sonra mesleği ya hiç yapmamasına ya da kısa bir süre yapmasına sebep olabilmektedir. Bu da harcanan emek, zaman ve maliyet yönünden hem kişi adına hem devlet adına arzu edilmeyen sonuçlar ortaya çıkarmaktadır.

Öğrenciler lise eğitimi süresince mesleği tanımakta ve teorik olarak öğrenmektedir. Açık deniz stajı esnasında da birebir yaşayarak tecrübe etmektedir. Çalışmamızda yer alan anketimizin 2. Kısmının 11. önermesinde “Denizcilik mesleğini kendine özgü koşulları (Çalışma Koşulları, Sosyal Hayat vb.) nedeniyle zor bulurum.” ifadesi verilmiştir.

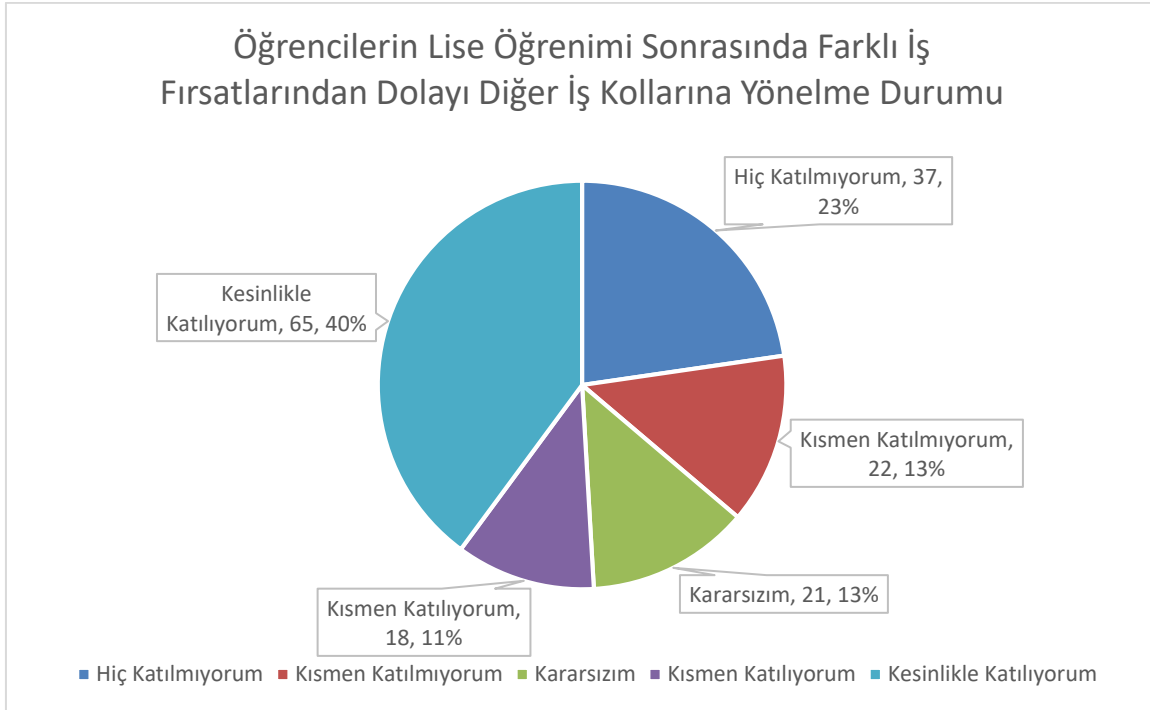

Şekil 4.12. Öğrencilerin lise eğitimi sonrasında denizciliği zor bulma durumu

Şekil 4.12 incelendiğinde Mezun öğrencilerin %31(51 kişi)'i “Hiç Katılmıyorum” seçeneğini, %23(38 kişi)'ü ise “Kısmen katılmıyorum” seçeneğini tercih etmiştir. Tercih oranları dikkate alındığında büyük bir oran olan %54 lük bir kesimin genel olarak Denizcilik mesleğini zor bulmadığı fikrine ulaşılmıştır. “Kesinlikle Katılıyorum” ve “Kısmen Katılıyorum” seçeneklerinin toplam oranı ise şekilde görüldüğü üzere %30 olmuştur. Öğrencilerin mezuniyet sonrasında eğitim gördüğü alanda devam etme noktasında mesleği zor bulma düşüncesi oranının aksi düşünceye göre düşük olduğu belirlenmiştir.

4.4.12. Öğrencilerin lise öğrenimi sonrasında farklı iş fırsatlarından dolayı diğer iş kollarına yönelme durumu

İnsanlar hayatları boyunca çalıştığı ve faaliyet gösterdiği alanları zamanın ve mevcut durumun şartlarına göre değiştirebilmektedir. Kişilerin eğitim gördükleri alanın dışında kariyer faaliyetlerini sürdürme durumu sık yaşanan ve rastlanan bir olgudur. Çalışmamızda yer alan anketimizin 2. Kısmının 12. önermesinde “Lise öğrenimi sonrasında karşıma farklı iş fırsatları çıktığı için diğer iş kollarına yöneldim.” ifadesi verilmiştir.

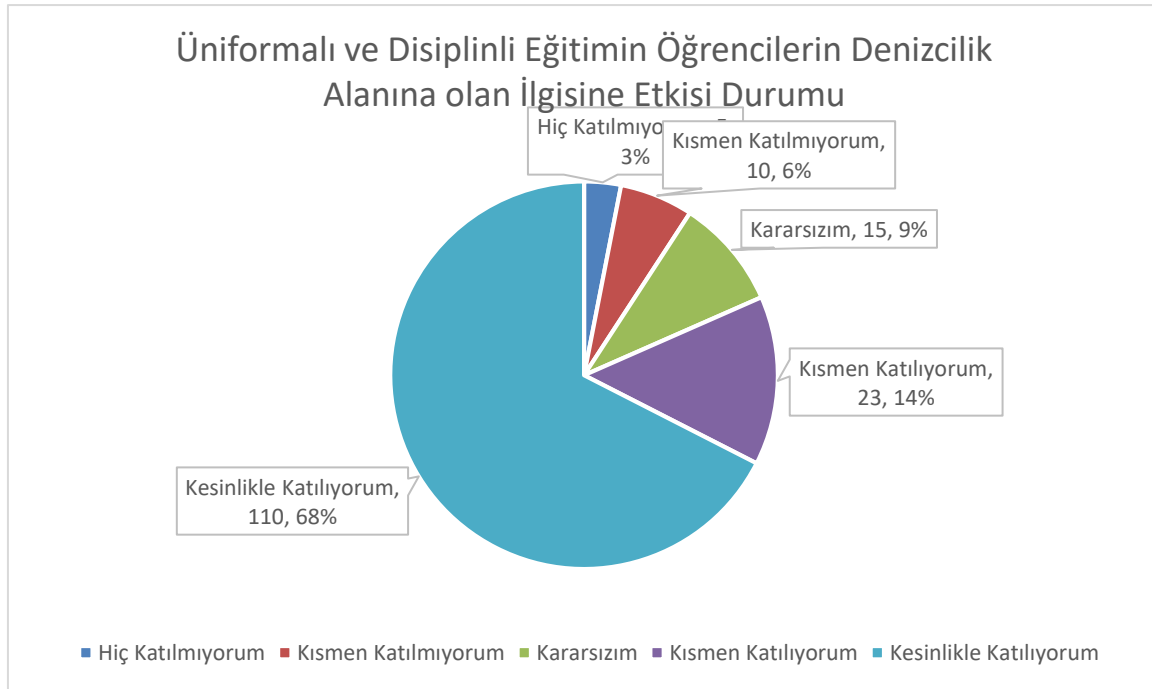

Şekil 4.13. Öğrencilerin lise eğitimi sonrasında farklı iş fırsatlarından dolayı diğer iş kollarına yönelme durumu

Şekil 4.13. incelendiğinde mezun öğrencilerin %40(65 kişi)'i ‘‘Kesinlikle Katılıyorum’’ ve %11(18 kişi)'i ‘‘Kismen Katılıyorum’’ ifadelerini tercih etmiştir. Toplamda mezunların %52(83 kişi)'si mezuniyet sonrası farklı iş ve eğitim alanlarına yöneldiğini belirtmiştir. Bu nedenle kayda değer bir oranın mezuniyet sonrası farklı alanlara yöneldiğini saptayabiliriz. Bu etmende öğrencilerin mezuniyet sonrası denizcilik alanında faaliyete devam etme durumunu olumsuz yönde etkilemektedir.

4.4.13. Üniformalı ve disiplinli eğitimin öğrencilerin denizcilik alanına olan ilgisine etkisi durumu

Denizcilik programı uygulayan Milli Eğitime bağlı özel ve resmi ortaöğretim kurumları, Meslek yüksekokulları ve fakültelerin öğrencileri Denizcilere Mahsus Kılık Kıyafet Yönetmeliğine uymak durumundadır (DMKKY, 2010). Bu yönetmelik uyarınca liselerde denizcilik eğitimi üniformalı olarak verilir. Üniformanın bulunduğu yerde disiplin konusu daha ciddi bir şekilde ele alınır. Lise öğrenimi süresince öğrencilere üniformalı ve disiplinli bir eğitim, onların deniz hayatına daha kolay uyum sağlaması adına verilir. Çalışmamızda yer alan anketimizin 2. Kısmınının 13. önermesinde ‘‘Lise eğitimimin üniformalı ve disiplinli bir eğitim olmasından denizcilik mesleğine ilgim azaldı.’’ ifadesi verilmiştir.

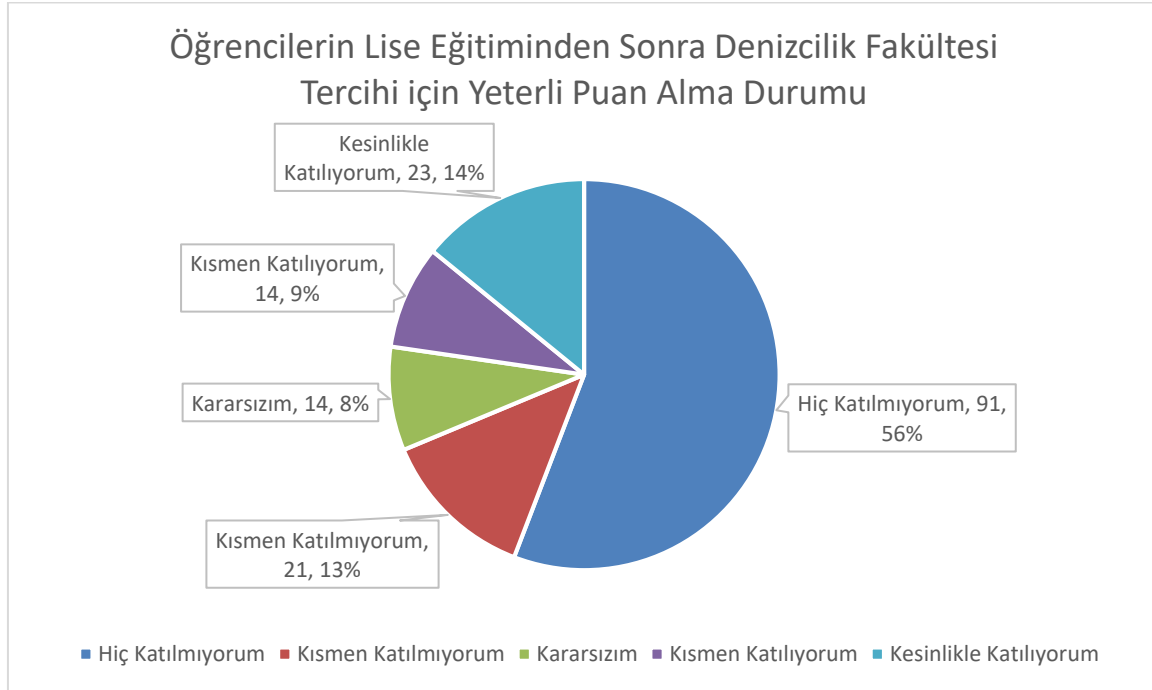
Şekil 4.14. Üniformalı ve disiplinli eğitimin öğrencilerin denizcilik alanına ilgisine etkisi durumu

Şekil 4.14. incelendiğinde mezun öğrencilerin %68(110 kişi)'i “Kesinlikle Katılıyorum” ve %14(23 kişi)'ü “Kismen Katılıyorum” ifadelerini tercih etmiştir. Toplamda öğrencilerin %82(133 kişi)'si verilmekte olan disiplinli ve üniformalı eğitimin mesleğe olan ilgisini azalttığına dair görüş beyan etmişlerdir. Gayet yüksek bir değer olan bu oran hesaba katıldığında üniformalı ve disiplinli eğitimin mezuniyet sonrası öğrencileri denizcilik alanında devam etme konusunda negatif yönde etkilemiş olabileceği çıkarımına varılabilmektedir..

4.4.14. Öğrencilerin lise eğitimi sonrasında denizcilik fakültesi tercihi için yeterli puan alma durumu

Mevcut durumda öğrenciler ilköğretim eğitiminden sonra meslek liselerine, diğer liselere nispeten düşük puanlarla yerleşmekte ve meslek eğitimi süresince de kültür derslerine oranla mesleki ve uygulamalı derslerle daha fazla karşı karşıya kalmaktadır. Bu durum öğrencileri akademik olarak, diğer lise türlerinin öğrencilerine oranla geride kalmasına sebebiyet vermektedir. Yükseköğretim sınav sonuçları da genel olarak bu durum ile paralellik göstermektedir. Çalışmamızda yer alan anketimizin 2. Kısmınının 14. önermesinde “Lise

eğitimimden sonra denizcilik mesleğine devam etmek için ‘‘Denizcilik Fakültesi’’ tercihi yaptım, yeterli puan aldım.’’ ifadesi verilmiştir.

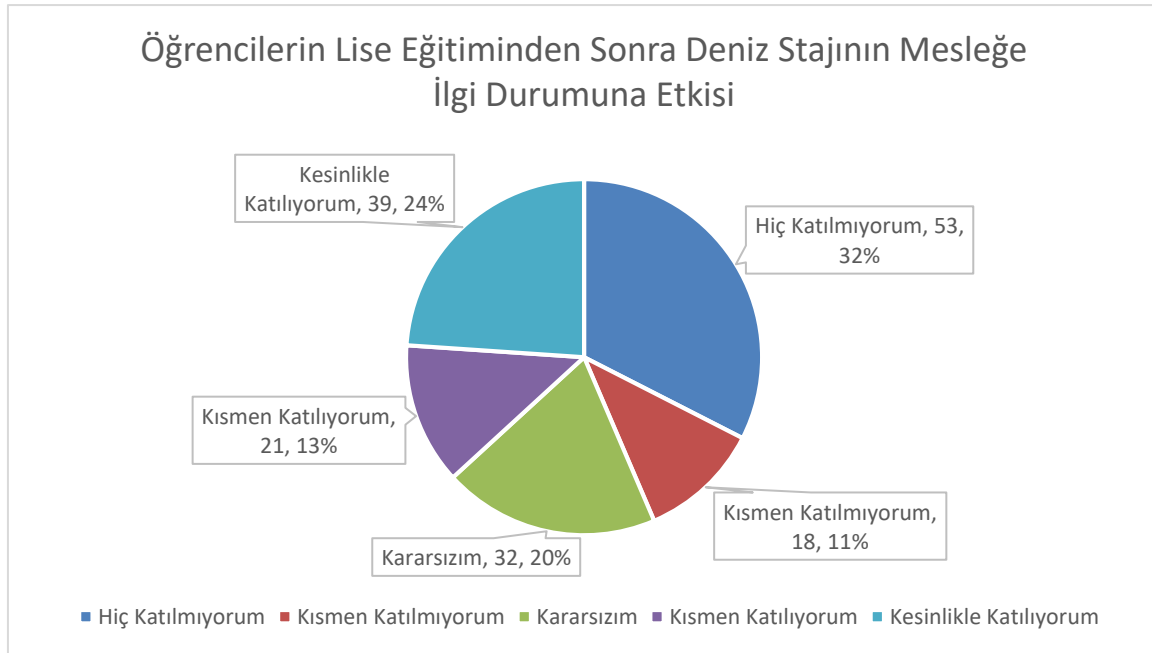

şekil 4.15. Öğrencilerin lise eğitimi sonrasında denizcilik fakültesi tercihi için yeterli puanı alma durumu

şekil 4.15. incelendiğinde mezun öğrencilerin %56(91 kişi)’sı ‘‘Hiç Katılmıyorum’’ ve %13(21 kişi)’u ‘‘Kısmen Katılmıyorum’’ ifadelerini tercih etmiştir. Görüldüğü üzere %69(112 kişi)’luk bir kesim bu önermeye katılmamaktadır. Bu da ğrencilerin Denizcilik Fakülteleri veya Meslek Yüksek Okullarında Denizcilik eğitimini devam ettirebilmeleri noktasında akademik yetersizliğin önemli rol oynadığını ortaya koymaktadır.

4.4.15. Öğrencilerin lise eğitimi sonrasında deniz stajının mesleğe ilgi durumuna etkisi

Staj imkanı sayesinde kişi çalışacağı ortamı tanımakta, mesleki bilinç ve sorumluluğu artmakta, okulda anlatılanları birebir uygulama fırsatı bulmaktadır (Sabuncuoğlu, 1997: 129). Kişinin alanı hakkındaki ilk izlenimi staj sürecinde oluşmaktadır. Kişinin alanı sevmesi ve teorik eğitimini uygulamaya geçirmesi noktasında, staj yerindeki amirlerin stajere olan tutum ve davranışı önem taşır. Çalışmamızda yer alan anketimizin 2. Kısmının 15. nermesinde ‘‘Deniz stajım esnasında denizcilik mesleğine ilgim arttı’’ ifadesi verilmiştir.

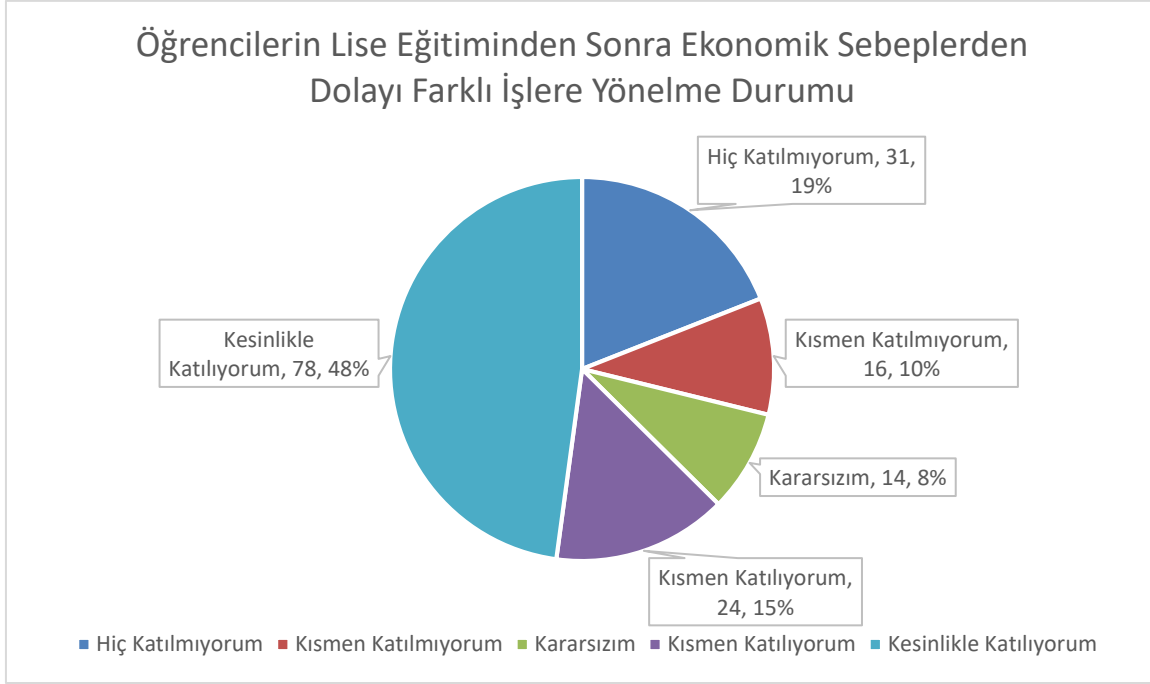

Şekil 4.16. Öğrencilerin lise eğitimi sonrasında deniz stajının mesleğe ilgi durumuna etkisi

Şekil 4.16 incelendiğinde mezun öğrencilerin %32(53 kişi)'si "Hiç Katılmıyorum" ve %24(39 kişi)'ü "Kesinlikle Katılıyorum" ifadelerini tercih etmiştir. Diğer oranlar da dikkate alındığında staj durumunun mesleğe ilgisi noktasında olumlu ve olumsuz düşünce sahibi olanların oranları birbirine çok yakındır. Dolayısıyla katılımcıların bu konu hakkında net bir görüş ortaya koymadıkları yorumu yapılabilmektedir.

4.4.16. Öğrencilerin lise eğitimi sonrasında ekonomik sebeplerden dolayı farklı işlere yönelme durumu

Eğitim hayatı süresince ve sonrasında kişiler ekonomik kaygılardan dolayı farklı iş alanlarında çalışmak durumunda kalmaktadır. Maddi imkansızlıktan dolayı lise sonrası farklı iş alanlarına yönelme veya üniversite eğitimine devam edememe durumu sık rastlanılan bir durumdur. Çalışmamızda yer alan anketimizin 2. Kısmınının 15. önermesinde "Lise eğitimimden sonra ekonomik sebeplerden dolayı başka işlerle uğraşmaya başladım." ifadesi verilmiştir.

Şekil 4.17. Öğrencilerin lise eğitimi sonrasında ekonomik sebeplerden dolayı farklı işlere yönelme durumu

Şekil 4.17 incelendiğinde mezun öğrencilerin %48(78 kişi)'si "Kesinlikle Katılıyorum" ve %15(24 kişi)'i "Kısım Katılıyorum" ifadelerini tercih etmiştir. Diğer oranlar da dikkate alındığında öğrencilerin çoğunluğunun mezuniyet sonrası ekonomik kaygılardan dolayı bir dönem ya da sürekli olarak farklı iş alanında çalışmak durumunda kaldığı anlaşılmaktadır. Bu durum kişinin kendi alanında çalışma durumunu ve yine kendi alanında üniversite hayatına devam etme durumunu olumsuz etkilemektedir.

5. ARAŞTIRMA BULGULARI

Çalışmaya katılan mezun öğrencilerin anket sorularına verdiği yanıtlara göre;

1- Mezunların %43,56'lık gibi büyük bir oranının mezuniyet sonrasında denizciliğin herhangi bir alanında faaliyet göstermediği, faaliyet oranını cinsiyete göre kıyasladığımızda erkek mezunların kadın mezunlara göre daha fazla oranda alana devam ettiği, alana göre kıyasladığımızda ise makine mezunlarının güverte mezunlarına göre daha fazla oranda alana devam ettiği,

2- Mezuniyet sonrası denizcilik alanında kariyerine devam eden öğrencilerin çoğunluğunun ticari gemilerde istihdam sağladığı ve mezunların daha çok ticari gemilerde çalıştığı, öğrencilerin kariyer tercihi olarak daha çok ticari gemileri tercih ettiği,

3- Mezunların lise eğitimi öncesinde büyük bir oranının Denizcilik alanını bilerek ve isteyerek tercih ettiği, lise öğrenimi öncesinde öğrencilerin doğru yönlendirildiği ve öğrencilerin eğitim görmek istediği alanda eğitim gördüğü,

4- Mezunların çoğunluğunun lisede denizcilik alanında aldığı eğitim sonrasında denizciliğe olan ilgisinin arttığı, lisede verilen eğitimin alana olan ilgi ve sevgiyi artırma konusunda görece başarılı olduğu,

5- Mezunların %48'lik bir oranının denizcilik eğitimi sonrasında kişisel özelliklerini mesleğe uygun bulma noktasında kararsız ve olumsuz görüş bildirdiği, mesleğin gerektirdiği özellikler ile kişisel özelliklerinin uyuşmadığı noktasında fikir beyan ettiği,

6- Mezunların verilen denizcilik eğitimini istenen oranda kaliteli ve yeterli bulmadığı,

7- Mevcut durumda mezunlara verilen Sınırlı Makine Zabiti ve Sınırlı Vardiya Zabiti ehliyetlerinin çok yüksek oranda yetersiz bulunduğu,

8- Mezunların kendilerini yükseköğretim sınavlarına çok yüksek oranda hazır hissetmediği ve bu durumun özellikle denizcilik alanında akademik hayatına devam etme arzusunda olan öğrenciler için büyük sorun teşkil ettiği,

9- Mezunların mezuniyet sonrasında yapmak zorunda olduğu açık deniz stajı için staj imkânı bulmakta yüksek oranda zorlandığı,

10- Mezunların yaşadığı staj/iş sıkıntısından dolayı farklı iş alanlarına yönelmek durumunda kaldığı ve bu durumun öğrencilerin ihtisas gördüğü alanda devam etme oranını olumsuz etkilediği,

11- Kadın mezunların mezuniyet sonrasında sektörde cinsiyetinden dolayı ayrımcılığa maruz kaldığı ve bu durumun alanda çalışma hayatına devam etme noktasında kadın mezunlara büyük sorun teşkil ettiği,

12- Mezun öğrenciler açık deniz stajı sonrası ehliyetlerini alabilmek ve yeterlilikleri ile yaptıkları hizmet sonrasında ehliyetlerini yükseltmek için girmeleri gereken yabancı dil sınavları için kendilerini yeterli bulmamakta, dolayısıyla eğitimleri süresince verilen yabancı dil eğitiminin yetersiz olduğu ve bu durumun ilk yeterlilik alma sürecine, ehliyet yükseltme sürecine ve dolaylı olarak İngilizcenin operasyonel olarak kullanıldığı alandaki mesleki yabancı dil başarısına olumsuz etki ettiği,

13- Mezun öğrencilerin mesleğin kendine özgü çalışma koşullarının zorluğuna dair genel anlamda negatif bir önyargısının olmadığı,

14- Mezun öğrencilerin mezuniyet sonrası karşılarına çıkan farklı alanlarda iş/egitim fırsatlarını kayda değer ölçüde değerlendirdiği,

15- Mezun öğrencilerin üniformalı ve disiplinli eğitim modeli nedeniyle mesleğe ilgilerinin yüksek oranda azaldığı, üniformalı ve disiplinli eğitim modelinin öğrencilerin mesleğe yönelik algılarında negatif bir durum oluşturduğu, öğrencilerin buldukları ergenlik dönemi ve psikososyal hazır bulunuşlukları nedeniyle üniformalı ve disiplinli eğitimin katı uygulamalarına yeterince hazır olmadığı ve durumun öğrencilerin mesleki algılarına olumsuz geri dönüş sağladığı,

16- Mezun öğrencilerin Denizcilik alanında üniversite eğitimi alabilmek adına yükseköğretime giriş sınavlarında Denizcilik Fakültesi için yeter puanı alma noktasında akademik olarak yetersiz kaldığı,

17- Deniz stajının mesleğe olan ilgiye etkisi konusunda katılımcıların olumlu ve olumsuz görüşlerinin birbirine yakın olduğu,

18- Mezun öğrencilerin yüksek bir oranının mezuniyet sonrasında bir dönem veya sürekli olarak farklı bir iş alanında çalıştığı, sonuçları tespit edilmiştir.

Çalışma çerçevesinde MDTO Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi mezunlarına yapılan bu anketle Denizcilik Meslek Lisesi öğrencilerinin eğitim sonrası kariyer tercihleri, yapılan kariyer tercihlerini etkileyen olumlu yada olumsuz durumlar tespit edilmiştir. Yapılan bu tespitler mezuniyet sonrası öğrencilerin uzmanlık alanlarının dışında farklı bir alanda çalışmasının önüne geçilmesi ve mezunların uzmanlık alanlarında çalışmasının sağlanması, eğitim süresince ve sonrasında yaşanan bir takım sorunlu durumların giderilmesi ve iyileştirilmesine yönelik veri oluşturması bakımından önemlidir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Pahalı ve zahmetli bir eğitim süreci olan mesleki eğitim programlarından sonra öğrencilerin ihtisas gördüğü alanın dışına yönelmeleri ülke adına kaynak israfı manasına gelmektedir (Deniz, 2012). Bu sebeple öğrencilerin ve ailenin lise öncesinde meslek , çalışma şartları, iş imkanları gibi genel konularda bilgilendirilmesi gerekmektedir. Bu bilgilendirme sonrasında öğrencinin kendi özellikleri ile mesleğin gerektirdiği özellikler doğru bir şekilde karşılaştırılmalıdır. Okula giriş sürecinde mülakat süreci yetkin bir komisyon mahareti ile gerçekleştirilmeli, öğrencinin sahip olduğu fiziksel ve mental özelliklerin denizcilik mesleği ile bağdaşması durumu doğru tespit edilmelidir. Eğitim sürecinde de öğrencinin mesleğe karşı olan ilgi ve tutumu olumlu yönde teşvik edilmelidir.

Mesleği tercih etme sürecinde aile ve öğrencilerin medya ve rehberlik servisleri aracılığıyla doğru bilgilendirilmesi, bilinçli öğrencinin sektöre katılmasını teşvik eder. Bu bilgilendirme aşamasında mesleğin sadece olumlu taraflarının değil, zor yanlarının da açık yüreklilikle ifade edilmesi doğru bir yönlendirme olacaktır (Köseoğlu,2010). Bu tarz bir yönlendirme süreci, eğitim süreci ve sonrasında yaşanan olumsuzlukları önleme noktasında faydalı olacaktır. Ayrıca denizciliğin zorlu koşullarına uyum kabiliyetini geliştirmek adına öğrencilere uygulanan disiplin faaliyetlerinde aşırılıktan uzak durarak, denizcilik mesleğini sevdirmek için rehberlik ve psikolojik danışma desteği ile dayanıklılıklarını artırıcı eğitimlerin faydası olacağı değerlendirilmektedir.

Denizciliğin global bir meslek olması ve ülkemiz ticari filosuna ait gemilerin yurtdışında bayrağımızı temsil etmesi sebebiyle STCW Sözleşmesinin tüm gerekleri eksiksiz bir şekilde yerine getirilmeli ve yabancı dil konusuna ciddi manada ehemmiyet verilmelidir (Sağ, 2010). Dil eğitimi küçük yaşlarda daha kolay edindirildiği için Lise düzeyinde İngilizce eğitiminin kalitesi, Türk gemi adamlarının denizyolu ticaretinde oynadığı rol düşünüldüğünde oldukça önemlidir (UAB ve İTÜ, 2005). Donanımlı, denizciliğin yeterliliklerine teori ve uygulamada hakim, yüksek dil becerisi maharetine sahip insan gücü Türk ve Yabancı bayraklı gemilerde istihdam sağlama ve sektörün ihtiyacı olan insan gücünü karşılama noktasında sıkıntı çekmeyecektir. Nitelikli eğitim sağlama noktasında deniz tecrübesine sahip sektör çalışanlarının meslek liselerinde görev almasının teşvik edilmesi verilen eğitimin kalitesini artıracaktır. Böylece nitelikli bir eğitim alan öğrenci

sektörde istenen ve aranan bir konuma yerleşecektir. Bu da kişinin eğitim gördüğü alanda devam etme hususunu güçlendiren bir etmen olacaktır.

Ayrıca kaliteli eğitim sağlama noktasında eğitimcilerin mesleki bilgi ve birikimlerinin güncel tutulması adına Hizmet İçi Eğitim Faaliyetlerinin sürekliliği ve kalitesi artırılmalıdır. Eğitimcilerin gemilerde ve denizcilikte ortaya çıkan yeni teknoloji ve çalışmalardan haberdar ve aşina olması adına Özel Sektör ile sıkı işbirliği yapılmalıdır.

Denizcilik eğitimi veren kurumları laboratuvar, donanım ve teçhizat olarak eksiksiz duruma getirmek ülkemizi denizcilikte ileri ülkeler seviyesine çıkarma noktasında bize fayda sağlayacaktır (Canca, 2009: 40). Dolayısıyla Denizcilik Liselerini donanım ve teçhizat olarak güçlendirmek ve eksikliklerini gidermek eğitim sürecinin verimliliğini artıracaktır.

STCW sözleşmesinde dil eğitimi konusuna asgari gereksinimlerin belirtildiği kısımda yer verilmiştir. Güverte ve Makine zabıtlarının dil konusunda sahip olması gereken yeterliliklere bu bölümde değinilmiştir. Ve bu sözleşmede denizcilik İngilizcesi öğreniminin zorunluluğu hususuna ilişkin birçok prosedür mevcuttur (Cole vd., 2008). Dahası STCW Sözleşmesinde yapılan son 3 temel değişiklikle birlikte güverte ve makine personelinin İngilizce iletişim kabiliyetinin geliştirilmesi hususunun önemi artmıştır (Trenkner vd., 2012). Mesleki İngilizce yetersizliğinden kaynaklanan iletişim eksikliği sebebiyle her yıl onlarca deniz kazası, deniz kirliliği ve istenmeyen durumlar ortaya çıkmaktadır. Maddi ve manevi yönden birçok olumsuz duruma sebebiyet veren bu olayların önüne geçebilmek ve yaşanan can ve mal kayıplarını en aza indirmek adına Mesleki Denizcilik Eğitiminde yabancı dil konusuna gereken ağırlık verilmelidir. Ayrıca mezuniyet sonrası ilk ehliyeti almak için ve yeterlilik geçişlerinde şart konulan dil sınavlarında başarının artması adına Denizcilik Liselerinin Çerçeve Öğretim Programlarında İngilizce ve Mesleki İngilizce derslerine gereken yer ayrılmalıdır. Öğrencilerin sadece teorik olarak değil operasyonel olarak da yeterlilikleri geliştirilmelidir. Yabancı dile hâkim, kalifiye işgücüne sahip olmak yabancı ülke ticari filolarında çalışan insan gücümüzü artıracak ve ülkeye döviz girdisi olarak geri dönecektir.

Denizcilik Meslek Lisesi mezunlarının ehliyetlerinin mevcut yönetmelik ile Sınırlı Vardiya Zabiti (500 Grt) ve Sınırlı Makine Zabiti (750 Kw) yeterliliğine düşürülmesi nedeniyle mezunlar alanda staj ve iş imkanı bulmakta zorlanmaktadır. Denizcilik Kurslarında kısa sürede alınabilen bu yeterlilikleri lise düzeyi eğitim sonrasında öğrencilere vermek lise

öncesinde alanın tercih edilme durumunu zayıflatmakta ve nitelikli öğrencilerin alanı tercih etmesini zorlaştırmaktadır. Ayrıca mezuniyet sonrasında alanda devam etme konusunda motivasyon kaybına sebep olmaktadır. Otorite tarafından Denizcilik Meslek Lisesi Mezunlarına tekrardan Vardiya Zabiti (3000 Grt), Makine Zabiti (3000 Kw) yeterliliği verilmesi yaşanan bu olumsuz durumu ortadan kaldıracaktır.

Meslek Liseleri mezunlarının genel olarak akademik başarı düzeyleri genel lise mezunlarına oranlara düşük seviyededir (Özkul, 2007). Bu durum hem lise öncesi akademik durumları ile hemde Meslek Lisesi eğitim süreciyle alakalıdır. Günümüzdeki sistem, Meslek Lisesi mezunlarının yükseköğretim bölümlerine devam etmesine yönelik değil de daha çok mezuniyet sonrası direk olarak alana istihdam sağlanmasına yönelik şekillenmiştir. Bu yüzden eğitim sürecinde mesleki uygulamalara diğer temel kültür derslerine göre ağırlıklı olarak yer verilir. Bu durum da bahsettiğimiz şekilde akademik bilgiyi tespit eden sınavlarda meslek lisesi mezunlarının diğer lise mezunlarına göre geride kalmasına sebep olmuştur (Sağ, 2010). Dolayısıyla öğrencilerin eğitim gördüğü alanda yükseköğretim düzeyinde eğitim görmeleri zorlaşmaktadır. Bu durumun önüne geçebilmek adına öğrencileri akademik olarak yükseköğrenim sınavlarına hazırlayan ve kültür derslerinin sayısının fazla olduğu Anadolu Teknik Programları yaygınlaştırılmalıdır. Ve Meslek Lisesi Mezunlarına kendi alanına ait olan yükseköğretim bölümlerinde özel kontenjan verilmesi durumu değerlendirilmelidir.

Kronik bir sorun haline gelen açık deniz stajı için gemi bulma sorunu karşısında öğrenciler sadece özel sektör insafına bırakılmamalı, devlet destekli staj projeleri hazırlanmalıdır. Staj bulamama sorunu yüzünden öğrencilerin yaşadığı dönem ve motivasyon kaybı otoritenin desteği ile mümkün olduğu ölçüde azaltılmalıdır. Ayrıca staj sürecinde gemide karşılaştığı mobbing, baskı vb. problemlerin çözümüne dair eğitim kurumlarının şirketler ile sürekli dişsek teması halinde bulunmaları yaşanabilecek olumsuzlukların çözümünde fayda sağlayacaktır.

Deniz yolu taşımacılığının, çalışanların cinsiyet olarak analizi yapıldığında mevcut durumda erkek egemen bir çalışma sahası olduğu anlaşılır. Mesleği tercih etme noktasında da erkeklerin yüksek çoğunlukta olduğu görülmektedir. Ayrıca mesleğin doğası ve çalışma şartları düşünülerek mesleğin erkek fitratına daha uygun olduğu yönünde bir önyargı da genel olarak sektörde mevcuttur. Bu ön yargının kırılması, kadınların alanı daha fazla tercih

etmesi, mezuniyet sonrası iş, staj bulma ve gemide çalışma sürecinde yaşanmakta olan cinsiyet ayrımcılığı probleminin üstesinden gelmek adına çalışmalar yapılmalıdır. Şirket personel departmanlarının, gemi çalışanlarının ve sektörün bu konudaki farkındalığı yapılacak çalışmalar ile artırılmalıdır.

Denizcilik alanı global rekabet şartlarının hüküm sürdüğü ve yıpratıcı çalışma şartlarının olduğu ekstrem bir alandır. Özellikle gemiler karadaki çalışma alanlarına göre birçok farklı zorluğu bünyesinde barındırır (Deniz, 2012). Gemi adamlarının karşılaştığı ağır iş yükü, hayat tehlikesi, özlem duygusu gibi problemler çalışanların alandaki kariyerini sekteye uğratmaktadır (Zorba, 2016). Mesleğin doğasından kaynaklanan ve değiştirilmesi mümkün olmayan şartlar haricindeki zorlu ve yıpratıcı durumların (Kontrat ve izin süreleri, Çalışma Saatleri, Mobbing, İnternet Ulaşımı, Yaşam ve Dinlenme Alanları, Kumanya) iyileştirilmesi adına Ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşların (ILO, ITF, Liman ve Bayrak Devleti Otoriteleri gibi) konuya daha duyarlı olması gerekmektedir. Bu sayede gemi adamının denizcilik alanında çalışma ve kariyerine bu alanda devam etme noktasındaki mesleki zorluklar azalmış olacaktır.

Denizcilik eğitim kurumlarında uluslararası kural ve regülasyonlara uygun olarak hiyerarşik düzende, ast üst ilişkisi gözetilerek üniformalı bir eğitim gerçekleştirilir. Deniz yaşamının ihtiyaçları bu eğitim modelini gerekli kılmaktadır (Toygar ve Yıldırım, 2021). Lise düzeyinde öğrencilerin gelişim çağları ve duruma hazır bulunuşlukları da gözetilerek verilmekte olan bu üniformalı ve disiplinli eğitimin yaşlarına uygun şekilde esnetilmesi öğrencilerin mesleğe olan motivasyonunu artırabilir. Fakat bu noktada sektör temsilcileri ve şirketlerin üniformalı ve disiplinli eğitimden yana olan tutumları göz ardı edilmemeli, beklentileri karşılanmalıdır.

KAYNAKLAR

- Alkan, Ö. (2014). Konaklama İşletmelerinde Kadın Çalışanların Karşılaştıkları Engellerin Kariyer Planlamasına Etkisi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.
- Amoor, S. S. (2011). The Challenges of Vocational and Technical Education Programmes in Nigerian Universities. *Journal of Research on Computing in Education*, 3, s.479-495.
- Antoniu, E. (2010). Career Planning Process and Its Role in Human Resource Development. *Annals of The University of Petroşani, Economics*, 10(2), s.13-22.
- Aytaç, K. (2006). Çağdaş Eğitim Akımları (Yabancı Ülkelerde). Ankara: Mevsimsiz Yayınları.
- Aytaç, S. (2005). Çalışma Yaşamında Kariyer Yönetim Planlaması Gelişimi ve Sorunları. 2. Baskı. Bursa: Ezgi Kitabevi.
- Bayer, D., Demirel, E., & Koray, M., & Büyük, N. (2015). Meslek Yüksekokulları Denizcilik Eğitim Programlarının Kalitesinin Sağlanması ve Gelecekteki İhtiyaçlarını Karşılatabilecek Şekilde Geliştirilmesi, 4th International Vocational Schools Symposium, Yalova.
- Bayraktaroğlu, S. (2006). İnsan Kaynakları Yönetimi. Sakarya, Gazi Kitabevi, s.137.
- Belaya, V. (2018). The Use of e-Learning in Vocational Education and Training (VET): Systematization of Existing Theoretical Approaches, *Journal of Education and Learning*; Vol. 7, No. 5; s.92-93.
- Binici, H. & Arı, N. (2004). Mesleki ve Teknik Eğitimde Arayışlar. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 24, Sayı 3, s.383-396.
- Büyüköztürk, Ş. (2018). Sosyal Bilimler için Veri Analizi El Kitabı. Pegem Akademi, Ankara, s.224.
- Canca, A. Y. (2009). “Öğrenci Başına 15.000 TL”, *Marine & Commerce*, s.40-42.
- Chartered Institute of Personnel and Development – CIPD, (2005). *Career Management (A Guide)*, University of Reading Business School.
- Cole, C. & Trenkner, P. (2008). *The Yardstick for Maritime English STCW Assessment Purposes*.
- Çetinkaya, B. (1995). Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Yetenek ve İlgilerine Uygun Mesleki Tercihleri Yapmalarında Mesleki Rehberlik Uygulamalarının Etkinliğinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- De Cenzo, D. & Robins, S. (1996). Human Resource Management, Fifth Edition, Willey Series in Management, s.266.
- Deniz, B., Yorulmaz, M., & Büyük, N. (2015). Uluslararası Denizcilik Mesleki Eğitimi ve Türkiye Uygulamalarının Değerlendirilmesi, 4th International Vocational Schools Symposium (UMYOS), Yalova.
- Deniz, Bayram. (2012). Türkiye’de Denizcilik Meslek Eğitimi (Sorunlar ve Çözüm Önerileri), Yüksek Lisans, Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Denizcilere Mahsus Kılık Kıyafet Yönetmeliği, (2010).
- Denizcilik Müsteşarlığı, (1997). Ulusal Denizcilik Şurası, Eğitim Komisyonu Raporu, Ankara.
- Demirel, E. (2012). Dünyadaki ve Türkiye’deki İstihdam İhtiyaçları Doğrultusunda Türkiye’de Gemi Adamları Eğitiminin Geliştirilmesi, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi.
- Demirel, Ö. & Kaya, Z. (2011). Eğitim ile İlgili Temel Kavramlar, Eğitim Bilimine Giriş. Ankara: Pegem Akademi, s.1-22. ,
- Deveci, B. (2021). Denizcilik Meslek Liselerinde Ters Yüz Edilmiş Eğitim Modelinin Uygulanabilirliğinin Analizi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Eichhorst, W., Rodríguez-Planas, N., & Schmidl, R., & Zimmermann, K. F. (2015). A Roadmap to Vocational Education and Training in Industrialized Countries. Industrial and Labor Relations Review, 68, s.314–337.
- Erdal, A. (2003). STCW Konvansiyonuna ve AB Direktiflerine En Uyumlu Türk Denizcilik Mevzuatı, Denizcilik Dergisi, İstanbul.
- Gemi Adamları ve Kılavuz Kaptanlar Sınav Yönergesi, (2018).
- Gezer, M. (2010). Kariyer Planlanmasında Meslek Seçiminin Önemi: Meslek Lisesi Son Sınıf Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Gölbol, İpek. (2018). Liselerdeki Denizcilik Güverte Eğitiminin Analizi ve Bir Müfredat Programı Önerisi, Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Gültekin, D. (2010). Örgütsel Kariyer Planlama ve İş Tatmini Etkileşimi ve Altın Çini İşletmesinde Bir Araştırma, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Kütahya.
- Güzel, T. (2005). “Eğitim ve Gelişme” İçinde Konaklama İşletmelerinde İnsan Kaynakları Yönetimi, Nobel Yayın Dağıtım, s.122-123.

- İnternet: IMO, (1978). International Maritime Organization, "International Convention on Standards of Training, Certification and Watchkeeping for Seafarer, 1978 URL: <https://www.imo.org/en/OurWork/HumanElement/Pages/STCW-Convention.aspx>. Son Erişim Tarihi: 07.03.2023.
- İnternet: İMEAK, (2020). Deniz Ticaret Odası, Denizcilik Sektör Raporu. URL: https://www.denizticaretodasi.org.tr/media/SharedDocuments/sektorraporu/sektor_raporu_tr_2020.pdf. Son Erişim Tarihi: 02.02.2023.
- İnternet: İMEAK, (2021). Deniz Ticaret Odası, Denizcilik Sektör Raporu. URL: https://www.denizticaretodasi.org.tr/media/SharedDocuments/sektorraporu/Denizcilik_Sektor_Raporu_2022_web_v2.pdf, Son Erişim Tarihi: 03.02.2023
- Jim, M. N. & Leung, T. Y. (2009). "Maritime Education in a Transdisciplinary World: The Case of Hong Kong", Asian Journal of Shipping and Logistics 25, No. 1. s.69–82.
- Jamil, G. & Bhuiyan, Z. (2021). Deep Learning Elements in Maritime Simulation Programmes: A Pedagogical Exploration of Learner Experiences.
- Kepeçoğlu, M. (1999). Psikolojik Danışma ve Rehberlik. Geliştirilmiş Yeni Baskı. Ankara: Alkım Yayınevi. s.65.
- Koca, F. Y. (2016). Türkiye’de Denizcilik Eğitimi Üzerine Bir Değerlendirme. Sosyal ve Beşeri Bilimlere Küresel Yaklaşımlar, Detay Anatolia Akademik Yayıncılık Ankara. s.366-383.
- Kozak, A. M. (2001). Konaklama İşletmelerinde Kariyer Planlaması. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Basımevi, s.17.
- Köseoğlu, B. (2010). Uzakyol Güverte Zabitlerinin Kariyer Planlama Ölçütleri, Dokuz Eylül Üniversitesi Denizcilik Fakültesi Deniz Ulaştırma İşletme Mühendisliği Bölümü Mezunları (1999–2008) Üzerine Bir Analiz. Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kuzgun, Y. (2003). Meslek Danışmanlığı Kuramlar Uygulamalar. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım. s.61-62.
- Mavisu, H. (2010). Bireysel Kariyer Planlamanın Aşamalarından Biri Olarak Hedef Belirleme ve Kariyer Başarısı İlişkisi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- MEB, (2017). Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Anadolu Meslek ve Anadolu Teknik Programı Denizcilik Alanı Çerçeve Öğretim Programı.
- MEB, (2022). Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Anadolu Meslek ve Anadolu Teknik Programı Denizcilik Alanı Çerçeve Öğretim Programı.
- Milli Eğitim Bakanlığı, (2016). Eğitim Kongresi Özet Raporu.
- Milli Eğitim Bakanlığı, (2018b). "Türkiye’de Mesleki ve Teknik Eğitimin Görünümü",

Eğitim Analiz ve Değerlendirme Raporları Serisi No: 1, Ankara.

- Mouzakitis, G. (2010). The Role of Vocational Education and Training Curricula in Economic Development. *Procedia Social and Behavioral Sciences* 2, s.3914–3920.
- Nas, S. & Çelik, B. (2013). Türkiye’deki Denizcilik Eğitimi Veren Kurumların Akademisyen Profili. *Journal of ETA Maritime Science*, 1, s.7-14.
- Nas, S. (2006). Gemi Operasyonlarının Yönetiminde Kaptanın Bireysel Karar Verme Süreci Analizi ve Bütünleşik Bir Model Uygulaması (Doktora tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İzmir.
- Ottu, I. F. A. & Idowu, O. (2014). Openness to Experience, Conscientiousness and Gender as Personality Indicators of Career Maturity of in School Adolescents in Ibadan, Nigeria. *European Journal of Educational Studies*. 6. 1, s.1-12.
- Özdemir, Y. & Mazgal, S. (2012). Bir Kariyer Tercihi Olarak Girişimcilikte Dışsal Faktörlerin Etkisi: Sakarya Örneği, *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi* (7:1), s.88.
- Özdöner, A. (2011). Ortaöğretimde Denizcilik Eğitiminin STCW 78 Sözleşmesine Göre İncelenmesi. Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi.
- Özgen, H. & Yalçın, A. (2010). İnsan Kaynakları Yönetimi Stratejik Bir Yaklaşım. Adana: Nobel Kitabevi.
- Özkul, A. E. (2007). “Uluslararası Mesleki ve Teknik Eğitim Konferansı”, 15 Ocak 2007, Ankara.
- Öztürk, Z. & Göksoy, S. (2022). Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Öğrencilerinin Okula Yabancılaşmaya Yönelik Görüşleri ve Mesleki Eğitime Yönelik Tutumları. *Millî Eğitim Cilt: 51, Bahar Sayı: 234*, s.1357-1380.
- Parlak, M. Z. (2016). Kariyer Tercihlerini Etkileyen Faktörlerin Çeşitliliğinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Okan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Polat, B. F. (2015). Kariyer Tercihini Etkileyen Faktörlerin Mesleki Olgunluk Düzey Üzerindeki Etkisi: Lise Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Popescu, N. A. (2003). Planning and Career Management in Organizations, *Journal of Organizational Psychology*, s.3.
- Pritchard, B. (2003). Maritime English Syllabus for the Modern Seafarer: Comprehensive or Safety-Related Courses. *WMU Journal of Maritime Affairs*, 2(x), s.44-60.
- Psacharopoulos, G. (1997). Vocational Education and Training Today: Challenges and Responses *Journal of Vocational Education and Training*, Vol. 49, No. 3, 1997, s.385-388.

- Reaves, L. (1993). *Improving Campus Performance, Advances in Educational Productivity*. London: Vol. 3, TAI Pers Inc.
- STCW Sözleşmesi & STCW Kodu, (2011). Pirireis Üniversitesi. İstanbul. s.5-6.
- Sabuncuoğlu, Z. (1997). *Personel Yönetimi, Politika ve Yönetel Teknikler*, 8. Baskı, Bursa, s.70.
- Sağdıç, M. & Demirkaya, H. (2009/1). Üniversite Öğrencilerinin Kariyer Gelişim Planlarına İlişkin Yaklaşımları. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 26, s.233-246.
- Sağ, O. K. (2010). *Deniz Ticareti Dergisi*. www.pirireis.edu.tr, 2010. s.30-84.
- Saray, S. (2020). *Denizcilik Eğitimi Veren Ortaöğretim Kurumlarında Mesleki İngilizce Dersinin Yeterliliği Üzerine İnceleme Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Soylu, S. (2014). *Meslekî Açık Öğretim Lisesi Muhasebe Eğitiminde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm önerileri*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- STCW 1995, *International Convention on Standards of Training, Certification and Watchkeeping for Seafarers*, 1978, as amended in 1995 and 1997. IMO, 1996, s.255.
- Taşçier, F. (2021). Krishnamurti'nin Eğitim Anlayışı. *Uluslararası Anadolu Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(4), s.1177-1204.
- Taşpınar, M. (2012). *Kuramdan Uygulamaya Öğretim İlke ve Yöntemleri*. Ankara: Elhan Kitap Yayın Dağıtım, s.382.
- Taştepe, H. (2001). *Kariyer Yönetiminin Değerlendirilmesi*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- T.C Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı & İTÜ (2005). *Ulaştırma Ana Planı Stratejisi Sonuç Raporu*. Şubat. s.7.3–26.
- Trenkner, P & Cole, C. (2012). *The STCW Manila Amendments and Their Impact on Maritime English*. *Polish Maritime Research*. Year XIII. s.239-244.
- Toygar, A., & Yıldırım, U. (2021). *Denizcilik Fakültesi Öğrencilerinin Kuruma Bağlılık Düzeyleriyle Kurumun Sağladığı Olanaklar Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*.
- Tübitak, (2005). "Vizyon 2023 Teknoloji Öngörü Projesi; Eğitim ve İnsan Kaynakları Sonuç Raporu ve Strateji Belgesi".
- Tüz, M. (2003). *Kariyer Planlamasında Yeni Yaklaşımlar*. Uludağ Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi. 4. 4, s.169-176.

- UNESCO & ISCED (2012). International Standard Classification of Education. Montreal, Quebec: UNESCO Institute for Statistics.
- UNESCO & UNEVOC in Action Report on Activities 2006-2007, s.5-13.
- Varış, F. (1996). Eğitimde Program Geliştirme: Teori ve Teknikler. Ankara: Alkım Kitapçılık.
- Yazıcı, H. (2007). Eğitsel ve Mesleki Rehberlik. Psikolojik Danışma ve Rehberlik İçinde. 8. Baskı. Ankara: Pegem Yayıncılık, 2007, s.78-111.
- Yeşilyurt, E. (2019). Disiplinlerarası Eğitim Araştırmaları Dergisi. Journal of Interdisciplinary Educational Research, 3(5), s.57-78.
- Pekşen, Y. D. (2011). Denizcilik Eğitiminde Kalite Standartları, Ortak Kalite El Kitabı Modeli Çalışması. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Pekşen, Y. D., Alkan, G., & Yıldız, M. (2015). Kalite Yönetim Sisteminin Denizcilik Eğitimi Veren Meslek Yüksekokulları için Analizi ve Örnek Model Çalışması, 4th International Vocational Schools Symposium (UMYOS), Yalova.
- Yıldız, D. & Uzunsakal, E. (2018). Alan Araştırmalarında Güvenilirlik Testlerinin Karşılaştırılması ve Tarımsal Veriler Üzerine Bir Uygulama. Uygulamalı Sosyal Bilimler Dergisi, 1, s.14-28.
- Zlate, M. (2004). A Dissertation Regarding the Managerial and Organizational Psychology, Polirom Publishing House, Iași, s.377.
- Zorba, Y. (2016). Tükenmişlik Sendromu: Gemi Kaptanları ve Güverte Zabıtları Üzerine Tanımlayıcı Bir Çalışma. Dokuz Eylül Üniversitesi Denizcilik Fakültesi Dergisi, 8 (1), s.97-127.

EKLER

Ek 1. Anket Formu

ANKET FORMU

Denizcilik Meslek Liseleri Mezunlarının Eğitimden Sonraki Kariyer Tercihlerinin İncelenmesi: MDTO Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Mezunları Üzerine Bir Çalışma

Değerli Arkadaşlar,

Bu araştırma, İskenderun Teknik Üniversitesi Yüksek Lisans öğrencisi Mesut Önsesveren tarafından, Dr. Öğr. Üyesi Turgay Battal danışmanlığında Yüksek Lisans Bitirme Tezi olarak yürütülmektedir. Bu çalışmanın amacı Denizcilik Meslek Lisesi öğrencilerinin mezuniyet sonrası kariyer tercihlerini incelemektir.

Çalışmaya katılım tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Eğer katılmayı kabul ederseniz, sizden bazı ölçekleri doldurmanız istenecektir. Ölçeklerin yanıtlanması yaklaşık 10 dakika zamanınızı alacaktır. Lütfen ölçeklerdeki soruları gerçek düşüncelerinizi yansıtacak şekilde cevaplandırınız. Ölçeklerdeki soruları eksiksiz ve samimi bir şekilde cevaplamanız, araştırmadan geçerli ve güvenilir sonuçlar elde edilmesini sağlayacaktır.

Çalışma süresince sizden istenecek olan bilgiler yalnızca bu araştırma kapsamında kullanılacak olup, üçüncü şahıs ve kurumlarla paylaşılmayacaktır. Cevaplarınız yalnızca araştırmanın amacına uygun olarak bilimsel açıdan kullanılacak ve gizli tutulacaktır. Soruları yanıtlarken herhangi bir nedenle kendinizi rahatsız hissederseniz, araştırmaya devam etmek zorunda değilsiniz. Ancak formları sonuna kadar ve eksiksiz doldurmanız, bu araştırmanın geçerli olabilmesi için önem taşımaktadır.

Mesut ÖNSESVEREN
Denizcilik Alan Öğretmeni

KİŞİSEL VE MESLEKİ BİLGİLER

1. Yaşınız?

2. Cinsiyetiniz?

Erkek Kadın

3. Lise öğreniminizi hangi bölümde aldınız?

Güverte Makine

4. MDTO Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesinden Mezuniyet Yılıınız?

2021 2020 2019 2018 2017 2016 2015 2014 2013

5. Lise öğreniminizden sonra hangi ehliyet ile mezun oldunuz?

3000 Grt 3000 Kw 500 Grt 750 Kw

6. Lise öğreniminiz sonrasında Denizciliğin herhangi bir alanında faaliyet

gösteriyormusunuz ? (Denizcilik Fakültesi ve Denizcilik Meslek Yüksek okullarının çeşitli bölümlerinde eğitim görenler ,

Askeri Okullarda Eğitim görmekte olanlar ve Askeri Gemilerde Çalışanlar, Ticari gemilerde çalışanlar, Denizcilik alanında faaliyet gösteren firmalarda çalışanlar, Denizcilik Alanında Faaliyet Kapsamında değerlendirilecektir.)

Evet Hayır

7. Lise öğreniminiz sonrasında Denizciliğin hangi alanında faaliyet gösteriyorsunuz?

Denizcilik Fakültesi veya Meslek Yüksek Okulunda Eğitim görmekteyim.

Askeri Okullarda Eğitim Görmekte veya Askeri Gemilerde Çalışmaktayım.

Sahil Güvenlik Akademisinde eğitim görmekte veya Sahil Güvenlik Komutanlığına bağlı botlarda çalışmaktayım.

Devlet Kurumlarına bağlı, özel amaçlı, eğitim ve araştırma gemilerinde çalışmaktayım.

Ticari Gemilerde Çalışmaktayım.

Denizcilik Alanında Faaliyet Gösteren Firmaların Kara Departmanlarında (Liman, Gümrük, Acenta, Forwarder) Çalışmaktayım.

Diğer.

DENİZCİLİK ALANI VE EĞİTİMİ İLE İLGİLİ KİŞİSEL GÖRÜŞLER

8.Aşağıdaki önermeleri size uygun olacak şekilde işaretleyiniz.

		Hiç Katılmıyorum	Kısmen Katılmıyorum	Kararsızım	Kısmen Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1	Lise öğrenimi öncesinde denizcilik alanını bilerek ve isteyerek tercih ettim.					
2	Lise öğrenimi sonrasında denizcilik alanına ilğim ve sevgim arttı.					
3	Lise öğrenimi sonrasında kişisel özelliklerimi deniz hayatına uygun buldum.					
4	Lisede verilen Denizcilik Meslek Eğitimi yeterli bulurum.					
5	Lise öğreniminden sonra verilen ehliyeti yeterli buluyorum.					
6	Lise öğreniminden sonra üniversite sınavında başarılı olmak için kendimi akademik olarak yeterli buldum.					
7	Lise öğrenimi sonrasında deniz stajımı yapmak için yeterli iş fırsatı buldum.					
8	Lise öğrenimi sonrasında alanımda iş bulmakta sorun yaşadığım için farklı alanlara yöneldim.					
9	Lise öğrenimi sonrasında cinsiyet ayrımcılığı nedeniyle alanımda iş/staj bulmakta zorlandım.					
10	Lise öğrenimi sonrası yeterliliğimi alabilmek için yapılan yabancı dil sınavları için kendimi yeterli buldum.					
11	Denizcilik mesleğini kendine özgü koşulları (Çalışma Koşulları, Sosyal Hayat vb.) nedeniyle zor bulurum.					
12	Lise öğrenimi sonrasında karşıma farklı iş fırsatları çıktığı için diğer iş kollarına yöneldim.					
13	Lise eğitimimin üniformalı ve disiplinli bir eğitim olmasından denizcilik mesleğine ilğim azaldı.					
14	Lise eğitimimden sonra denizcilik mesleğine devam etmek için "Denizcilik Fakültesi" tercihi yaptım, yeterli puan aldım.					

15	Deniz stajım esnasında denizcilik mesleğine ilgim arttı.					
16	Lise eğitimimden sonra ekonomik sebeplerden dolayı başka işlerle uğraşmaya başladım.					

DİZİN

A

Anadolu Meslek Programı · 26
 Anadolu Teknik Programı · 26,
 27, 73
 Anket · 31, 35, 36, 37, 38, 40, 43,
 44, 65

B

Bayrak Devleti · 70

C

Cinsiyet Ayrımcılığı · 56
 Cronbach Alpha · 37

Ç

Çaprazlama Analizi · 39

D

Deniz Taşımacılığı · 1
 Denizcilik Meslek Eğitimi · 15,
 16, 17, 18, 36, 37, 72

E

Eğitim Ve Öğretim · 11

F

Frekans Dağılımı Analizi · 39

G

GASM · 33, 34, 54

H

Hizmet İçi Eğitim · 68

I

IAMU · 18
 ILO · 70
 IMLA · 18
 IMO · 17, 18, 19, 20, 21, 22, 73,
 75
 ITF · 70

İ

İMEAK · 18, 19, 22, 23, 24, 25,
 73

K

Kariyer · 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 36,
 37, 71, 72, 73, 74, 75, 77
 Kariyer Planlama · 4, 5, 7

L

Likert ölçek · 46

M

Makine · 17, 32, 33, 34, 37, 41,
 50, 52, 53, 57, 65, 68, 78
 Mesleki ve Teknik Eğitim · 12,
 13, 14, 15, 36, 74
 Minitab · 39

S

Sınırlı Makine Zabiti · 32, 33, 34,
 50, 52, 57, 65, 68
 Sınırlı Vardiya Zabiti · 32, 34,
 50, 52, 57, 65, 68
 SPSS · 37, 39
 STCW · 16, 18, 19, 20, 21, 22,
 26, 31, 67, 68, 71, 72, 73, 74,
 75

U

Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı ·
 75

Y

YDS · 34, 57
 YÖK · 28, 33
 Yükseköğretim Kurulu · 4, 28
 Yüzde Tekniği Analizi · 39

TEKNOVERSİTE

teknoversite **AYRICALIĞINDASINIZ**

İSTE

